

การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางสาววาสนา มุทฺธเสน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ตุลาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1๒๒.๒4
๐4๑1ก
๙.๒

การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางสาววาสนา มุทฺธเสน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ตุลาคม 2547

1254255 ๙.๒

วาสนา มุทฺธเสน. (2547). การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ เวธนี กริทอง.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว
ด้านการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร
กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา
2547 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนและเทคนิคต่าง ๆ ทางด้าน
จิตวิทยา ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ อัดชีวประวัติ บันทึกประจำวัน สังคมมิติ
การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม และแบบทดสอบ และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีวิเคราะห์
เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหการปรับตัวด้านการเรียนเกิดจาก สาเหตุ 2 ประการ
ได้แก่

1. สาเหตุจากตัวนักเรียนเอง ได้แก่ การมีพฤติกรรมการเรียนที่ไม่ถูกต้อง ขาดแรงจูงใจ
ในการเรียน มีทัศนคติทางลบต่อตนเองและต่อการเรียน มีบุคลิกภาพไม่เหมาะสมและมีพื้นฐาน
ทางการเรียนไม่ดี

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมที่บ้านและที่โรงเรียน โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.1 สิ่งแวดล้อมในครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ฐานะทาง
เศรษฐกิจไม่ดี

2.2 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ การใช้เวลาที่ไม่เหมาะสมในการเรียนและใน
การทำกิจกรรม

หลังจากทำการศึกษารายกรณีและได้ให้การช่วยเหลือ โดย การให้คำปรึกษา
การเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน แนะนำวิธีการเรียนที่ถูกต้อง สร้างความตระหนักในการตั้งใจเรียน
และให้การช่วยเหลือโดยการปรึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา หลังจากให้ความ
ช่วยเหลือแล้วปรากฏผลดังนี้ ผู้รับการศึกษามีทัศนคติทางบวกต่อตนเอง และต่อการศึกษา
มีพฤติกรรมการเรียนที่ดีขึ้น และมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

A CASE STUDY OF ADJUSTMENT PROBLEMS ON LEARNING OF
PRATHOMSUKSA V STUDENTS OF SURHAODONSAKAE
SCHOOL IN KHET WANGTHONGLANG, BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
MISS WASANA MUTHASEN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University
October 2004

Wasana Muthasen. (2004) *A Case Study of Adjustment Problems on Learning of Prathomsuksa V Students of Surhaodonsakae School in Khet Wangthonglang, Bangkok*. Master thesis, M.Ed. (Educational Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinvirot University. Project Advisor ; Assoc. Prof. Waythanee Greethong,

The purpose of this research was to study the adjustment problems on learning of Prathomsuksa V students of Surhaodonsakae School in Khet Wangthonglang, Bangkok. The research instruments were evaluation from of adjustment problems in learning and various psychological techniques; observation; interview, autobiography, diary, cumulative record, home visiting, questionnaires and testing. The data was analyzed by descriptive statistics.

The results were as follows:

The study revealed the following causes of adjustment problem

1. Causes related to the student themselves were improper learning behaviors, take of learning motivation, bad attitude towards themselves and learning, inappropriate personality and low educational basis.

2. Causes related to the environment at home and school.

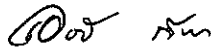
- 2.1 The environment in family were incorrect child rearing practices, low socioeconomic status

- 2.2 The environment in school were inappropriate time management in studying and activities.

After the causes of learning problem had been found, assistanced was given to the students by counseling, developing learning motivation, suggestion to learning methods correctly, and self awareness in attention to study, Through these assistance the students attitude towards learning and themselves, their learning behaviors were improved better and the certainly of adjustment problems in learning reduced.

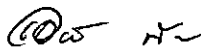
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้
พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ เวณี กรีทอง)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

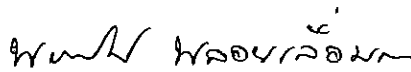
(รองศาสตราจารย์ เวณี กรีทอง)

คณะกรรมการสอบ

ประธาน

(รองศาสตราจารย์ เวณี กรีทอง)

กรรมการ

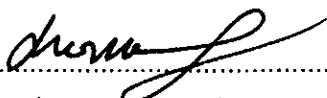
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง)

กรรมการ

(อาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จันทรศุกุล)

วันที่ 15 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์เวณี กริทอง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง และอาจารย์ วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา กรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และอาจารย์ ดร. พาสนา จุฬรัตน์ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่านที่ได้ กรุณาสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ และให้ประสบการณ์ที่ดีมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อผู้วิจัย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาภาคพิเศษรุ่นรหัสปี 45 ทุกคนที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณโชคชัย โพธิสุข ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอาจารย์ และผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขต วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ที่ได้อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบใจนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก ที่ได้ ให้ความร่วมมือเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ธรรมวิทย์ วงษ์สันต์ อาจารย์จินตนา วงษ์สันต์ คุณสกิต บัวม่วง ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีมาตลอด และขอขอบคุณร้านคุณเพชร ที่กรุณาช่วยพิมพ์สารนิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดี และขอขอบคุณทุกคนที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งมีส่วนในการทำสารนิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณบิดา ด.ต.เดชา มุทธเสนที่ล่วงลับไปแล้ว มารดา นางทิพย์ มุทธเสน บุคคลภายในครอบครัวทุกคน อาจารย์ประภาพร พลเยี่ยม และครอบครัว ว่าที่พันตรีพิเชษฐ์ มุทธเสน คุณชุตาวรรณ มุทธเสน อาจารย์ชูชาติ มุทธเสน และครอบครัว และพี่สาวพี่ชายที่ ล่วงลับไปแล้ว ทั้ง 2 คน คือคุณกาญจนา มุทธเสน และ ส.อ.สมบัติ มุทธเสน ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ทั้งกำลังใจ และกำลังใจ เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่น เพียรพยายามใน การทำสารนิพนธ์ จนเสร็จสิ้นลงได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ ที่ได้ให้ความรัก ความเมตตา อบรมสั่งสอน และปลูกฝัง คุณความดีตลอดจน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
	ประชากร.....	4
	กลุ่มตัวอย่าง.....	5
	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
	ข้อดกลงเบื้องต้น.....	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี.....	8
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี.....	8
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี.....	63
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน.....	66
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน.....	66
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน.....	73
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	75
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	75
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	75
	วิธีการศึกษารายกรณี.....	77
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	130
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	130
สรุปและอภิปรายผลศึกษาค้นคว้า	130
ข้อเสนอแนะ	138
บรรณานุกรม	141
ภาคผนวก	146
ภาคผนวก ก	147
ภาคผนวก ข	150
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	163

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงผลการศึกษาปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน ก. ข. ค. ง.
จ. และ ฉ. ก่อนและหลังได้รับการศึกษารายกรณี.....	124
2	แสดงผลการประเมินพฤติกรรมปัญหาด้านการเรียนก่อนและหลังได้รับ
การศึกษารายกรณี.....	127

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

① ในสภาพสังคมทุกวันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆของยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ในการดำรงชีวิต ให้ความสุขได้จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ รัฐจึงมีนโยบายจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลัก ผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ. 2545 : 3)

๓ สถานศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องของการช่วยให้เด็กได้ เรียนรู้ และมีการปรับตัวได้เหมาะสมกับสภาพสังคม เนื่องจากเป็นสถานที่ซึ่งเด็กได้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม และสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัด สภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองและจากกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้เด็กได้พัฒนาตนเองและสามารถพัฒนาสังคม ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษามีความสำคัญมากในการกำหนด คุณภาพชีวิต เพราะเป็นการศึกษามุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 10-11) ดังทฤษฎีของฟรอยด์ที่เห็นความสำคัญของพัฒนาการในวัยเด็ก ซึ่งเป็นรากฐานของพัฒนาการของบุคลิกภาพตอนวัยผู้ใหญ่ สนับสนุนคำกล่าวของนักกวี (Wordsworth) ที่ว่า “ The child is father the man” และบุคลิกภาพของผู้ใหญ่ที่แตกต่างกันเนื่องจากประสบการณ์ ของแต่ละคนเมื่อตอนอยู่ในวัยเด็ก ตลอดจนการแก้ปัญหาของความขัดแย้งที่แตกต่างกัน (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2545 : 32-33) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นพัฒนาการทางจิต-สังคม (Psychosocial Stage) ของ อีริกสัน นักจิตวิเคราะห์เชื่อว่ามนุษย์มีกระบวนการพัฒนาการเป็นขั้นๆ จากลำดับ หนึ่งไปอีกลำดับหนึ่งเหมือนการขึ้นบันไดไม่มีการกระโดดข้ามขั้น การพัฒนาการลำดับต้นย่อมมี ผลกระทบสืบเนื่องต่อการพัฒนาการลำดับต่อไป (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2544 : 46)

ดังนั้นคณะครู อาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนตลอดจนผู้ปกครอง นักเรียนทุกคนจึงมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ส่งเสริม และสนับสนุนเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งเสริมพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาให้เจริญงอกงามเหมาะสมตามวัย โดยเฉพาะเมื่อเด็กเกิดปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนสมควรที่จะได้รับความช่วยเหลือ แก้ไข โดยเร่งด่วนเนื่องจากปัญหานี้ส่งผลต่อพัฒนาการด้านสติปัญญา อันเป็นพื้นฐานด้านความคิด

และก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมา สิ่งแวดล้อมเป็นตัวช่วยหล่อหลอมให้เกิดผลของการพัฒนาการแต่ละขั้น อีลิคสัน เชื่อว่าพลังทางสังคมมีอิทธิพลต่อการก่อตัวของเอกลักษณ์ อีโก ส่วนมาสโลว์และโรเจอร์ส ก็ยอมรับว่าสิ่งแวดล้อมสามารถกีดขวาง หรือส่งเสริมความต้องการที่จะบรรลุศักยภาพ (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน). 2546 : 404) หากทุกคนนิ่งเฉย ละเลย ไม่ร่วมกันช่วยเหลือ แก้ไข อาจทวีความรุนแรงจนกลายเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ และยังส่งผลต่อการเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนต่ำไปด้วยและที่สำคัญคุณภาพชีวิตของเขาเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะย่ำแย่ นอกจากช่วยเหลือตนเองให้ชีวิตมีคุณภาพไม่ได้แล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาสังคม ระดับชาติตามมา ในฐานะที่ผู้วิจัยมีอาชีพเป็นครูได้มีโอกาสสอนนักเรียนเป็นจำนวนมาก ในแต่ละปีการศึกษาเป็นระยะเวลา 6 ปี ปัจจุบันทำการสอนนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร โดยได้เฝ้าสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตลอดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 พบว่า มีนักเรียนจำนวนมากมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ได้แก่ ขณะเรียนอยู่ในห้องเรียนขาดความตั้งใจ ไม่สนใจเรียน ชอบคุยกันหรือเล่นกันขณะครูสอนเนื้อหาในบทเรียน ไม่จดบันทึกการเรียนในแต่ละวิชา ไม่กล้าซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในห้องเรียน และเมื่ออยู่นอกห้องเรียน ไม่อ่าน ไม่ทำความเข้าใจ ไม่ทบทวนบทเรียน ไม่มีการศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมจากห้องสมุด ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน ครูประจำชั้น และครูประจำวิชาที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 จำนวน 10 คน พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปสอบถามนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก จำนวน 100 คน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 35 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 35 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน เกี่ยวกับปัญหาที่นักเรียนประสบจำนวน 3 ข้อ ดังนี้

คำถามข้อที่ 1 “ขณะนี้นักเรียนคิดว่าตนเองมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง” พบว่า นักเรียนจำนวน 100 คน มีปัญหา 98 คน คิดเป็นร้อยละ 98 ไม่มีปัญหา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 โดยปัญหาที่พบ คือ มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เช่น ทำการบ้านไม่เสร็จ ไม่เข้าใจบทเรียน และไม่กล้าซักถามเมื่อสงสัย เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 45.92 รองลงมา เป็นปัญหาด้านครอบครัว เช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูกมาทำแต่งงาน ขาดความรักความอบอุ่น พ่อแม่ทะเลาะกันเป็นจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 รองลงมา คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ค่าใช้จ่ายสูง เงินไม่พอซื้ออุปกรณ์การเรียน เป็นจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15.31 และลำดับสุดท้าย คือ ปัญหาสุขภาพ เช่น ปวดศีรษะเวลาเรียน มีโรคประจำตัว เป็นจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10.20

คำถามข้อที่ 2 “จากปัญหาในข้อที่ 1 นักเรียนคิดว่าเกิดจากสาเหตุใด” พบว่า สาเหตุที่มากที่สุดเกิดจากการไม่ตั้งใจเรียน เพราะไม่เข้าใจในบทเรียน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20.41 สาเหตุรองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายในการเรียนสูง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18.37 รองลงมา คือ ครูให้งานมากเกินไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.33 รองลงมา คือ ความรู้พื้นฐานเดิมไม่ดี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 รองลงมา คือ เข้ากับเพื่อนไม่ได้ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.24 รองลงมา คือ เนื้อหาวิชายากเกินไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10.20 และลำดับสุดท้าย คือ ไม่เข้าใจที่ครูสอน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8.16

คำถามข้อที่ 3 “จากปัญหาในข้อที่ 1 นักเรียนคิดว่ามีวิธีแก้ไขอย่างไร” พบว่า ส่วนใหญ่ให้เพื่อนช่วยสอนการบ้าน เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 63 คน คิดเป็นร้อยละ 64.29 รองลงมา คือ ไม่เข้าใจบทเรียนให้ตามครูเป็นจำนวน 30 คน คิดเป็น ร้อยละ 30.61 รองลงมา คือ ถามผู้ปกครอง จำนวน 5 คน คิดเป็น ร้อยละ 5.12 และลำดับสุดท้าย คือ ตั้งใจเรียนขณะครูสอน จำนวน 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.10

ผลการสำรวจปัญหาดังกล่าวจะเห็นว่า นักเรียนส่วนมากมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน โดยในจำนวนนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน 20 คน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนเป็นปัญหาที่นักเรียนประสบมากที่สุด และจำนวนเด็กที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากที่สุดคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาชั้นนี้เพื่อหาทางแก้ไข ช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพให้สามารถปรับตัวได้ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

ในการช่วยเหลือหรือลดปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนทำได้หลายวิธี เช่น การใช้กิจกรรมกลุ่ม การใช้เทคนิคแม่แบบ และการศึกษารายกรณี เป็นต้น ในที่นี้ผู้วิจัยสนใจที่จะใช้การศึกษารายกรณี (Case Study) เพราะการศึกษารายกรณีเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน และใช้เป็นแนวทางเพื่อช่วยเหลือ แก้ไข สามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ ตรงจุด (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 3) สอดคล้องกับแนวคิดของพรหมธิดา แสนคำเครือ (2528 : 70) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษารายกรณีเป็นกระบวนการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายกรณีต่อเนื่องกันไประยะหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะหาทางช่วยให้บุคคลปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้าน เช่น อารมณ์ สังคม เจตคติ ความสนใจ และการเรียน ดังที่งานวิจัยของธวัชวรรณ พิมพงาม (2538 : 136) ทำการศึกษารายกรณี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัว พบว่า นักเรียนมีความเข้าใจในปัญหายอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น มีการปรับตัวดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาโนช พิมพทอง (2546 : 114) ทำการศึกษารายกรณี ของนักศึกษาซึ่งอยู่ในสภาพรอพินิจที่มีปัญหาทางการเรียน วิชาเอกการตลาด คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ หลังจากให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา ทำให้เด็กมีกิจนิสัยและพฤติกรรมในการเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมีการวางแผนการเรียน มีการบริหารเวลาที่เหมาะสมแบ่งเวลาสำหรับช่วยงานที่บ้านและแบ่งเวลาสำหรับการศึกษาค้นคว้า มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการเรียนของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาทางการเรียนลดลง แสดงว่ามีพฤติกรรมทางการเรียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษารายกรณีทำให้ผู้รับการศึกษาสามารถพัฒนาตนได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน อย่างละเอียดให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือแก้ไข

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ครูแนะแนว ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นำวิธีการศึกษารายกรณีไปช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้สามารถปรับตัวด้านการเรียนให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมมากขึ้นและยังสามารถใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการหาทางป้องกัน มิให้นักเรียนอื่น ๆ มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนอีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 10 คน เป็นนักเรียนชาย 6 คน และนักเรียนหญิง 4 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- 2.1 เพศเดียวกัน คือ เพศชาย
- 2.2 อายุใกล้เคียงกัน คือ อายุ 9-12 ปี
- 2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเดียวกัน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
- 2.4 สถานภาพทางครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
- 2.5 ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดามีรายได้รวมกัน

ประมาณเดือนละ 5,000 – 15,000 บาท

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การศึกษารายกรณี
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การศึกษารายกรณี (Case Study) หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยศึกษาเรื่องราวรายละเอียดของนักเรียนที่มีปัญหาในการปรับตัวทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำรายละเอียดมาวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียนให้มีการปรับตัวด้านการเรียนที่ดีต่อไป โดยใช้กระบวนการในการศึกษา 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดปัญหา และการตั้งสมมติฐาน หมายถึง การที่ผู้วิจัยตั้งจุดมุ่งหมายหรือกำหนดว่าจะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน และผู้วิจัยได้คาดคะเนว่าปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียนเกิดจากสาเหตุใด มีลักษณะเช่นใดโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เพื่อพิสูจน์ต่อไปด้วยการทดสอบ หรือค้นหาข้อเท็จจริงด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ

1.2 การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การหาข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนด้วยเทคนิคต่าง ๆ 9 เทคนิค ได้แก่ การสังเกตและบันทึกการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อัดชีวประวัติ การบันทึกประจำวัน สังคมมิติ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และระเบียบวิธีสนทนา แล้วนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย เพื่ออธิบายถึงสาเหตุและผลของปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการประชุมปรึกษารายกรณี ด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมาร่วมพิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

1.3 การวินิจฉัย หมายถึง การนำเอาผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมจากหลาย ๆ วิธีมาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่าอะไรเป็นสาเหตุ ของปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียน โดยนำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยาพิจารณาตัดสิน

1.4 การช่วยเหลือ หมายถึง การแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม คือ การชี้แนะแนวทาง การให้คำปรึกษา และการปรับพฤติกรรมตลอดจนส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหารุนแรง

1.5 การทำนายผล หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าว่านักเรียนสามารถลดปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียนได้มากน้อยเพียงใด

1.6 การติดตามผล หมายถึง การที่ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลจากการศึกษาเป็นรายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อทำการช่วยเหลือไปแล้วได้ผลเป็นอย่างไร และสำรวจว่ามีปัญหาอื่นเกิดขึ้นด้วยหรือไม่ การช่วยเหลือประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใดหากมีข้อบกพร่องจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ หมายถึง การที่ผู้วิจัยสรุปสิ่งที่ได้มาจากการศึกษานักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนทั้งหมด ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน และบุคคลที่สนใจจะศึกษาในลักษณะของพฤติกรรมเช่นเดียวกันต่อไป

2. ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน หมายถึง อุปสรรคหรือสิ่งที่ขัดขวางให้นักเรียนไม่สามารถปรับสภาพที่เกิดขึ้นกับตนเองได้เหมาะสมเกี่ยวกับการเรียนที่นักเรียนประสบอยู่ ทำให้การเรียนไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ส่งผลให้ผลการเรียนต่ำ ขาดการพัฒนาศักยภาพในการเรียนด้านสติปัญญา ได้แก่

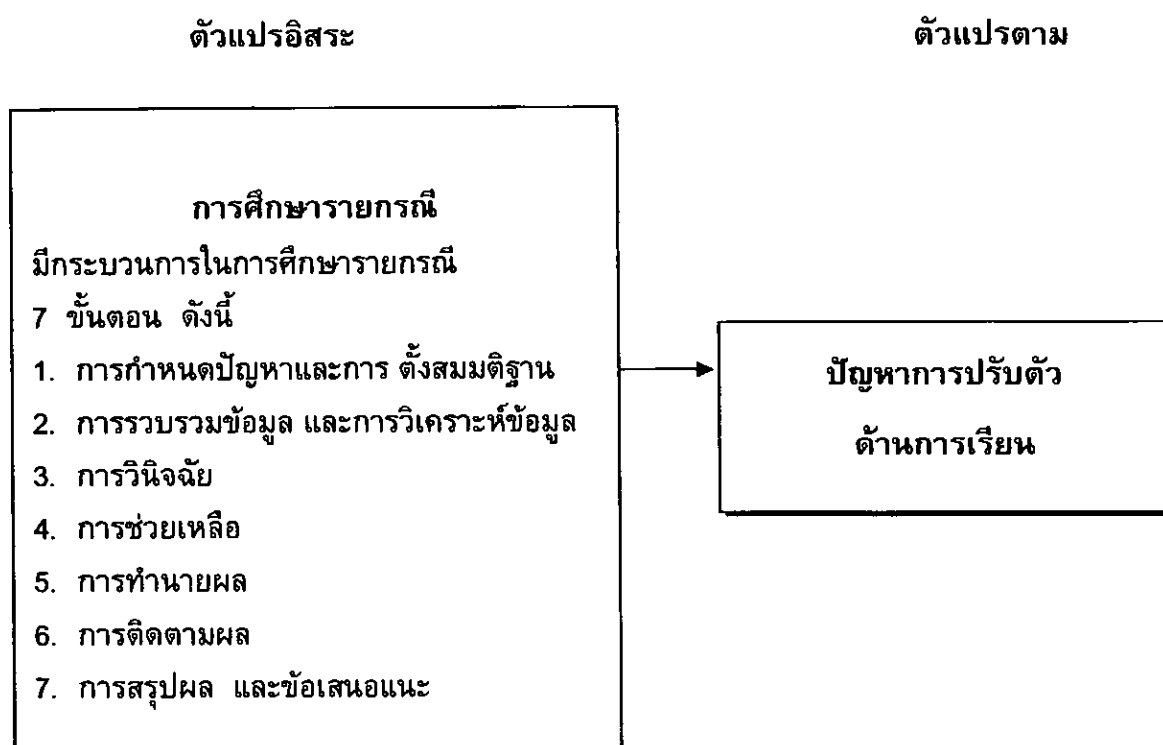
2.1 ปัญหาในห้องเรียน ได้แก่ ขณะเรียน ขาดความตั้งใจ ไม่สนใจเรียน ขอบปุดคุยหรือเล่นขณะครูสอน ไม่จดบันทึกการเรียนในแต่ละวิชา ไม่กล้าซักถามครู อาจารย์ เมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมในห้องเรียน

2.2 ปัญหานอกห้องเรียน ได้แก่ ก่อนและหลังเรียน ไม่อ่าน ไม่ทำความเข้าใจ ไม่ทบทวนบทเรียน ไม่มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด

ข้อตกลงเบื้องต้น

นักเรียนที่มีปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียนทั้ง 6 คน รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผู้วิจัยได้ใช้ชื่อสมมติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาความลับ

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนมีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้นเมื่อได้รับการศึกษารายกรณี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
 - 1.1.1 ความหมายของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี
 - 1.1.4 กระบวนการในการศึกษารายกรณี
 - 1.1.5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

1.1.1 ความหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลอย่างลึกซึ้งและวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นนั้น หรือมีพฤติกรรมแปลกไปว่ามีสาเหตุมาจากอะไร รวมทั้งแปลความหมายของพฤติกรรมนั้นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กับปัญหาและการปรับตัวของบุคคลนั้น อย่างไร (พนม ลิ้มอารีย์. 2530 : 17) ซึ่งสอดคล้องกับ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2530 : 3) ที่กล่าวไว้ว่าการศึกษามุคคผลเป็นรายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญหน่วยหนึ่งในสังคม เช่น บุคคล กลุ่ม ชุมชน สถาบัน ฯลฯ โดยเฉพาะในปัจจุบันเน้นศึกษารายละเอียดของแต่ละบุคคล การศึกษารายละเอียดนี้จะต้องศึกษาต่อเนื่องกันไป ในระยะเวลาหนึ่งแล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ เช่น พัฒนาการด้านต่างๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลาย ๆ ด้าน ถ้าในรายที่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะช่วยเหลือหรือแก้ไข แต่ถ้าในรายที่ไม่เป็นปัญหาจะได้ใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน ส่งเสริมหรือนำไปเป็นแบบฉบับแก่บุคคลอื่นต่อไปในปัจจุบันและอนาคต

อนันต์ อนันตรังสี (2517 : 67) กล่าวว่าการศึกษาบุคคลเป็นรายกรณี คือ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายกรณีไปโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะหาแนวทางช่วยให้บุคคลนั้นได้ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านอารมณ์ สังคม เจตคติ ความสนใจ และการเรียน เป็นต้น

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2528 : 70) กล่าวว่า การศึกษาเป็นรายกรณี เป็นกระบวนการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลเป็นรายกรณีต่อเนื่องไประยะหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะหาทางช่วยให้บุคคลปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นทุกด้าน เช่น อารมณ์ สังคม เจตคติ ความสนใจ และการเรียน เป็นต้น

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 7) ได้สรุปความคิดรวบยอดของการศึกษารายกรณีว่าเป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างละเอียดทุกด้านต่อเนื่องกันไปเป็นระยะเวลานาน เป็นการรวบรวมข้อมูลทุกด้านของบุคคลมาจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหาเพื่อช่วยให้มองเห็นบุคลิกภาพรวมของบุคคล จนสามารถเข้าใจถึงธรรมชาติของบุคคลและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน แล้วจึงนำข้อมูลมาพิจารณา วางแผนให้การช่วยเหลือ แนะนำให้บุคคลพยายามแก้ไขและพัฒนาสภาพชีวิต

วัชรภรณ์ อภวัชรางกูร (2535 : 10) กล่าวว่า การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษาเรื่องราวของบุคคลอย่างละเอียด โดยผ่านกระบวนการในการศึกษารายกรณี เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงขบวนการของพฤติกรรม ประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ที่สุด พร้อมทั้งแนวทางการช่วยเหลือ การป้องกัน และผลการส่งเสริม เพื่อให้บุคคลที่ถูกศึกษานั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 170) ได้กล่าวว่า การศึกษารายกรณี เป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างกว้างขวางและอย่างละเอียด ทั้งภูมิหลังและชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ศึกษารู้จักและเข้าใจบุคคลนั้นอย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแนะแนว ช่วยเหลือบุคคลนั้น และช่วยให้เขาตระหนักรู้ รวมทั้งสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขของตนให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณี หมายถึง การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลหรือกลุ่มคนอย่างละเอียด ลึกซึ้ง และต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน โดยใช้เทคนิคและกระบวนการในการศึกษารายกรณีแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ วินิจฉัยถึงสาเหตุของพฤติกรรมพร้อมทั้งหาแนวทางการช่วยเหลือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาลดลงจนการป้องกัน และส่งเสริม ให้บุคคลที่ถูกศึกษานั้นเข้าใจและยอมรับตนเองอย่างแท้จริง พร้อมทั้งจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อการเรียนรู้หรือการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญหลายประการดังที่
อาร์ ดันท์เจริญรัตน์ (2516 : 219) ได้กล่าวไว้ว่าจุดมุ่งหมายของการ
ศึกษารายกรณีมี 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อการรู้จัก และเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น ทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก เหตุผล
การแสดงพฤติกรรมของเด็กในส่วนที่เด็กรู้จัก สามารถบอกได้และส่วนที่เด็กเองก็ไม่รู้ตัว
2. เพื่อการวินิจฉัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือเด็ก ทั้ง
ในรูปการส่งเสริมพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ หรือหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือหา
ทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นแก่คนอื่น ๆ ด้วย

3. เพื่อการค้นคว้าวิจัย ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ทางจิตวิทยา หรือทาง
การแนะแนวในรูปของการปรับปรุงเทคนิคหรือเครื่องมือต่าง ๆ

4. เพื่อติดตามผลของการใช้เทคนิคต่าง ๆ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 8-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษา
รายกรณีว่ามีจุดมุ่งหมายหลัก 2 ประการ คือ

1. เพื่อใช้ในการแนะแนวและให้คำปรึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นจุดมุ่งหมาย
ย่อย ๆ ดังนี้

1.1 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวินิจฉัยและการรักษา ในรายที่มีปัญหา
ต่าง ๆ เช่นปัญหาการปรับตัว ปัญหาการเรียน ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การลักขโมย การพูด
ประซัด โรคจิต โรคประสาท ฯลฯ

1.2 เพื่อให้ผู้ศึกษาเข้าใจบุคคลได้อย่างละเอียด ลึกซึ่งทุกแง่มุม
อันเป็นประโยชน์ในการให้คำปรึกษา

1.3 เพื่อให้บุคคลที่รับการศึกษาได้รู้จักวิเคราะห์ตนเอง จนเกิด
ความเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

1.4 เพื่อใช้อบรมครูประจำการให้เข้าใจวิธีการศึกษามบุคคลเป็นราย
กรณียิ่งขึ้น อันเป็นผลให้งานแนะแนวสามารถให้คำปรึกษา และมีบุคลากรที่จะช่วยเหลือได้
อย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น

2. เพื่อใช้ในกรณีอื่น ๆ ได้แก่

2.1 เพื่อใช้ในการวิจัย โดยศึกษาสาเหตุในอดีตและปัจจุบัน เพื่อ
ทำนายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในอนาคตอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้

2.2 เพื่อการติดตามผลของการใช้เทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ อันเป็น
แนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

2.3 เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษามบุคคลทั่ว ๆ ไป ที่ผู้ศึกษาสนใจ
อาจเป็นความสามารถพิเศษ การมีบุคลิกภาพดีเพื่อไปใช้ในเป็นแบบฉบับที่ดีต่อไป

พนม ลิมอารีย์ (2530 : 18) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษารายกรณีไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสืบค้นหาสาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อสืบค้นกระบวน (Pattern) ของการพัฒนาการของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้การส่งเสริมพัฒนาได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาตนเอง สามารถวางแผนชีวิต สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ และเลือกอาชีพ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนได้ดีขึ้น และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาของบุตรหลานของตน
5. เพื่อช่วยให้คณะครูได้เข้าใจนักเรียนอย่างละเอียดลึกซึ้งถูกต้องและนำผลของการศึกษารายกรณีไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

ประจิม เมืองแก้ว (2536 : 9-10) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เข้าใจสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมของผู้รับการศึกษา
2. เพื่อการวินิจฉัยอันเป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือผู้รับการศึกษา ส่งเสริมพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ตลอดจนป้องกันปัญหาเช่นเดียวกันนี้ ที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ๆ ต่อไป
3. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจนักเรียนในความปกครองของตน และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไข ป้องกัน ส่งเสริมพฤติกรรมที่เกิดขึ้น
4. เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและร่วมมือในการแก้ไข ป้องกัน ส่งเสริมพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 170) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณีเพื่อการแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อการศึกษาแบบพัฒนาการของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม พัฒนานักเรียนได้อย่างเหมาะสม
2. เพื่อศึกษาสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ผิดปกติ ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักรู้ในตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง สามารถพัฒนาดตนเอง สามารถวางแผนชีวิต สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อและเลือกอาชีพอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อช่วยให้คณะครูได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนได้อย่างละเอียดลึกซึ้งถูกต้อง และนำผลของการศึกษารายกรณีไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการให้บริการต่างๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของนักเรียน

5. เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจบุตรหลานของตนได้ดียิ่งขึ้น เพราะได้ทราบข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่ครูได้ศึกษารวบรวม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาของบุตรหลานของตน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณีมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และไม่เป็นปัญหาของผู้รับการศึกษาอย่างละเอียด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมให้ผู้รับการศึกษาที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนั้น การศึกษารายกรณียังช่วยให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา เช่น บิดา มารดา ครู เพื่อนๆ เป็นต้น

1.1.3 ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี เป็นเทคนิควิธีการศึกษาที่มีประโยชน์ต่องานของบุคคลหลายอาชีพ หลายหน่วยงาน ซึ่งมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังที่ กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์ (2527 : 9 -10) ได้แบ่งประโยชน์ของการศึกษารายกรณีออกเป็น 2 แนวทาง คือ

1. ประโยชน์ทางตรง

คือ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ศึกษาเอง ซึ่งแบ่งออกได้หลายประการ คือ

1.1 ทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ผู้ศึกษาอาจพบว่าปัญหาอย่างเดียวกันอาจเกิดจากสาเหตุต่างกัน เช่น เด็กลักขโมย คนแรกมีสาเหตุมาจากความยากจน แต่คนที่สองมีสาเหตุมาจากการเรียกร้องความสนใจ หรือปัญหาที่แตกต่างกันอาจเกิดจากสาเหตุเดียวกันได้ เช่น คนแรกมีปัญหการคบเพื่อนต่างเพศ คนที่สองมีปัญหาโรคจิตเกิดจากสาเหตุเดียวกันคืออกหัก เป็นต้น

1.2 ทำให้เป็นคนใจกว้าง มีจิตใจหนักแน่น รู้จักใช้เหตุผลในการเชื่อถือข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ เป็นระบบระเบียบ มีใช้เหตุหรือเชื่อถือคำบอกเล่าที่ปราศจากเหตุผล หรือเชื่อถือโซกลาง

2. ประโยชน์ทางอ้อม

คือ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับการศึกษา ได้แก่

2.1 ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้รับการศึกษา จึงสามารถให้การช่วยเหลือได้ถูกต้องทันต่อเหตุการณ์

2.2 ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองดีขึ้น และรู้จักวิธีปฏิบัติตนเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหา หรือส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับการศึกษารายกรณีดังนี้

1. ทำให้ผู้ที่ทำการศึกษาทราบรายละเอียดของบุคคลหลาย ๆ ด้าน ทำให้รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของบุคคลอย่างแท้จริง
2. ทำให้ผู้ที่ทำการศึกษาเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจนทำให้ผู้ทำการศึกษามองเห็นแนวทางที่จะช่วยเหลือบุคคลได้
3. ทำให้ผู้ทำการศึกษามีความรู้และทักษะในการแนะแนวเพิ่มขึ้น รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อเท็จจริงมาประกอบพิจารณาตัดสินใจ
4. ทำให้ผู้รับการศึกษาเข้าใจตนเองมากขึ้น
5. ทำให้ผู้รับการศึกษามีโอกาสปรับปรุงตนเอง หรือแก้ไขปัญหาให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น
6. ทำให้สถานศึกษาได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของบุคคล และนำข้อมูลมาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
7. ผลของการศึกษารายกรณีสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่าง ของการเกิดสถานการณ์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการศึกษาวิจัย และการสอนเกี่ยวกับบุคคลที่มีรูปแบบการพัฒนาพิเศษ

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 19) ได้สรุปประโยชน์ของการศึกษารายกรณีไว้คือ

1. ประโยชน์ต่อครูหรือผู้แนะแนวที่เป็นผู้ศึกษาโดยตรง มีดังนี้
 - 1.1 ช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างกว้างขวาง ทำให้รู้จักเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ช่วยเหลือครูหรือผู้แนะแนวมีความเข้าใจและยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลดีขึ้น มีจิตใจเป็นกลางไม่มีอคติต่อบุคคลที่มาเกี่ยวข้อง

1.2 ช่วยให้ผู้หรือผู้แนะแนวเข้าใจถึงสาเหตุและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ช่วยให้ผู้มองเห็นช่องทางที่จะให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ทันเวลาและเหตุการณ์

1.3 ช่วยให้ผู้หรือผู้แนะแนวมีความรู้ มีทักษะในการใช้เครื่องมือและกลวิธีต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน และยังช่วยให้เป็นคนมีเหตุผล รู้จักเก็บข้อมูลอย่างมีระบบ รู้จักแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้มาประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

2. ประโยชน์ต่อนักเรียนที่เป็นผู้ได้รับการศึกษา ดังนี้

2.1 ช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเข้าใจตนเอง ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตนเอง มีการปรับปรุงตนเองหรือแก้ปัญหของตน เพื่อช่วยให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

2.2 ช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจ และมีความเต็มใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความหวังและเข้มแข็ง

3. ประโยชน์ต่อคณะครูและโรงเรียน ดังนี้

3.1 ช่วยให้ผู้ครูรู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนเองดีขึ้น ยินดีให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียน

3.2 ให้นักเรียนได้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักเรียนทำให้สามารถนำข้อเท็จจริงเหล่านั้น มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4. ประโยชน์ต่อผู้ปกครองของนักเรียนที่ได้รับการศึกษา

4.1 ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจเด็กของตนดีขึ้น ทำให้สามารถปฏิบัติตนต่อบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม

4.2 ช่วยให้ผู้ปกครองเกิดความสบายใจ เพราะได้ตระหนักว่าโรงเรียนมีความตั้งใจและจริงจังในการป้องกัน ช่วยเหลือแก้ไขและส่งเสริมพัฒนานักเรียน

นอกจากนั้น ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 182) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษารายกรณีไว้ดังนี้

1. ทำให้ได้ข้อมูลจำนวนมากและกว้างขวาง ช่วยให้ผู้รู้จักและเข้าใจนักเรียนละเอียดทุกแง่มุม

2. ช่วยให้ผู้สามารถนำข้อมูลที่ได้รวบรวมนั้นมาวิเคราะห์ และวินิจฉัยหาสาเหตุของพฤติกรรมได้มากกว่าวิธีอื่น ๆ

3. ทำให้ผู้ศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง มองเห็นแนวทางที่จะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

4. ทำให้นักเรียนได้รู้จักเข้าใจในตนเอง สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เท่ากับเป็นการช่วยลดปัญหาและเป็นกำลังใจสำคัญในการพัฒนาชาติอีกทางหนึ่งด้วย

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า การศึกษารายกรณี มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจสาเหตุของผู้ถูกศึกษาที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนอย่างละเอียด เพื่อการวินิจฉัยในการหาแนวทางในการช่วยเหลือ ป้องกัน และส่งเสริมให้สามารถแก้ไขปัญหาการปรับตัวทางการเรียนของตนได้อย่างเหมาะสม และการศึกษารายกรณี ยังช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างผู้ถูกศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา เช่น บิดา มารดา บุคคลภายในครอบครัว ครู และเพื่อน ๆ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการเกิดปัญหากับบุคคลอื่นต่อไปได้

1.1.4 กระบวนการในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณี เป็นวิธีการศึกษาบุคคลอย่างละเอียดทุกด้านอย่างต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน โดยการใช้เทคนิคแนะแนวหลาย ๆ อย่างในการรวบรวมข้อมูลทุกด้านของบุคคลโดยมีขั้นตอนในการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อพยายามทำให้เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ควรแก่การเชื่อถือได้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์:2527 : 23)

ดังนั้น จึงมีผู้เสนอกระบวนการในการศึกษารายกรณีไว้หลายท่าน ดังนี้
อนันต์ อนันตรังสี (2517 : 68) ได้กล่าวถึงกระบวนการศึกษารายกรณีว่า มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมรายละเอียด ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 สมมติฐานของปัญหา
 - 1.2 การตรวจสอบ
 - 1.3 ประวัติสุขภาพร่างกาย
 - 1.4 ประวัติเกี่ยวกับทางโรงเรียน
 - 1.5 ประวัติเกี่ยวกับทางบ้าน
2. ขั้นวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis)
3. ขั้นแก้ปัญหา (Treatment)
4. ขั้นติดตามผล (Follow-up)

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 15-16) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการศึกษารายกรณีที่ใช้ในวงการจิตวิทยาคลินิก ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์บุคคล (Analysis of Student) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง จำแนกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อความสะดวกในการตีความข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น
2. การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis of Data) โดยรวบรวมข้อมูลแต่ละด้านเข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพรวมของโครงสร้างทางบุคลิกภาพและสภาพชีวิตทั่ว ๆ ไป

ของบุคคล ว่ามีลักษณะเด่นหรือมีลักษณะด้อยอะไรบ้าง และบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อไปในอนาคตเป็นอย่างไร

3. การวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) คือ การสรุปลักษณะของบุคคล โดยนำเอาหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยามาพิจารณาตัดสิน กำหนดปัญหาและสรุปเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของบุคคลพร้อมกับระบุสาเหตุของปัญหาไว้ด้วย แต่บางครั้งในการวินิจฉัยปัญหาอาจเป็นเพียงการเสนอแนวคิดเบื้องต้น ที่เป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือเท่านั้น จึงอาจไม่จำเป็นต้องระบุไว้ชัดเจนว่าปัญหาคืออะไร

4. การพยากรณ์ปัญหา (Prognosis) โดยนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล และการวินิจฉัยปัญหามาพิจารณาเพื่อคาดการณ์ล่วงหน้า เกี่ยวกับแนวโน้มพัฒนาการด้านต่างๆ ของบุคคล ว่ามีองค์ประกอบใดมีอิทธิพลต่อบุคคลนี้อีกในอนาคต สภาพชีวิตของบุคคลนี้จะเป็นอย่างไรหรือบุคคลน่าจะประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องใดอีก หลังจากได้รับการช่วยเหลือครั้งนี้สิ้นสุดลงไปแล้ว

5. การให้คำปรึกษาแนะแนว (Counseling) โดยนำความรู้ และเทคนิคการแนะแนวมาช่วย แล้วให้คำปรึกษากับบุคคลที่มีความทุกข์ โดยทั้งผู้ให้คำปรึกษาและผู้มารับคำปรึกษาจะวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา เพื่อให้ผู้ทุกขมีการปรับตัวที่เหมาะสมขึ้น

6. การติดตามผล (Follow-up) เป็นการติดตามผลการให้คำปรึกษา เพื่อนำมาประเมินประสิทธิภาพของการให้คำปรึกษาและสำรวจปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2530 : 16-17) ได้กล่าวว่า ในการศึกษารายกรณีจะต้องมีการชี้แจงสาเหตุที่เลือกศึกษาเด็กคนใดคนหนึ่งก่อน แล้วจึงเริ่มทำการศึกษารายกรณีตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับตัวเด็กในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน
2. นำข้อมูลที่รวบรวมมาได้มาวิเคราะห์ โดยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กมาประชุมปรึกษาหารือกัน
3. วินิจฉัยปัญหาโดยนำผลการวิเคราะห์มาทำการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยว่า น่าจะมีอะไรเป็นเหตุของปัญหา
4. สังเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วนำมาประกอบกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วเพื่อให้เข้าใจปัญหาและสาเหตุได้ดียิ่งขึ้น
5. แก้ไขปัญหา โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป
6. ติดตามผล เพื่อที่จะทราบผลของการศึกษารายกรณีว่ามีผลดี หรือมีข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 171-174) ได้กล่าวถึงการศึกษา
รายการนี้ว่าประกอบด้วยกระบวนการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การเลือกนักเรียนสำหรับการศึกษารายการนี้ นักเรียนที่ครูหรือผู้แนะ
แนวจะเลือกเพื่อทำการศึกษารายการนี้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1.1 นักเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนดีเยี่ยม
- 1.2 นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษบางอย่าง เช่น ศิลปะ ดนตรี ฯลฯ
- 1.3 นักเรียนที่มีความทะเยอทะยาน มีกำลังเข้มแข็งที่จะเอาชนะ

อุปสรรค

- 1.4 นักเรียนที่มีปัญหามาก
- 1.5 นักเรียนที่เรียนอ่อน ไม่สามารถทำงานในระดับที่เรียนอยู่ได้
- 1.6 นักเรียนที่มีพฤติกรรมดีเด่นสมควรเอาเป็นตัวอย่าง
- 1.7 นักเรียนที่มีพฤติกรรมปกติธรรมดาทั่วไป

2. ผู้ที่รับผิดชอบในการศึกษารายการนี้ในทางปฏิบัติ การศึกษารายการนี้
ควรเป็นหน้าที่ของครูหรือผู้แนะแนว เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง โดย
มีการทำงานเป็นทีมเพื่อรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ครอบคลุม
ในทุก ๆ ด้าน แต่ภาระส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้แนะแนว ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่ประสานและเก็บรักษาข้อมูล
ต่าง ๆ นั้นไว้ให้เป็นระบบและมีระเบียบสะดวกต่อการนำมาใช้อ้างอิง

3. การรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษารายการนี้ (Collection of The Necessary
Data) ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษารายการนี้ มีแหล่งข้อมูลที่สำคัญซึ่งผู้ทำการศึกษารายการ
รายการนี้ควรจะให้ความสนใจ ได้แก่

3.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียน รายละเอียดเกี่ยวกับ
ครอบครัวประวัติทางการศึกษา ตลอดจนสุขภาพอนามัย ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้สามารถศึกษา
ได้จากระเบียบสะสม

3.2 การสังเกตนักเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบ
สัมพันธภาพทางสังคมและการปรับตัวของนักเรียนกับผู้อื่น อีกทั้งการสังเกตแต่ละครั้งควรมีการ
บันทึกการสังเกต เพื่อจะได้เปรียบเทียบผลของการเปลี่ยนแปลงที่ได้พบเห็นในแต่ละช่วงเวลา
ผ่านไป

3.3 การสัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งอาจเป็นการนัดหมายมาพูดคุยหรือ
เวลาที่พบกับนักเรียนในบางครั้งบางคราว โดยเฉพาะการพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ จะ
ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกและทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นความจริงและน่าเชื่อถือมากกว่า

3.4 การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและรู้จักกับนักเรียนคนนั้น เช่น
บิดา มารดา ครู เพื่อน และบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลชัดเจนและสมบูรณ์

3.5 การเยี่ยมบ้านนักเรียน จะช่วยให้ครูหรือผู้แนะแนวได้เห็นสภาพบ้าน และทราบสัมพันธ์สภาพภายในครอบครัวของนักเรียน รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบิดามารดาของนักเรียนซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน

3.6 การศึกษาข้อมูลจากอดีตชีวิตประวัติ การบันทึกประจำวันและผลงานอื่น ๆ เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการทำงาน ความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

3.7 ข้อมูลจากแบบสอบถามลักษณะต่างๆ ที่ได้นำไปให้นักเรียนตอบ ซึ่งข้อมูลที่ได้ทำให้ทราบความนึกคิด เจตคติ ความสนใจ และค่านิยมของนักเรียนที่มีต่อตนเองและผู้อื่น

3.8 การศึกษานักเรียนจากผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบ หรือแบบสำรวจต่าง ๆ เช่น แบบทดสอบความสนใจ แบบทดสอบความถนัด แบบทดสอบสติปัญญา และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.9 การศึกษาข้อมูลจากเครื่องมือและเทคนิคการแนะแนวอื่นๆ ที่ผู้ศึกษานำมาใช้ตามสถานการณ์และความเหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อเท็จจริงและจัดแยกออกเป็นด้าน ๆ เพื่อง่ายและสะดวกต่อการทำความเข้าใจต่อผู้ที่ถูกศึกษานั้น

5. การวินิจฉัยปัญหา (Diagnosis) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งถ้าผู้ศึกษาสามารถวินิจฉัยสาเหตุหรือที่มาของปัญหาได้อย่างถูกต้อง ก็จะสามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

6. การสังเคราะห์ข้อมูลหรือการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม (Synthesis) เป็นการช่วยให้ผู้ทำการศึกษามองเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละด้าน อันเป็นภาพรวมทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้น สามารถเข้าใจลักษณะของปัญหาและสาเหตุของปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น

7. การให้ความช่วยเหลือ (Treatment) ผู้ศึกษาจะต้องพิจารณาหาแนวทางต่าง ๆ ที่จะนำมาแนะแนว แก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนตามความเหมาะสม ทั้งนี้อาจกำหนดแนวทางหลักและแนวทางรองไว้ แล้วดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดทั้งแรงงานและเวลา

8. การติดตามผล (Follow-up) เป็นเครื่องมือยืนยันว่าหลังจากการให้การช่วยเหลือนักเรียนไปแล้ว ปัญหาของนักเรียนลดน้อยหรือหมดไปหรือไม่ สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพียงใด นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผลเพื่อช่วยเหลือหรือปรับปรุง ในกรณีที่ดำเนินการช่วยเหลือไม่สมบูรณ์ หรือยังไม่ถูกต้อง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ากระบวนการศึกษารายกรณีของแต่ละท่านที่ได้เสนอแนวคิดนั้น มีเพียงบางขั้นตอนเท่านั้นที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าการทำการศึกษารายกรณีนั้น จำเป็นต้องทราบว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกผู้รับการศึกษารายกรณีนั้น ๆ

ดังนั้นจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้ชัดเจน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบกระบวนการศึกษารายกรณีของ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 22-23) ซึ่งแบ่งกระบวนการในการศึกษารายกรณีออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน
- ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- ขั้นที่ 3 การวินิจฉัย
- ขั้นที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกันและการส่งเสริม
- ขั้นที่ 5 การทำนายผล
- ขั้นที่ 6 การติดตามผล
- ขั้นที่ 7 การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

กระบวนการศึกษารายกรณีทั้ง 7 ขั้นตอนดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน

การกำหนดปัญหา หมายถึง การที่ผู้ศึกษารายกรณีตั้งจุดมุ่งหมายหรือกำหนดว่าจะศึกษาสิ่งใดในบุคคลคนหนึ่งซึ่งอาจเป็นปัญหาหรือมิใช่ปัญหาก็ได้แต่เป็นความสนใจ ความสามารถพิเศษ หรือ อื่น ๆ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 23)

การตั้งสมมติฐาน หมายถึงการที่บุคคลที่ทำการศึกษามุ่งบุคคลเป็นรายกรณีได้คาดคะเนว่าพฤติกรรมของผู้รับการศึกษาคือเป็นผลที่เกิดขึ้นแล้วนั้นมีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้าง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาในการคาดคะเนเพื่อจะพิสูจน์ต่อไปโดยการทดสอบ หรือค้นหาข้อเท็จจริงด้วยวิธีการต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 24)

ในการตั้งสมมติฐานนั้นควรตั้งไว้หลาย ๆ สมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่พบว่าข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนั้นการที่คนเราแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งออกมานั้นอาจไม่ได้เกิดจากสาเหตุเดียว และในทำนองเดียวกันพฤติกรรมที่แตกต่างกันก็อาจเกิดจากสาเหตุเดียวกันก็ได้ ฉะนั้น จึงควรตั้งสมมติฐานไว้หลาย ๆ สมมติฐาน

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล คือ การหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงหลังจากที่มีการกำหนดปัญหาและตั้งสมมติฐานแล้ว โดยใช้เครื่องมือการแนะแนวเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่เราศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ ระเบียบสะสม การทดสอบ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การตีความหรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในแต่ละวิธีหรือเทคนิคเพื่ออธิบายเหตุและผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์

ข้อมูลนี้อาจจะทำโดยวิธีประชุมปรึกษา ด้วยการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เรากำลังศึกษาร่วมกัน พิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลที่ดีนั้นควรจะต้องใช้หลาย ๆ เทคนิค และแต่ละเทคนิคควรจะใช้หลาย ๆ ครั้งเพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการศึกษาอย่างละเอียดและตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด เทคนิคต่าง ๆ ที่นิยมใช้มี 9 เทคนิค ดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์.2527 : 29-30)

1. การสังเกต (Observation) และการบันทึกการสังเกต (Observational Record)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การเยี่ยมบ้าน (Home-Visit)
4. อัตชีวประวัติ (Autobiography)
5. บันทึกประจำวัน (Diary)
6. การทำสังคมมิติ (Sociometry)
7. แบบสอบถาม (Testing)
8. แบบทดสอบ (Questionnaire)
9. ระเบียบสะสม (Cumulative Record)

เทคนิคต่าง ๆ ทั้ง 9 เทคนิคดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation)

การสังเกตเป็นวิธีการหรือเทคนิคอย่างหนึ่งที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกสังเกต ในการศึกษารายกรณีเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้มาบางครั้งอาจใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์ วิธีการนี้ไม่ต้องลงทุนมากด้วยเงินก็สามารถปฏิบัติได้ทุกวัน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะช่วยให้ผู้สังเกต สามารถเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมในแต่ละสถานการณ์ได้ดีขึ้น

1.1 ความหมายของการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 30) กล่าวว่า การสังเกต คือ การพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมี “จุดมุ่งหมาย” โดยการใช้อวัยวะรับสัมผัสส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งห้าส่วน (หู,ตา,จมูก,ลิ้น,ผิวหนัง) โดยเฉพาะตาและหู ในการพิจารณาสิ่งนั้น ๆ

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529 : 321) ให้ความหมายของการสังเกตว่า คือ การมองอย่างมีจุดมุ่งหมาย และเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่เก่าแก่มากที่สุด การสังเกตเป็นการมองลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในตัวผู้ศึกษา หรือเป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมของผู้ถูกศึกษาอย่างเอาใจใส่โดยการใช้หูและตาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 53) ให้ความหมายของการสังเกตว่า เป็นวิธีการศึกษาเด็กเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่แสดงออกมา ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมสถานการณ์ หรือสร้างอารมณ์เพื่อให้ทราบพฤติกรรมแต่อย่างใด ผู้สังเกตเพียงแต่เฝ้าดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้เท่านั้น จะไม่เข้าไปยุ่งกับการแสดงพฤติกรรมนั้นเลย

วัชรภรณ์ อภิวัชรางกูร (2535 : 20) กล่าวว่า การสังเกต หมายถึง การพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งอย่างมีจุดมุ่งหมาย ทั้งในลักษณะการเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน หรือพิจารณาตามลำพังโดยการใช้อวัยวะรับสัมผัสที่สำคัญคือ ตา และ หู

นอกจากนี้ ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 35) กล่าวว่า การสังเกตเป็นวิธีการศึกษานักเรียนเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยการเฝ้าดูพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมา ในลักษณะที่เป็นจริงตามธรรมชาติ ทั้งที่เป็นไปตามสถานการณ์ปกติหรือสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น โดยผู้สังเกตจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ เพียงแต่ผู้สังเกตต้องเฝ้าดู หรือแอบดูพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและพยายามจดจำไว้ หลังจากนั้นค่อยมาบันทึก เพื่อเก็บไว้ศึกษาอ้างอิงในโอกาสต่อไป

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การสังเกต หมายถึง การเฝ้ามองดูพฤติกรรมของผู้รับการศึกษที่แสดงออกในลักษณะที่เป็นธรรมชาติอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยใช้อวัยวะรับสัมผัสที่สำคัญคือ ตาและหูในการรวบรวมข้อมูลโดยผู้สังเกตไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น

1.2 จุดมุ่งหมายของการสังเกต

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2522 : 21) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการสังเกตมีดังนี้คือ

1. เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก แล้วจดบันทึกไว้ในระเบียบสะสม
2. เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก เช่น ปัญหาการเรียน และการปรับตัวของเด็ก
3. เพื่อให้ผู้สังเกตได้รู้จักและเข้าใจเด็กอย่างถูกต้องทุกด้าน
4. เพื่อทราบความสามารถพิเศษและความถนัดตามธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมเด็กแต่ละคนอย่างถูกต้อง
5. ใช้ในการติดตามผลนักเรียนที่ได้รับการช่วยเหลือ จากบริการแนะแนวไปแล้วว่ามีพฤติกรรมเป็นอย่างไร ดีขึ้นหรือไม่เพียงใด เพื่อนำไปพิจารณาว่าควรกระทำอย่างไรต่อไป

นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 32) ได้เสนอจุดมุ่งหมายของการสังเกตที่ใช้ในการแนะแนวไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง ข้อเท็จจริงนี้อาจได้เป็นครั้งแรกหรืออาจได้เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลรายละเอียดซึ่งเคยได้รับคำบอกเล่าจากผู้อื่น เป็นการหาความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลนั้น ๆ
2. เพื่อเข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ถูกสังเกตว่ามีลักษณะปกติหรือไม่พัฒนาการเหมาะสมกับเพศและวัยเพียงใด เพื่อใช้ประกอบการแนะแนวบุคคลให้เป็นบุคคลที่ดีมีประสิทธิภาพในสังคมต่อไป เท่าที่จะทำได้เป็นอย่างดีที่สุด

3. เพื่อค้นหาสาเหตุบางประการซึ่งอาจเป็นปัญหา แต่ไม่มีผู้ใดทราบหรือสงสัยมาก่อน เพื่อนำมาใช้ในการให้คำปรึกษาและแนะแนวต่อไป

4. เพื่อให้ผู้สังเกตเป็นผู้มีความรอบคอบ และไวต่อการมีปฏิกิริยาโต้ตอบจากสิ่งแวดล้อมจนเป็นผู้ที่ปรับตัวได้ดีและรวดเร็วในแต่ละสถานการณ์

1.3 ชนิดของการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 33-35) ได้กล่าวถึงชนิดของการสังเกตไว้ว่า ในการแบ่งชนิดของการสังเกต มีการแบ่งแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมา ซึ่งมีความถูกต้องทั้งนั้นอยู่ที่ว่าใครสนใจและพอใจในเกณฑ์ใด นอกจากนั้นยังพบว่า การแบ่งชนิดของการสังเกตมีการใช้เกณฑ์ต่าง ๆ 3 เกณฑ์ คือ

1. ใช้วิธีการสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1.1 การสังเกตทางตรง (Direct Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตเป็นผู้ไปสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตด้วยตนเอง

1.2 การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตให้ตัวแทนหรือบุคคลอื่นไปสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกต และผู้สังเกตจะทราบพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตได้จากการบอกเล่าของบุคคลที่ไปสังเกตแทน

2. ใช้ผู้สังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้ 2 ชนิด คือ

2.1 การสังเกตโดยการเข้าร่วม (Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตจะต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

2.2 การสังเกตโดยไม่เข้าร่วม (Non-Participant Observation) เป็นวิธีการที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น แต่อยู่ภายนอกคอยสังเกตอย่างเดียว ไม่มีบทบาทในกลุ่มนั้น

3. ใช้ผู้ถูกสังเกตเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

3.1 การสังเกตแบบเป็นพิธีการ (Formal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าถูกสังเกต เนื่องจากมีการนัดหมายกันล่วงหน้าก่อนการสังเกต

3.2 การสังเกตแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal Observation) เป็นวิธีการสังเกตที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกต เนื่องจากไม่ได้มีการนัดหมายล่วงหน้า

1.4 หลักการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2523 : 41) ได้กล่าวว่า ในการสังเกตแต่ละครั้งจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ความตั้งใจ (Attention) การรับรู้ (Perception) และความไวของการรับรู้ (Sensation) จึงได้ข้อมูลที่แท้จริง

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2527 : 37-41) ได้กล่าวว่า ในการสังเกตที่ดีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริง จำเป็นต้องมีหลักการในการสังเกต ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนเป็นขั้นตอนในการดำเนินการสังเกต โดยยึดจุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น ๆ ได้แก่ กำหนดตัวผู้สังเกต วัน เวลา สถานที่ที่สังเกต ตลอดจนวิธีการในการสังเกต

2. ในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ ควรสังเกตเพียงบุคคลเดียวในแต่ละสถานการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด และเป็นประโยชน์ในการแปลความหมายของพฤติกรรมตามข้อเท็จจริง

3. ควรสังเกตสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ถูกสังเกต เพื่อประกอบการพิจารณาว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ หรือไม่ ก่อนที่จะตีความหรือแปลความหมายของพฤติกรรมต่อไป

4. การสังเกตบุคคลหนึ่งไม่ควรสังเกตเพียงสถานการณ์เดียว ควรสังเกตหลาย ๆ สถานการณ์ จึงจะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลได้ละเอียด

5. การสังเกตบุคคลในสถานการณ์เดียว ควรสังเกตหลาย ๆ ครั้งเท่าที่จะทำได้

6. การสังเกตที่ดีต้องมีการบันทึกการสังเกตไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งเพื่อช่วยบันทึกความจำ และดูพัฒนาการหรือความถี่ของพฤติกรรมต่าง ๆ

7. ในขณะที่สังเกตควรทำให้เป็นกลาง ไม่ใส่อคติ หรือความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไป เพราะอาจทำให้ข้อมูลที่ได้อันผิดพลาดไปจากข้อเท็จจริง

พนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 55-57) ได้สรุปหลักการสังเกตที่ดีไว้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะสังเกตให้ชัดเจนก่อนเริ่มการศึกษารายกรณี

2. การสังเกตพฤติกรรมผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมควบคู่ไปกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อม

3. ควรทำการสังเกตเพียงคนเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ เพื่อศึกษาพฤติกรรมได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

4. ควรสังเกตในขณะที่ทำกิจกรรมปกติ เช่น ในห้องเรียน ห้องประชุม สนามเด็กเล่น เป็นต้น เพื่อทำนายพฤติกรรมในอนาคตได้ดีที่สุด

5. ทำการสังเกตเป็นระยะเวลานาน ผู้สังเกตจำเป็นต้องใช้เวลาสังเกตเป็นระยะเวลาหลาย ๆ วัน เพราะมนุษย์ทุกคนย่อมมีอารมณ์แตกต่างกันไปในแต่ละวัน อาจเป็นระยะเวลา 3 เดือนหรือ 1 ภาคเรียน

6. ควรทำการสังเกตในสถานการณ์วิกฤต ซึ่งผิดแผกไปจากสถานการณ์ปกติบ้างเพราะจะทำให้ทราบบุคลิกลักษณะที่แท้จริงบางประการของเด็กได้

7. การสังเกตเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมที่แท้จริง ควรมีผู้สังเกตหลาย ๆ คนเป็นการช่วยป้องกันข้อบกพร่อง ซึ่งอาจเกิดจากความไม่เที่ยงธรรมหรือการมีอคติของผู้สังเกต และยังช่วยให้สามารถทำการสังเกตพฤติกรรมได้กว้างขวาง

8. ควรสังเกตพฤติกรรมด้านใดด้านหนึ่งแต่เพียงด้านเดียวในการสังเกตครั้งหนึ่ง ๆ

9. ผู้สังเกตต้องพยายามฝึกตนเองอย่าให้เกิดความลำเอียง พยายามทำใจให้เที่ยงตรงมากที่สุด ขณะสังเกตอย่านำเอารูปร่างหน้าตาหรือคุณลักษณะประจำตัวของเด็กหรือสิ่งอื่น ๆ มามีอิทธิพลต่อการสังเกตได้

10. การสังเกตจะมีคุณค่าเมื่อมีการบันทึกการสังเกตอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นหลักฐานนำไปศึกษาค้นหาสาเหตุแห่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและคิดหาทางช่วยเหลือต่อไป

11. การสังเกตที่ดีจะต้องตรวจสอบผลที่ได้ด้วยเครื่องมือที่แน่นอนอื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อให้เป็นที่เชื่อมั่นได้มากยิ่งขึ้น

12. ควรสังเกตในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน เช่น ขณะอยู่ในห้องเรียน ในโรงอาหาร ในชุมชนและในบ้าน นอกจากนี้ควรสังเกตขณะที่ทำงานอยู่กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผู้สังเกตได้มองเห็นกระบวนพฤติกรรมที่แท้จริง และแบบแผนพัฒนาการที่สำคัญของผู้ถูกสังเกต

13. ผู้สังเกตต้องระลึกไว้เสมอว่า การสังเกตเพียงครั้งเดียวไม่เป็นการเพียงพอที่จะเข้าใจเด็ก จำเป็นต้องสังเกตหลาย ๆ ครั้งแล้วนำข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลกันเข้าจึงจะช่วยให้เข้าใจถูกต้องแม่นยำ

สมพร สุทัศน์ย์ (2531 : 106) ได้กล่าวถึงหลักในการสังเกตไว้ว่า

1. ต้องไม่ให้เด็กที่มีพฤติกรรมที่มีปัญหา รู้ตัว เพราะถ้าเด็กรู้ตัว เด็กอาจไม่แสดงพฤติกรรม หรือมีพฤติกรรมที่บิดเบือนไปจากที่เป็นจริง

2. ควรมีผู้สังเกต 2 คนขึ้นไปหรืออย่างน้อย 2 คน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้

3. ผู้สังเกตควรอยู่ห่างกันจากผู้ถูกสังเกตมากพอสมควร

4. ขณะที่ทำการสังเกต ผู้สังเกตจะต้องไม่ส่งสัญญาณ หรือแสดงกิริยาอาการใด ๆ ให้แก่กัน

5. ผู้สังเกตจะเป็นใครก็ได้แต่ต้องได้รับการฝึกฝนเป็นอย่างดี

1.5 ลักษณะของพฤติกรรมที่ควรสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 41-42) ได้เสนอแนะลักษณะของพฤติกรรมที่ควรสังเกตไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ทุกคนส่วนใหญ่สนใจหรือดึงดูดความสนใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เช่น เรียนเก่ง พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น
2. พฤติกรรมที่แสดงถึงความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือจิตใจ เช่น เดินเขย่งเท้า ชอบแยกตัวอยู่คนเดียว เป็นต้น
3. พฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำซาก หรือบ่อยครั้งเกินความจำเป็น ซึ่งอาจเกิดจากปัญหาทางจิต เช่น การล้างมือบ่อยครั้ง การกระพริบตาบ่อยครั้ง เป็นต้น

นอกจากนั้น ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 37-38) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่ครูหรือผู้แนะแนวควรสังเกตนักเรียน คือ

1. พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำซ้ำซากอยู่เสมอ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะพฤติกรรมเช่นนั้นย่อมเป็นภาพที่แสดงถึงอุปนิสัย หรือคุณลักษณะของนักเรียนผู้นั้นได้เป็นอย่างดี
2. พฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากธรรมชาติ หรือกระทำไปโดยมิได้คาดหมายตัวอย่างเช่น นักเรียนที่ปกติมีความร่าเริง แจ่มใส เรียนเก่ง แต่กลับแสดงอาการเศร้าซึม และเบื่อหน่ายอย่างเห็นได้ชัด เป็นต้น
3. พฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เต็มใจ หรือไม่สามารที่จะเผชิญกับสภาพความเป็นจริง เช่น นักเรียนบางคนไม่ยอมรับสภาพว่าบิดาของตนได้เสียชีวิตไปแล้ว ยังคงพูดคุยกับเพื่อนเหมือนว่า ตัวเขานั้นทำกิจกรรมบางอย่างกับบิดาของเขาอยู่ เป็นต้น
4. พฤติกรรมที่เป็นแบบฉบับที่แท้จริง ผู้สังเกตจะทราบได้จากการสังเกตพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกในสถานการณ์ปกติธรรมดา

1.6 ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบในการสังเกต

สุภาวค์ จันทวานิช (2531 : 60-62) ได้เสนอข้อได้เปรียบ และข้อเสียเปรียบในการสังเกตไว้ดังนี้

1.6.1 ข้อได้เปรียบ

1. ถ้าผู้สังเกตต้องการศึกษาพฤติกรรมที่ค่อนข้างลึกซึ้ง และไม่สามารถแสดงออกมาได้ด้วยคำพูด การสังเกตเป็นวิธีการที่เหมาะสม
2. การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลที่ผู้สังเกตไม่สนใจ หรือเห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่เคยชิน
3. การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลที่ผู้สังเกตไม่เต็มใจบอก เพราะไม่มีเวลาหรือไม่แน่ใจ

4. การสังเกตช่วยเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุน หรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้มาจากการบอกเล่า หรือเป็นข้อมูลที่เสริมความเข้าใจให้ชัดเจนถูกต้องยิ่งขึ้น

5. การสังเกตเป็นการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ได้ทันที แทนที่จะต้องให้คนอื่นบอก ซึ่งการบอกเล่าอาจทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนได้

6. การสังเกตเป็นการเก็บข้อมูลได้กับบุคคลทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นทางการหรือบุคคลที่อ่านหนังสือไม่ได้ รวมทั้งคนพิการ

7. การสังเกตเป็นการเก็บข้อมูลได้ละเอียดสมารถที่จะนำเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องอื่น ๆ มาอธิบายเหตุการณ์ที่คนต้องการอธิบายได้ หรืออธิบายเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ลึกซึ้งกว่า โดยเฉพาะการทดลองต้องใช้วิธีการสังเกตตลอดเวลา

8. การสังเกตเป็นวิธีการที่มีลักษณะต่อเนื่องเพราะผู้สังเกตต้องใช้เวลานาน เช่น เป็นปี เป็นเดือนในการสังเกต จึงพอจะกล่าวได้ว่าอะไรมาก่อน – หลัง สามารถศึกษาแนวโน้มกันได้

1.6.2 ข้อเสียเปรียบ

1. ความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ (Reliability & Validity) ของการสังเกต ทั้งนี้เนื่องมาจากการมีอคติของผู้สังเกตเลือกสังเกตการณ์ ดังจะเห็นบางครั้งผู้สังเกตหลาย ๆ คนแปลความหมายของเหตุการณ์เดียวกันไม่ได้

2. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการ หากเหตุการณ์นั้นไม่เกิดขึ้นในเวลาที่ต้องการเก็บข้อมูล เช่น การปฏิบัติ การเลือกตั้ง และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก เช่น พิธีบางพิธีที่มีปีละครั้ง หรือพิธีแต่งงานก็ต้องรอให้คนแต่งงาน นอกจากนี้ยังถูกจำกัดเนื่องจากระยะเวลาของเหตุการณ์ เช่น ประวัติชีวิตไม่สามารถสังเกตเห็นได้

3. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลบางอย่าง ที่ผู้ถูกศึกษาไม่อนุญาตให้เข้าไปสังเกตได้ เช่น เรื่องส่วนตัวในครอบครัว พฤติกรรมเกี่ยวกับเพศ พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วม บางครั้งการวิจัยออกมาแล้วมีคนคัดค้านว่าไม่ตรงกับความเป็นจริง

4. ความคลาดเคลื่อนของเหตุการณ์บางอย่าง ที่ผู้สังเกตคาดว่าจะเกิดก็ไม่เกิด เช่น ผู้ถูกสังเกตไม่มาหรือเปลี่ยนกิจกรรม ทำให้เสียเวลาหรือบางครั้งก็มีเหตุการณ์อื่นเข้ามาแทรก เช่น ฝนตกต้องย้ายสถานที่ ทำให้การสังเกตไม่ราบรื่น

5. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนทุกแง่ทุกมุมของเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ หรือบุคคลหลาย ๆ คนได้พร้อมกันภายในเวลาเดียวกันได้

6. ในกรณีที่ผู้ถูกสังเกตรู้ว่าถูกสังเกต อาจทำให้ผู้ถูกสังเกตเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่เป็นไปตามธรรมชาติได้ ข้อมูลอาจบิดเบือนจากความเป็นจริง

1.7 การบันทึกการสังเกต

ข้อมูลที่สังเกตจะเชื่อถือได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้สังเกตเอง ผู้ที่สังเกตจะต้องได้รับการฝึกให้รู้จักการสังเกต ต้องสังเกตอย่างละเอียด และต้องรู้เทคนิคการสังเกตเป็นอย่างดี เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาด หรือกำจัดความลำเอียงต่างๆ ให้มีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สุชา จันทน์เอม. 2529 : 17)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 43-44) ได้กล่าวถึงหลักการบันทึกการสังเกตไว้ดังนี้

1. บันทึกพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนหรือเห็นได้ชัด เช่น การเดิน การพูด ฯลฯ

2. ควรใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสื่อความหมายเพราะเมื่อมีผู้อื่นมาอ่านบันทึก ควรจะรู้และเข้าใจพฤติกรรมนั้น ๆ ของผู้ถูกสังเกตตรงกันกับผู้สังเกตได้

3. โดยทั่วไปควรรีบบันทึกการสังเกตทันทีที่การสังเกตเสร็จสิ้นลงหรืออาจบันทึกในขณะที่สังเกต หากมีการสังเกตในระยะเวลาอันยาวนานและผู้มีสังเกตหลายคน โดยการแบ่งเวลาในการสังเกตและบันทึก

4. การบันทึกการสังเกตที่ดีไม่ควรใส่ความคิดเห็น ของผู้สังเกตลงไปปะปนกับพฤติกรรมที่แสดงออก ควรแยกไว้คนละหัวข้อ นอกจากการบันทึกบางอย่างที่ต้องการความคิดเห็นของผู้สังเกตจึงจะสามารถบันทึกพฤติกรรมและความคิดเห็นปนกันได้

นอกจากนั้น ดวงกมล วงศ์ศรีหัทธ (2541 : 21) ยังได้กล่าวถึงหลักการบันทึกการสังเกตดังนี้

1. บันทึกพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน โดยเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน - หลัง

2. ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจและสื่อความหมาย เพื่อผู้อื่นจะได้อ่านเข้าใจง่ายและเข้าใจตรงกัน

3. ควรบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตแยกออกจากการแสดงความคิดเห็นของผู้สังเกต และในการบันทึกพฤติกรรมของผู้ถูกสังเกตในแต่ละครั้ง ไม่ควรใช้วิธีการสรุปพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตหลาย ๆ ครั้งเข้าด้วยกัน

1.8 วิธีการบันทึกการสังเกต

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 44-92) ได้กล่าวถึงการบันทึกการสังเกตว่าโดยทั่วไปมี 2 วิธีคือ

1. การบันทึกแบบอัตนัย (Subjective Record) เป็นวิธีการบันทึกที่ใส่ความคิดเห็นของผู้สังเกตไปพร้อม ๆ กันกับพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ วิธีการบันทึกแบบนี้ยากมากคือ การบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา (Descriptive Record) ซึ่งสามารถทำได้ง่ายโดย

เขียนข้อความเรียงไปเรื่อย ๆ แต่ถ้าผู้สังเกตมีอคติต่อผู้ถูกสังเกต ข้อมูลที่บันทึกอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้

2. การบันทึกแบบปรนัย (Objective Record) เป็นวิธีการบันทึกเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และแยกความคิดเห็นของผู้สังเกตออกจากกัน ซึ่งการบันทึกแบบนี้อาจกระทำได้ 2 วิธี ดังนี้

2.1 การบันทึกแบบไม่เป็นระบบ คือ การบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตตามจุดมุ่งหมายและตามลำดับเหตุการณ์ การบันทึกแบบนี้ที่นิยมใช้เรียกว่าระเบียบพฤติกรรม (Anecdotal Record) เป็นวิธีที่นิยมมากกว่าการบันทึกพฤติกรรมแบบพรรณนา เนื่องจากผู้อ่านสามารถเข้าใจพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ถูกสังเกตได้มากกว่า

2.2 การบันทึกแบบเป็นระบบ คือ การบันทึกหลังจากที่มีการตีความหรือเข้าใจลักษณะของพฤติกรรมที่สังเกตได้อย่างถูกต้อง เป็นการบันทึกที่เป็นปรนัยมากที่สุด มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ซึ่งการบันทึกพฤติกรรมแบบนี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.2.1 การบันทึกพฤติกรรมโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Graphic Rating scale) คือ การบันทึกการสังเกตโดยทำเป็นมาตราส่วนประเมินลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดขึ้นให้ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สังเกต

2.2.2 การบันทึกพฤติกรรมแบบกำหนดลักษณะแบบพฤติกรรม (Behavior Descriptive Scale) คือ การบันทึกการสังเกตโดยกำหนดลักษณะพฤติกรรมแล้วบรรยายลักษณะพฤติกรรมนั้น ๆ ไว้หลาย ๆ ข้อความ ให้ผู้บันทึกทำเครื่องหมายหน้าข้อความที่คิดว่าตรงกับลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตได้

2.2.3 การบันทึกพฤติกรรมแบบให้คะแนน (Scoring Scale) คือ การบันทึกพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกต โดยการที่ผู้บันทึกประเมินลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตได้เป็นตัวเลข และตัวเลขนี้จะป็นรหัสที่แปลความหมายออกเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ

1.9 ประโยชน์ของการสังเกต

ทศพร มณีศรีขำ (2539 : 45-46) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตไว้ดังนี้

1. การสังเกตทำให้ครูหรือผู้แนะแนวเข้าใจนักเรียนของตนมากขึ้นและสามารถพิจารณาให้การแนะแนวได้ โดยมีต้องสิ้นเปลืองงบประมาณและใช้เวลามากนัก

2. การสังเกตเป็นการเลือกเฟ้นพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีค่าสำคัญ และมีประโยชน์ต่อการเข้าใจและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

3. การสังเกตช่วยให้ผู้สังเกตมีความเจริญงอกงามและพัฒนา ทั้งทางด้านทักษะและประสบการณ์ในการสังเกต ซึ่งมีผลต่อการเข้าใจนักเรียน การบันทึกการสังเกตที่ชัดเจนตรงตามพฤติกรรมโดยปราศจากอคติ

4. การสังเกตช่วยให้เห็นตัวอย่างพฤติกรรมที่แท้จริงของนักเรียน

5. การสังเกตจะช่วยให้ได้รายละเอียดเพิ่มเติม ซึ่งจะสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ได้จากเทคนิคอื่น ๆ

6. การสังเกตช่วยให้ได้ข้อมูลหรือรายละเอียดที่ไม่สามารถหาได้ จากการใช้เครื่องมือและวิธีการอื่น ๆ ในการศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

นอกจากนั้น สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 : 14) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตไว้ดังนี้

1. ให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้รับจากวิธีการอื่น ๆ
2. ให้ข้อเท็จจริงบางประการซึ่งไม่สามารถได้มาด้วยวิธีการอื่น ๆ
3. ช่วยให้เห็นพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล โดยเฉพาะการสังเกต

ในขณะที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัว

4. ช่วยให้เข้าใจบุคคลได้ดีขึ้น และช่วยเหลือได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลาและงบประมาณ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบฟอร์มในการบันทึกการสังเกตนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกการสังเกต
การบันทึกการสังเกตครั้งที่.....

ชื่อผู้ถูกสังเกต.....อายุ.....ปี เพศ.....

วัน/เวลาที่สังเกต.....

สถานที่.....

พฤติกรรม

.....

.....

.....

ความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

ตำแหน่ง.....

2. การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นการสนทนาหรือพูดคุยกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 93) ในขณะที่เดียวกันก็ใช้เทคนิคการสังเกตเพื่อค้นหาทาง พฤติกรรม ปฏิกริยา การแสดงอารมณ์ตอบสนองต่อบุคคล หรือเหตุการณ์ที่เล่า (นันทิกา แยมสรวล. 2529 : 78) รายละเอียดในการสนทนามักจะเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งต้องเก็บไว้เป็นความลับ ดังนั้นการสนทนาจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก (อารีย์ ตันท์เจริญรัตน์. 2526 : 96)

2.1 ความหมายของการสัมภาษณ์

ได้มีผู้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ (2533 : 85) ได้สรุปความหมายของการสัมภาษณ์ว่า จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ จะมีการกำหนดหรือนัดหมายล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้
2. การพูดคุยหรือการสนทนานั้นจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือเนื้อหาสาระที่แน่ชัด

นอกจากนั้น เมตตา กฤตวิทย์ (2534 : 2) ได้ให้ความหมายของการสัมภาษณ์ว่า เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลประเภทหนึ่ง แต่เป็นการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการสนทนาทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสัมภาษณ์ต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและบทบาทของผู้สื่อสารก็เด่นชัดกว่าการสนทนาทั่วไป

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การสัมภาษณ์ หมายถึง การสื่อสารระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปด้วยการสนทนาหรือพูดคุยอย่างมีจุดมุ่งหมายโดยต้องอาศัยทักษะและการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ

2.2 ชนิดของการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่นิยมใช้ในวงการแนะแนวและจิตวิทยาว่ามี 2 ชนิด (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 94-96)

1. การสัมภาษณ์เพื่อค้นหาหรือทราบข้อเท็จจริง (Fact Finding Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์สนทนาหรือซักถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์ในด้านความคิดเห็น ความรู้สึก ความสนใจ เจตคติ และค่านิยมของผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาข้อเท็จจริงหรือข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่รวมทั้งยังเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือไม่

2. การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา (Counseling Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ สนทนา หรือซักถามผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจและมองเห็นสภาพปัญหาของตนเองได้ชัดเจนขึ้นจนสามารถพิจารณาแก้ไขหรือตัดสินใจปัญหาของเราได้

หลังจากการให้สัมภาษณ์และยังเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย

2.3 กระบวนการสัมภาษณ์

กระบวนการสัมภาษณ์มี 3 กระบวนการ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 96-109)

1. ก่อนการสัมภาษณ์
2. ขณะสัมภาษณ์
3. การยุติการสัมภาษณ์

1. ก่อนการสัมภาษณ์

กระบวนการขั้นนี้มีองค์ประกอบ 4 ประการดังนี้

1.1 การเตรียมบุคคล เป็นการเตรียมทั้งผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์ในเรื่องของความพร้อมของทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งจะต้องมีกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และอาจจะต้องมีการบอกจุดมุ่งหมายให้กับผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ ในขณะเดียวกันผู้สัมภาษณ์ก็ต้องมีความสามารถในการสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.2 การเตรียมจุดมุ่งหมายและหัวข้อในการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะถ้าเป็นการสัมภาษณ์แบบบอกจุดมุ่งหมาย ก็อาจมีการบันทึกหัวข้อก่อนการสัมภาษณ์ และมีการจดบันทึกขณะสัมภาษณ์ด้วย แต่ถ้าหากเป็นการสัมภาษณ์ในลักษณะที่ไม่บอกจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ก็ไม่ควรบันทึกหัวข้อที่สัมภาษณ์

1.3 การเตรียมสถานที่ ซึ่งจะต้องมีลักษณะสะดวก สบาย ควรเป็นที่มืดซิดเพื่อผลของการสัมภาษณ์

1.4 การเตรียมวัน เวลา ในการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่มักให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นผู้เลือกวัน เวลา ที่สะดวก พร้อมทั้งจะช่วยให้ได้ข้อเท็จจริงมากขึ้น

2. ขณะสัมภาษณ์

ในขณะสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคทั่วไปและเทคนิคเฉพาะ

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 99-108) กล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ชนิดใด จะต้องใช้เทคนิคทั่วไป 4 ประการดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation) โดยใช้วิธีวาระรับสัมผัสทั้ง 5
2. การฟัง (Listening) เป็นเทคนิคที่ดีที่สุดในการแนะแนวและให้

คำปรึกษา

3. การใช้คำถาม (Questioning) ผู้สัมภาษณ์อาจจะต้องถามผู้ถูกสัมภาษณ์ในสิ่งที่ยังไม่กระจ่าง โดยการใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นมิตร ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟังแล้วเข้าใจว่า ผู้สัมภาษณ์มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลืออย่างแท้จริง

4. การพูด (Talking) การพูดที่ดีนั้นจะต้องแสดงการยอมรับเจตคติและความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ใช้ภาษาและถ้อยคำที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพยายามพูดเพื่อควบคุมให้การสัมภาษณ์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

1. การสร้างสายสัมพันธ์ (Rapport)
2. การแสดงความเห็นใจ (Sympathy)
3. การแสดงอารมณ์ร่วม (Empathy)
4. การทำให้เกิดความมั่นใจ (Assurance)
5. การแสดงความเห็นด้วย (Approval)
6. การทำให้เกิดความกระจ่าง (Clarification)
7. การสะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling)
8. การใช้ความเงียบ (Using Silence)
9. การสร้างอารมณ์ขัน (Sense of Humor)

3. การยุติการสัมภาษณ์

การยุติสัมภาษณ์เป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น จึงต้องพยายามให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด เพื่อที่จะเป็นผลดีต่อการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความมั่นใจว่า สิ่งที่เขาพูดไปนั้น จะเป็นความลับและเป็นผลดีแก่เขา

2. ผู้สัมภาษณ์อาจตั้งคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์นำไปคิดก่อนยุติการสัมภาษณ์ เพื่อจะได้มีเรื่องราวต่อเนื่องในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

3. ผู้สัมภาษณ์ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สรุปสิ่งที่เขาคิดหรือรู้สึกในขณะสัมภาษณ์ เพื่อจะช่วยให้เขาเข้าใจสภาพปัญหายิ่งขึ้น และอาจจะต้องมีการเพิ่มเติมหรือแก้ไขในบางตอน โดยผู้สัมภาษณ์

4. ผู้สัมภาษณ์จะต้องใช้คำพูดและท่าทีที่นุ่มนวล มีความจริงใจต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่า ต้องการสัมภาษณ์ในคราวต่อไปอีก

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบฟอร์มในการบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับบันทึกการสัมภาษณ์
การสัมภาษณ์ครั้งที่.....

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี เพศ.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.
 สถานที่.....

จุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์

.....

.....

สรุปผลจากการสัมภาษณ์

.....

.....

ความคิดเห็น

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

นัดสัมภาษณ์ครั้งต่อไป วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....
 สถานที่.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
 ตำแหน่ง.....

3. การเยี่ยมบ้าน (Home Visit)

การเยี่ยมบ้าน เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และร่วมมือกับ บิดามารดาหรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้าน เช่น สภาพทั่วไปของบ้าน สภาพแวดล้อมของบ้าน ลักษณะท่าทีของผู้ปกครอง ลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว เป็นต้น โดยทั่วไปผู้เยี่ยมบ้านคือ ครูแนะแนวหรือครูประจำชั้น ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษา ส่วนในสถาบันการแพทย์ ผู้มีหน้าที่เยี่ยมบ้าน คือ นักสังคมสงเคราะห์

3.1 ความหมายของการเยี่ยมบ้าน

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 121) ได้ให้ความหมายของการเยี่ยมบ้านไว้ว่าเป็นการที่บุคคลหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติทางบ้านและครอบครัวของผู้รับการศึกษา โดยการไปดูสภาพที่แท้จริงของผู้รับการศึกษาที่บ้าน ว่ามีสภาพแวดล้อมของบ้านและครอบครัวเป็นอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือจากวิธีการรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ หรือไม่

นอกจากนั้นทศพร มณีศรีขำ (2539 : 79) ได้ให้ความหมายของการเยี่ยมบ้านว่า หมายถึง การที่ครูหรือผู้แนะแนวพบปะ สนทนา เยี่ยมเยียนผู้ปกครองของนักเรียนที่บ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและรู้จักกันดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้เกิดการยอมรับสภาพที่สัมผัสได้ด้วยตนเอง ตลอดจนทราบเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน ตัวนักเรียนและตัวครูอีกด้วย

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การเยี่ยมบ้าน หมายถึง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับการศึกษา โดยครู ผู้แนะแนวหรือผู้ศึกษาไปดูสภาพทั่วไปของบ้าน ลักษณะท่าทีของผู้ปกครองและลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวของผู้รับการศึกษา เพื่อรับทราบข้อเท็จจริงและนำข้อมูลที่ได้จากการเยี่ยมบ้านของผู้รับการศึกษา มาพิจารณาหาความสอดคล้องหรือความขัดแย้งกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้ด้วยวิธีอื่น ๆ

3.2 วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน

วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมบ้าน (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, 2527 : 121-122)

1. เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงและสภาพที่แท้จริงของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน
2. เพื่อเพิ่มเติมข้อเท็จจริงบางประการ เกี่ยวกับเด็กที่ไม่สามารถได้มาด้วยวิธีการอื่น ๆ
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ระหว่างทางโรงเรียนกับทางบ้านหรือระหว่างครูกับผู้ปกครอง

3.3 ข้อปฏิบัติในการเยี่ยมบ้าน

การเยี่ยมบ้านมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 :

122-124)

1. ขั้นเตรียมการก่อนเยี่ยมบ้าน
2. ขณะเยี่ยมบ้าน
3. หลังการเยี่ยมบ้าน

1. ขั้นเตรียมการก่อนเยี่ยมบ้าน การเตรียมการดังนี้

1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมบ้าน

1.2 นัดหมายวัน เวลา ที่จะไปเยี่ยมบ้านกับผู้ปกครอง

2. ขณะเยี่ยมบ้าน

ขณะเยี่ยมบ้านควรปฏิบัติดังนี้

2.1 แสดงสัมมาคารวะต่อเจ้าของบ้านและแสดงความเป็นผู้มีมนุษย

สัมพันธ์ที่ดี

2.2 ใช้การสังเกต และจดจำสิ่งที่ได้พบเห็น

2.3 ในระยะแรกของการสัมภาษณ์หรือการสนทนา ควรหาทาง

สนับสนุนให้ผู้รับการศึกษาร่วมสนทนาด้วย เพื่อสังเกต สัมพันธภาพระหว่างผู้รับการศึกษากับผู้ปกครอง

2.4 พยายามกระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ

โดยเฉพาะผู้รับการศึกษาและสถาบันการศึกษาให้มากที่สุด

2.5 กล่าวถึงผู้รับการศึกษาในด้านที่เป็นจริง

2.6 ไม่ควรทำตัวเป็นพิธีรีตอง

2.7 ใช้เวลาในการเยี่ยมบ้านประมาณ 30-60 นาที หรือสังเกตจาก

กิริยาอาการของเจ้าของบ้านที่แสดงว่าอึดอัด หรือมีธุรกิจที่ต้องทำ

3. หลังการเยี่ยมบ้าน

หลังการเยี่ยมบ้านควรมีการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ทันทีเมื่อกลับจากการเยี่ยมบ้าน โดยใช้แบบฟอร์มในการบันทึกการเยี่ยมบ้าน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบฟอร์มในการบันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ตัวอย่างแบบฟอร์มบันทึกการเยี่ยมบ้าน
รายการเยี่ยมบ้าน
 ครั้งที่.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

ชื่อ – สกุล ผู้เยี่ยมบ้าน

ชื่อนักเรียน.....ชั้น.....

ชื่อผู้ปกครอง บิดามารดา.....

บ้านเลขที่.....

.....โทรศัพท์.....

1. สภาพบ้านและบริเวณที่ตั้ง

.....

.....

2. สภาพภายในบ้าน.....

.....

.....

3. ลักษณะท่าทีของผู้ปกครอง.....

.....

.....

4. เจตคติที่ผู้ปกครองมีต่อเด็กและการเรียนของเด็ก.....

.....

.....

5. ภาวะการเรียนของเด็กที่บ้าน (เช่น โอกาสในการอ่านหนังสือ ทำการบ้าน).....

.....

.....

6. ลักษณะของเพื่อนบ้าน เพื่อนเล่นของเด็ก.....

.....

.....

7. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว.....

.....

.....

8. คำแนะนำที่ผู้ปกครองเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา.....

.....

.....

4. อัตชีวประวัติ (Autobiography)

การที่ผู้รับการศึกษาได้เขียนอัตชีวประวัติ นับว่าเป็นวิธีการที่มีประโยชน์และคุณค่าในด้านการรู้จักและเข้าใจตนเอง เพราะก่อนที่ผู้รับการศึกษาจะเขียนถึงเรื่องราวของตนเอง จะต้องลำดับเรื่องราวที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงการคาดการณ์หรือความมุ่งหวังในอนาคตที่คิดว่าควรจะเป็น ทำให้ผู้รับการศึกษามองเห็นตนเองได้แจ่มชัดขึ้น

4.1 ความหมายของอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติ คือการที่บุคคลได้เขียนบรรยายประวัติความเป็นมาของตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนคาดหวังในอนาคต (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 138) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เขียนเรื่องราวของตนเองอย่างอิสระเสรี และข้อมูลนั้นถูกเก็บไว้เป็นความลับ (ปีเตอร์. 1967 : 175) ช่วยให้ผู้ประสบปัญหาใช้เวลาคิดถึงตนเองและเข้าใจตนเองยิ่งขึ้น และช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจพื้นฐานทางครอบครัว อุปนิสัย ความใฝ่ฝัน ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของผู้ประสบปัญหา (นันทิกา แย้มสรวล. 2529 : 82) หรืออาจกล่าวว่าอัตชีวประวัติช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจภายในตัวบุคคลซึ่งหมายถึงประสบการณ์และความรู้ของแต่ละบุคคล (เซอร์ทเซอร์และสโตน. 1966 : 250) ซึ่งเทคนิคได้ถูกนำมาใช้ในการแนะแนว เพื่อหาข้อเท็จจริงหรือการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีเพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้น เพราะเรื่องราวบางอย่างใช้วิธีการสัมภาษณ์ไม่ได้ (สมศักดิ์ ภูวิภาถาวรธน์. 2531 : 163)

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า อัตชีวประวัติ หมายถึง เครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลแต่ละคน โดยการให้บุคคลเขียนบรรยายอย่างอิสระเสรีเกี่ยวกับประวัติ และเรื่องราวของตนเอง ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต

4.2 วัตถุประสงค์ในการเขียนอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้บุคคลได้ระบายความรู้สึกที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างอิสระเสรี
2. เพื่อให้บุคคลได้เข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น
3. เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจบุคคลที่เขียนอัตชีวประวัติดียิ่งขึ้น
4. เพื่อทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ

4.3 รูปแบบของอัตชีวประวัติ

การเขียนอัตชีวประวัติโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 139-148)

1. แบบไม่กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Unstructured Autobiography)
2. แบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Structured Autobiography)

1. แบบไม่กำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Unstructured Autobiography)

การเขียนแบบนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เขียนบรรยายเรื่องราวของเขาเอง โดยการเขียนเป็นความเรียงอิสระ ซึ่งวิธีนี้นักจิตวิทยาเชื่อว่าเป็นวิธีที่บุคคลจะเปิดเผยเรื่องราวที่เป็นความในใจซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในส่วนลึกของจิตใจ การเขียนแบบนี้จะให้ประโยชน์และคุณค่ามากในการให้คำปรึกษา แต่ยากต่อการตีความหมาย เพราะมิได้เขียนตามรูปแบบใด ๆ

2. แบบกำหนดโครงสร้างหรือหัวข้อ (Structured Autobiography)

การเขียนแบบนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้ให้เขียน ว่าต้องการทราบเกี่ยวกับเรื่องใด แต่ก็มีผู้พยายามคิดหัวข้อขึ้นมาเสนอแนะไว้มากมาย โดยแบ่งตามระดับของผู้เขียน แบบฟอร์มมีหลายแบบฟอร์ม แต่ไม่ว่าเป็นแบบฟอร์มใดต้องมีเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีต ตั้งแต่จำความได้จนถึงปัจจุบัน และกล่าวถึงความมุ่งหวังในอนาคตด้วย

ตัวอย่างหัวข้อของอัตชีวประวัติ

1. โรงเรียนของข้าพเจ้า
2. ครอบครัวของข้าพเจ้า
3. ชีวิตของข้าพเจ้าในโรงเรียนประถมศึกษา
4. สิ่งที่ข้าพเจ้าทำได้ดีและสิ่งที่ข้าพเจ้าอยากทำได้
5. วิชาที่ข้าพเจ้าชอบเรียนมากที่สุดและวิชาที่ข้าพเจ้าชอบเรียนน้อยที่สุด
6. สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบทำมากที่สุดและชอบน้อยที่สุดเมื่ออยู่ที่บ้าน
7. สิ่งที่ข้าพเจ้าชอบทำมากที่สุดและชอบทำน้อยที่สุดเมื่ออยู่ที่โรงเรียน
8. เพื่อนของข้าพเจ้า
9. คุณครูของข้าพเจ้า
10. ถ้าข้าพเจ้าสามารถมีสิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการด้วยการขอสิ่งนั้นได้

ที่สุด

ข้าพเจ้าควรขอสิ่งใดบ้าง

4.4 การวิเคราะห์อัตชีวประวัติ

ในการวิเคราะห์อัตชีวประวัติโดยใช้แนวทางของ โฟรลิช (Froehlich) ซึ่งได้เสนอไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 มีดังนี้

1. สิ่งที่ขาดหายไปหรือการเว้นข้อความบางอย่าง (Omission)
2. ความยาวของอัตชีวประวัติ (Length)
3. คำศัพท์ที่ใช้ (Vocabulary)
4. ระดับความลึกของความรู้สึก (Level or Depth of Expression)
5. การจัดลำดับความคิด (Organization)
6. การกลบเกลื่อน (Gloss)
7. การแต่งเรื่องขึ้นเอง (Fabrication)

8. ลักษณะของการเขียน (Appearance)
9. ความผันแปรของปฏิภพ (Tonal Variation)

5. บันทึกประจำวัน (Diary)

บันทึกประจำวันเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ช่วยให้ทราบข้อมูลเรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้รับการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของอัตชีวประวัติ แต่ละเอ็ดลิกซึ่งกว่าเพราะไม่ได้กล่าวถึงกิจกรรมโดยรวม แต่กล่าวเน้นเฉพาะในแต่ละวันว่าทำอะไรบ้าง

5.1 ความหมายของบันทึกประจำวัน

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527. : 175) ได้ให้ความหมายของบันทึกประจำวันไว้ว่า คือการที่บุคคลเขียนบรรยายเรื่องราวที่เกี่ยวกับตนเอง โดยเน้นถึงประสบการณ์ในด้านกิจกรรมและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในปัจจุบันแตกต่างไปอัตชีวประวัติที่กล่าวถึงตั้งแต่อดีตปัจจุบัน และความคาดหวังในอนาคต

5.2 หลักการเขียนบันทึกประจำวัน

ในการเขียนบันทึกประจำวันควรมีหลักการเขียนดังนี้

1. ก่อนให้ผู้รับการศึกษาเขียนบันทึกประจำวัน ผู้ศึกษาต้องมีความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกับผู้รับการศึกษานานพอสมควร
2. ก่อนเขียนบันทึกประจำวัน ผู้ศึกษาต้องชี้แจงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการเขียนให้ผู้รับการศึกษาทราบอย่างชัดเจน
3. การให้เขียนบันทึกประจำวันควรให้เขียนต่อเนื่องกันอย่างน้อย 1 สัปดาห์ในการบันทึกอาจมีแบบฟอร์มหรือไม่มีก็ได้แต่ต้องมีหัวข้อต่อไปนี้
 1. ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก
 2. วัน เดือน ปีที่บันทึก
 3. กิจกรรมที่ทำในวันนั้น

5.3 การวิเคราะห์การเขียนบันทึกประจำวัน

ข้อมูลที่ได้จากการเขียนบันทึกประจำวันจะเป็นการเล่าเรื่อง ดังนั้นการวิเคราะห์ก็คือการสรุปเรื่องราวที่เขียนเล่ามาในแต่ละวัน

6. สังคมมิติ (Sociometry)

6.1 ความหมายของสังคมมิติ

สังคมมิติ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม หรือในกลุ่มว่ามีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะใด เช่น สามัคคีกลมเกลียวเป็นกลุ่มใหญ่ หรือแตกแยกเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกแต่ละคนได้รับการยอมรับในกลุ่มมากน้อยเพียงใด ฯลฯ (กมลรัตน์ หล้าสงฆ์. 2527 : 184)

6.2 หลักการทำสังคมมิติ

กมลรัตน์ หล้าสงฆ์ (2527 : 184) ได้กล่าวถึงหลักการทำสังคมมิติไว้ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มควรจะรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ซึ่งต้องนานมากกว่า 6 สัปดาห์ขึ้นไป เพราะเป็นช่วงเวลาที่สมาชิกแต่ละคนจะทราบถึงข้อดีและข้อเสียของกันและกันมากขึ้น จนพอที่จะประเมินได้ว่าเขามีความรู้สึกต่อสมาชิกคนนั้น ๆ เป็นอย่างไร
2. ก่อนทำสังคมมิติ ผู้ทำควรมีความสัมพันธ์อันดีและคุ้นเคยกับสมาชิกในกลุ่มมากพอสมควร จนสมาชิกไว้วางใจที่จะเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงออกมา
3. ผู้ทำสังคมมิติควรแจ้งจำนวนสมาชิกทั้งหมด และรายชื่อของสมาชิกของทุกคนให้กลุ่มทราบ
4. ในการทำสังคมมิติแต่ละครั้งควรมีการสมมติสถานการณ์เพียงสถานการณ์เดียว และควรเป็นสถานการณ์ที่ได้มีการปฏิบัติได้จริง ตลอดจนเป็นที่ปรารถนาจะให้เกิดสถานการณ์นั้นขึ้นจากสมาชิก
5. การทำสังคมมิติไม่ควรบอกล่วงหน้าเพราะสมาชิกอาจมีการคิดหรือปรึกษาหารือกันไว้ก่อนตอบ ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นธรรมชาติ
6. การทำสังคมมิติในแต่ละสถานการณ์ควรให้สมาชิกเลือกมากกว่า 1 อันดับขึ้นไปเพราะจะทำให้มองเห็นความรู้สึกที่แตกต่างกันต่อสมาชิกแต่ละคน แต่ไม่ควรเลือกเกิน 3 อันดับเพราะการเขียนแผนผังจะยุ่งยากซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจได้
7. ในการแปลความหมายสังคมมิติแต่ละสถานการณ์จะแตกต่างกันไป
8. การทำสังคมมิติควรใช้วิธีการอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น กลวิธีไครเอ่ย์ บันทึกรประจำวัน การสัมภาษณ์ ฯลฯ

6.3 คำศัพท์ที่ใช้ในการทำสังคมมิติ

คำศัพท์ต่าง ๆ ที่นิยมใช้มีดังนี้

1. Sociometric Question หรือ Sociometric Criterion คือ คำถามหรือสถานการณ์ที่ผู้ทำสังคมมิติกำหนดขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเลือกบุคคลบางคนในกลุ่ม

2. Sociogram คือ แผนผังสังคมมิติซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลในกลุ่ม

3. Sociometric Clique หรือ Subgroup คือ กลุ่มย่อย ๆ ในกลุ่มใหญ่ ซึ่งอาจมีหลายกลุ่ม กลุ่มย่อยเล็กที่สุดอาจมีสมาชิกเพียง 2 คนก็ได้

4. Mutual Choice คือ การที่บุคคล 2 คน ต่างเลือกซึ่งกันและกัน อาจเป็นอันดับเดียวกันหรือคนละอันดับก็ได้

5. Star หรือ Leader คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่มมากที่สุด

6. Rejectee คือ บุคคลที่ไม่ได้รับเลือกจากกลุ่มเลย เพราะเป็นที่รังเกียจของสมาชิกในกลุ่ม แต่บุคคลนั้นยังเลือกสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

7. Isolate คือ บุคคลที่แยกตัวออกจากกลุ่มอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่ได้รับเลือกจากสมาชิกในกลุ่มและบุคคลนั้นก็ไม่เลือกสมาชิกในกลุ่มด้วย

8. Nectectee คือ บุคคลที่ได้รับเลือกจากกลุ่มเพียงเล็กน้อย และบุคคลนั้นมักอยู่ห่างไกลจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

9. Sociometric Cleavage คือ การขาดการเลือกซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล 2 คนหรือมากกว่า 2 คนขึ้นไปของกลุ่มย่อย

10. Sociometric Structure คือ โครงสร้างทางสังคมมิติที่แสดงแบบแผนของการเลือกในระหว่างสมาชิกของกลุ่ม โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ในสังคมที่เกี่ยวข้องกันของแต่ละคน

11. Sociometric Test คือ วิธีการทดสอบเพื่อวัดโครงสร้างทางสังคมมิติ

12. Sociometric Status คือ สถานภาพของบุคคลในกลุ่ม เช่น Stars, Rejectee, Isolate, Nectectee ฯลฯ

6.4 ลำดับขั้นของการทำสังคมมิติ มี 4 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 การกำหนดสถานการณ์

ขั้นที่ 2 การทำตารางแสดงผลการเลือก

ขั้นที่ 3 การสร้างแผนผังสังคมมิติ

ขั้นที่ 4 การตีความหมายจากแผนผังสังคมมิติ

นอกจากนี้ยังมีอีกวิธีหนึ่งที่นิยมใช้กันมากควบคู่กับสังคมมิติในปัจจุบัน คือ กลวิธี “ใครเอ่ย” (Guess who as who's who technique)

กลวิธี “ใครเอ่ย” (Guess who as who's who technique)

เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ครูแนะแนวและผู้ให้คำปรึกษาทราบถึงเจตคติ (Attitude) ส่วนตัวระหว่างสมาชิกในห้องเรียน คือ การใช้กลวิธี “ใครเอ่ย” (Guess who as who's who technique) อันเป็นกลวิธีหนึ่งสำหรับการหาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนโดยการถามจากเพื่อนของนักเรียนเอง เป็นวิธีที่ให้ประโยชน์มากวิธีหนึ่ง ในบางครั้งความเห็นของนักเรียนและ

นักเรียน นักเรียนและครู ที่มีต่อกันอาจจะไม่เหมือนกัน เช่น นักเรียนที่ครูเห็นว่าเป็น “เด็กดี” ในสายตาของครูนั้นอาจเป็นบุคคลที่เพื่อนฝูงไม่ค่อยชอบเท่าใดนัก เป็นต้น

กลวิธี “ใครเอ่ย” ดำเนินการโดยครูเป็นผู้เขียนลำดับของคำถามที่บรรยายเกี่ยวกับคุณลักษณะต่างๆ ของเด็กและเด็กแต่ละคนจะได้รับการขอร้องให้เขียนชื่อบุคคลในห้องเรียนที่เขาคิดว่า ลักษณะที่ตรงกันหรือใกล้เคียงกันกับคำถามเหล่านั้น โดยวิธีการนี้เท่าๆ กับการเปรียบเทียบในทางที่บุคคลหนึ่งมองเห็นตัวเขาเองและจากการที่บุคคลอื่นได้มองดูและรับรู้เกี่ยวกับตัวเขา

การดำเนินการเกี่ยวกับกลวิธี “ใครเอ่ย” ครูจะต้องแน่ใจเสียก่อนว่า เด็กทุกคนในชั้นเรียนได้รู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีแล้ว เด็กจึงจะสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง นอกจากนี้ครูต้องทำให้เด็กไว้วางใจได้ว่า การตอบคำถามของเขาจะได้รับการปกปิดไว้เป็นความลับอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์ผลดีของกลวิธีนี้ จะควบคู่ขนานไปกับการทดสอบของสังคมมิติ แหล่งต่าง ๆ ของการเลือกควรได้รับการพิจารณาวิเคราะห์ และความพยายามควรถูกกระทำขึ้นเพื่อค้นคว้าหาความหมายที่อยู่เบื้องหลังของการเลือกเหล่านั้น

การวิเคราะห์ผลของกลวิธี “ใครเอ่ย” จะควบคู่ขนานไปกับการทดสอบสังคมมิติจากแหล่งต่าง ๆ ของการเลือกและควรได้รับการพิจารณาอย่างละเอียด อีกทั้งควรกระทำเพื่อค้นคว้าหาความหมายที่อยู่เบื้องหลังของการเลือกเหล่านั้น

ตัวอย่างคำถาม “ใครเอ่ย”

1. คนที่ชอบช่วยเหลือเพื่อนมากที่สุดในห้องเรียนคือ
2. คนที่ชอบแสดงความคิดเห็นมากที่สุดในห้องเรียนคือ
3. คนที่ชอบรังแกเพื่อนมากที่สุดคือ
4. ใครคือบุคคลที่ชอบออกคำสั่งกับเพื่อนมากที่สุด
5. ใครคือบุคคลที่ชอบทำตามคำแนะนำหรือคำสั่งของคนอื่น

7. แบบสอบถาม (Questionnaires)

แบบสอบถามเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแนะแนว สำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนเป็นจำนวนมากๆ ในเวลาอันสั้น ซึ่งเป็นการประหยัดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังช่วยให้ได้มาซึ่งข้อมูล ที่จะทำให้เข้าใจอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ เจตคติของบุคคลแต่ละคนรวมทั้งข้อมูลทางด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว สภาพของครอบครัว ความพึงพอใจ ความสนใจ สุขนิสัย การทำงาน ตลอดจนโครงการทางการศึกษา การวางแผนอาชีพในอนาคต และเพื่อติดตามผลนักเรียนหรือนิสิต นักศึกษา ที่ออกจากสถาบันไปแล้วว่าประสบปัญหาอะไรบ้าง ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ซึ่งข้อมูลดังกล่าว สามารถนำมาใช้ในการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.1 ความหมายของแบบสอบถาม

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแบบสอบถามไว้ ดังนี้
 กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 216) กล่าวว่าแบบสอบถาม คือ ข้อความที่บุคคลสร้างขึ้นเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ หรือค่านิยมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเรื่องต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการทราบนั้น ๆ

เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล (2535 : 161) ให้ความหมายแบบสอบถามไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผู้ตอบจะให้ข้อมูลดังกล่าว ข้อมูลเหล่านี้อาจได้แก่ ข้อมูลด้านจิตวิทยา ความรู้สึก ความคิดเห็น การศึกษาและสังคมก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะการนำข้อมูลไปใช้

และทศพร มณีศรีขำ (2539 : 96) ได้สรุปความหมายของแบบสอบถามไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยชุดของคำถามที่สร้างขึ้นมา แล้วนำไปให้บุคคลได้ตอบ ความรู้สึกและเจตคติของบุคคลนั้น หลังจากนั้นจึงนำมารวบรวมเป็นข้อมูล วิเคราะห์ และใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

จากเอกสารข้างต้นสรุปได้ว่าแบบสอบถาม หมายถึง เครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านจิตวิทยา ความรู้สึก ความคิดเห็น ค่านิยม การศึกษา และสังคมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งประกอบด้วยข้อคำถามที่สร้างขึ้นให้บุคคลได้ตอบ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

7.2 ชนิดของแบบสอบถาม

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 217) กล่าวว่า แบบสอบถามแบ่งเป็นหลายชนิดแล้วแต่เกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การแบ่งชนิดของแบบสอบถามออกเป็น 2 เกณฑ์ คือ

เกณฑ์ที่ 1 ใช้เกณฑ์ของวัตถุประสงค์ ซึ่งใช้มากในการแนะแนว โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. แบบสอบถามแบบกรอกข้อมูลส่วนบุคคลหรือการรวบรวมข้อมูล
2. แบบสอบถามแบบการประเมินผล (Evaluation Questionnaire)
3. แบบสอบถามการติดตามผล (Follow-up Questionnaire)

เกณฑ์ที่ 2 ใช้เกณฑ์ของลักษณะแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ชนิด ดังนี้

1. แบบสอบถามปลายเปิด หรือแบบไม่มีโครงสร้าง (Opened Form)
2. แบบสอบถามปลายปิด หรือมีโครงสร้าง (Closed Form)
3. แบบสอบถามชนิดรูปภาพ (Pictural Form)

เกณฑ์ที่ 1 ใช้เกณฑ์ของวัตถุประสงค์ ซึ่งใช้มากในการแนะแนว

การแนะแนวได้นำเอาแบบสอบถามมาใช้ในการหาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับตัวนักเรียน ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงที่ยังไม่ทราบ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการสร้างและการใช้แบบสอบถามอาจจะง่าย แต่การสร้างแบบสอบถามที่ดีและการนำไปใช้อย่างเหมาะสมนั้นทำได้ยากต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ใช้ภาษาที่ดี เข้าใจง่าย รูปแบบของแบบสอบถามต้องน่าสนใจ จึงจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ หลายด้านในระยะเวลาอันสั้น และข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นจะมีประสิทธิภาพมาก

การแนะแนวได้นำแบบสอบถามมาใช้ ดังนี้

1. แบบสอบถามการเก็บข้อมูล (Collecting of Data)
 - 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นข้อเท็จจริง
 - 1.2 ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ สภาพจิตใจ ความต้องการ ฯลฯ
 - 1.3 เจตคติ ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ
2. แบบสอบถามการประเมินผล (Evaluation)
 - 2.1 ประเมินผลในชั้นเรียน
 - 2.2 ประเมินผลบริการ หรือโครงการ
3. แบบสอบถามการติดตามผล (Follow-up)
 - 3.1 ติดตามผลนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน
 - 3.2 ติดตามผลนักเรียนที่ไม่สำเร็จการศึกษา
 - 3.3 ติดตามผลนักเรียนที่รับบริการหรือโครงการ
 - 3.4 ติดตามผลเพื่อปรับปรุงผลงานหรือบริการ

เกณฑ์ที่ 2 ใช้เกณฑ์ของลักษณะแบบสอบถาม

1. แบบเปิดหรือแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured or Opened Form) เป็นแบบสอบถามที่เปิดกว้างให้ผู้ตอบ ตอบตามความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามชนิดนี้เพื่อต้องการทราบความรู้สึกนึกคิด หรือแนวความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น

ท่านมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนควรช่วยเหลือท่านอย่างไร.....

2. แบบปิดหรือแบบมีโครงสร้าง (Structured or Closed Form) เป็นแบบสอบถามที่ผู้สร้างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนวางไว้แล้ว ในแต่ละข้อจะประกอบด้วยคำถาม หรือข้อความพร้อมทั้งมีคำตอบกำหนดไว้ให้เลือกตอบ หรือเลือกตามน้ำหนักของความชอบมากน้อย หรือไม่ตอบ โดยการเขียนสัญลักษณ์สั้น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างแบบสอบถามแบบใช้สัญลักษณ์แทนคำตอบ

โปรดเขียนเครื่องหมาย / หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. นักเรียนอาศัยอยู่กับใคร

- ก. บิดา-มารดา
- ข. ผู้ปกครอง
- ค. ญาติพี่น้อง
- ง. พระภิกษุ
- จ. อื่น ๆ โปรดระบุ

7.3 หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527 : 271-273) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามไว้ดังนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์สำหรับการถาม หรือความต้องการจะทราบอะไร
2. วางโครงเรื่องว่าจะถามอะไร จึงจะได้ข้อเท็จจริงตรงตามวัตถุประสงค์
3. แบ่งหัวข้อเรื่องที่จะถามเป็นหัวข้อใหญ่ก่อน แล้วแยกเป็นหัวข้อย่อยเรียงตามความสำคัญและความต่อเนื่องของเรื่องตามความเหมาะสม
4. แบบสอบถามทุกเรื่อง ควรมีข้อคำสั่งชี้แจงให้ชัดเจน ขอความร่วมมือให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกตามความเป็นจริง อีกทั้งแจ้งให้ผู้ตอบทราบว่าข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับและนำมาใช้ประโยชน์สำหรับตัวเขา
5. คำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม ควรได้รับการพิจารณาให้เหมาะสม ทั้งความยากง่ายของภาษา การตัดทอนคำถามที่ไม่เหมาะสม หลีกเลี่ยงคำถามซึ่งเน้นเกี่ยวกับคำตอบ และไม่ควรใช้คำถามที่อาจไปกระตุ้นเรื่องราวส่วนตัวอย่างรุนแรง ซึ่งจะทำให้ผู้ตอบเกิดความอึดอัดและลำบากใจในการตอบคำถาม
6. หลีกเลี่ยงการทำแบบสอบถาม ซึ่งให้รายละเอียดที่ไม่สำคัญหรือใช้คำถามที่ผู้ตอบลำบากใจในการตอบ เนื่องมาจากการขาดประสบการณ์หรือจำไม่ได้ จึงไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไรตัวอย่างเช่น เป็นเวลานานเท่าไรที่ท่านมีความสนใจพิเศษในเรื่องนี้, ทำไมท่านจึงชอบกีฬาซึ่งท่านมีส่วนในการเล่นด้วย ฯลฯ

8. แบบทดสอบ (Testing)

การใช้แบบทดสอบ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีระบบ เป็นวิธีการที่ควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรัดกุม มีกฎเกณฑ์แน่นอนและผลที่ได้จากแบบทดสอบมีความหมายชัดเจน ในการแนะแนวจึงมักจะนำแบบทดสอบมาใช้ในกรณีที่ต้องการจะได้ข้อมูลที่เด่นชัดขึ้นเฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้แบบทดสอบเมื่อต้องการจะทราบถึงความสามารถหรือบุคลิกภาพ การใช้แบบทดสอบจะทำให้ทราบถึงประเภทต่าง ๆ ของเด็กที่ต้องการ ทำให้ครูแนะแนวมีความสะดวกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง

8.1 ความหมายของแบบทดสอบ

แบบทดสอบ หมายถึง เครื่องมือที่เกณฑ์ในการวัดลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะของพฤติกรรม โดยการให้ผู้ถูกทดสอบตอบสนองเป็นภาษาถ้อยคำ (Verbal) หรือภาษาท่าทาง (Non-Verbal) ซึ่งแบบทดสอบที่ดีจะต้องเป็นแบบทดสอบที่มีความเป็นมาตรฐาน กล่าวคือ เป็นทดสอบที่บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมมีการตอบสนองในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน อีกทั้งได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปอย่างแพร่หลาย

8.2 ชนิดของแบบทดสอบ

แบบทดสอบแบ่งออกเป็นหลายชนิด แล้วแต่เกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกัน ส่วนแบบทดสอบที่นิยมใช้กันมากในวงการแนะแนวและจิตวิทยา ได้ใช้เกณฑ์การจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการวัด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชนิดดังนี้

1. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests)
2. แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude Tests)
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests)
4. แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (Personality Tests)
5. แบบสำรวจความสนใจ (Interest Inventory)

1. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence Tests)

เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถทางสมองของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความจำ ความคิดอย่างมีเหตุผล ความคิดอย่างนามธรรม ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการปรับตัวโดยให้ผู้ถูกทดสอบตอบด้วยการพูด เขียน หรือทำกิจกรรมบางอย่างตามที่ผู้ทดสอบกำหนดไว้ ส่วนผลของการวัดระดับเชาว์ปัญญาที่เรียกว่าเกณฑ์ภาคเชาว์หรือ I.Q. (Intelligence Scale) นั้น นำมาใช้เพื่อวินิจฉัยปัญหาและเพื่อทำนายความสำเร็จของผู้ถูกวัด

แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาที่นิยมใช้ในประเทศไทย

1. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของบีเน็ต (Stanford-Binet Intelligence Scale) สร้างโดย อัลเฟรด บีเน็ต (Alfred Binet) โดยเน้นเกี่ยวกับความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพหรือการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เป็นแบบทดสอบที่ใช้กันมากสำหรับวัดเชาว์ปัญญาของเด็กเป็นรายบุคคล แบบทดสอบนี้ได้รับการปรับปรุงในปี ค.ศ. 1961 โดยเทอร์แมนและเมอร์ริลล์ (Terman and Merrill) แห่งมหาวิทยาลัยแสตนฟอร์ด

2. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาของเวคสเลอร์ (Wechsler Intelligence Scale) สร้างโดย เดวิด เวคสเลอร์ (David Wechsler) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ในปี ค.ศ. 1939 ใช้วัดความสามารถของเชาว์ปัญญาในด้านความสามารถเข้าใจภาษา และความสามารถด้านการปฏิบัติหรือกระทำโดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ชุด ดังนี้

2.1 WISC (Wechsler Intelligence Scale For Children) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-15 ปี

2.2 WAIS (Wechsler Adult Intelligence Scale) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

2.3 WPPSI (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence) เป็นแบบทดสอบที่ใช้กับเด็กอายุ 4-6 ปี

แบบทดสอบทั้ง 3 ชุดนี้จะมีลักษณะคล้ายกันคือ มีแบบทดสอบทางด้านภาษามีแบบทดสอบย่อย 5 ชุด และแบบทดสอบทางด้านปฏิบัติมีแบบทดสอบย่อย 5 ชุด รวมมีแบบทดสอบย่อย 10 ชุด โดยแบบทดสอบทางด้านภาษาแบ่งเป็นการทดสอบความรู้ทั่วไป ความเข้าใจด้านเหตุผล คณิตศาสตร์ การเปรียบเทียบเชิงนามธรรมและการทวนเลข ส่วนแบบทดสอบด้านปฏิบัติแบ่งเป็นการทดสอบการสังเกตส่วนที่ขาดหาย จัดลำดับเรื่องราวจากภาพ การต่อภาพตามแบบ การประกอบภาพให้สมบูรณ์ และการทำสัญลักษณ์ตามแบบ

3. แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาแบบโปรเกรสซีฟ (The Stanford Progressive Matrices) เป็นแบบทดสอบเชาว์ปัญญาแบบกลุ่ม คือ ผู้ทดสอบหนึ่งคนทำการทดสอบ ผู้ถูกทดสอบมากกว่า 1 คนขึ้นไป ที่นิยมใช้ได้แก่แบบทดสอบ "The Standard Progressive Matrices Test" ซึ่งพัฒนาขึ้นโดย เจ ซี ราเวน (J.C. Raven) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษ แบบทดสอบนี้ประกอบด้วยรูปภาพ 60 รูป โดยแบ่งเป็น 5 ชุด ๆ ละ 12 รูป แต่ละรูปมีส่วนที่ขาดหายไป ผู้ถูกทดสอบต้องเลือกภาพที่สามารถนำมาติดกันให้สมบูรณ์โดยเลือกจากตัวเลือกที่เป็นชิ้นส่วนของรูปภาพจำนวน 6 รูป สำหรับชุด A B และ C หรือ 8 รูปในชุด D และ E

2. แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude Tests)

เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับการหาความถนัดเฉพาะอย่างของแต่ละบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำนายแนวโน้มที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการเรียน หรือการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคต และเพื่อเป็นส่วนช่วยในการพิจารณาวางแผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ

แบบทดสอบความถนัดที่ใช้กันมี 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบทดสอบความถนัดชนิดตัวประกอบพหุคูณ (Multifactor Attitude Tests) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความถนัดตามธรรมชาติหลาย ๆ ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นส่วนประกอบของการเรียน

2. แบบทดสอบความถนัดเฉพาะด้าน เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความถนัดเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล เพื่อดูว่ามีความถนัดในด้านนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด เช่น ความถนัดทางดนตรี หรือความถนัดทางด้านศิลปะ เป็นต้น

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดสิ่งที่นักเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และสามารถนำวิชาความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้มากน้อยเพียงใด คะแนนต่าง ๆ ของการทดสอบจะสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้มีหรือได้รับทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่เป็นมาตรฐานและนิยมใช้กันในปัจจุบัน เป็นแบบทดสอบความสามารถในการนำไปใช้มากกว่าการวัดความจำ ซึ่งแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่ใช้ในประเทศไทยมีดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งได้ดังนี้

ระดับที่ 1 แบ่งเป็นวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ศิลปศึกษา พลานามัย

ระดับที่ 2 แบ่งเป็นวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ ศิลปศึกษา พลานามัย

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักทดสอบทางการศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งได้ดังนี้

ระดับ ป.3 แบ่งออกเป็นวิชาคณิตศาสตร์

ระดับ ป. 6 ภาษาและความรู้ทั่วไป

ระดับ ม. 4 แบ่งออกเป็น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย

ระดับ ม. 6 ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา

4. แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ (Personality Tests)

แบบทดสอบบุคลิกภาพ เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับวัดลักษณะการปรับตัวทางอารมณ์ มนุษยสัมพันธ์ แรงจูงใจ และบุคลิกลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล เช่น ลักษณะการเป็นผู้นำ การถ่อมตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง

4.1 จุดมุ่งหมายของการวัดบุคลิกภาพ

การวัดบุคลิกภาพเพื่อการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อเข้าใจบุคลิกลักษณะที่แท้จริงของบุคคล และช่วยให้เข้าใจบุคลิกภาพของเขาย่างถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลในการนำมาวางแผนทางการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. เพื่อรู้จักและเข้าใจในลักษณะการปรับตัว เช่น ผันเลือนลอยเอาแต่อารมณ์ตนเองเป็นใหญ่ เผลอใจการ ละอายมาก ก้าวร้าว วิตกกังวล เรียกร้องความสนใจ ซึ่งนับเป็นบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ ควรได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

4.2 ชนิดของแบบทดสอบบุคลิกภาพ

แบบทดสอบบุคลิกภาพที่นิยมใช้กันแพร่หลายมี 2 แบบ ดังนี้

1. แบบทดสอบบุคลิกภาพที่เป็นปรนัย (Objective Type) เป็นแบบทดสอบที่ให้ผู้ถูกทดสอบตอบคำถามด้วยความจริงใจ ตามความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของตนเองที่มีต่อบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อม โดยการร่วมมือเลือกตอบ ใช่หรือไม่ใช่ แบบทดสอบที่นิยมใช้มีดังนี้

1.1 The Edward Personal Preference Schedule (EPPS)

ผู้สร้างคือ อเลน แอล เอ็ดเวิร์ด (Alen L. Edward) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดลักษณะของบุคลิกภาพอันเป็นลักษณะทางใจ ประกอบด้วยความต้องการด้านต่าง ๆ รวม 15 ด้าน ใช้ทดสอบกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา

1.2 California Psychological Inventory (C.P.I.) ผู้สร้าง คือ

เอช. จี ยอร์ช (H.G. Gough) มักจะเป็นคำถามเกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ความสนใจ เป็นต้น

2. แบบทดสอบโปรเจกทีฟ (Projective Tests) เป็นแบบ

ทดสอบที่ใช้สิ่งเร้าเป็นสื่อโดยการให้ผู้ถูกทดสอบเผชิญกับสิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในลักษณะคลุมเครือ จนกระทั่งแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา จนผู้ทดสอบสามารถนำคำตอบมาตีความหมายได้ แบบทดสอบที่นิยมใช้มีดังนี้

2.1 Rorschach Ink Blot Test ผู้สร้างแบบทดสอบนี้ คือ จิต

แพทย์ชาวสวิตเซอร์แลนด์ชื่อ เฮอร์แมน รอร์สชัค (Herman Roschach) แบบทดสอบนี้จะประกอบด้วยภาพหยดหมึกรูปต่าง ๆ รวม 10 ภาพ เป็นภาพสี 5 ภาพ และเป็นภาพขาวดำ 5 ภาพ

ผู้ถูกทดสอบจะตอบคำถามจากการดูภาพเหล่านั้นทีละภาพ ผู้ทดสอบจะนำคำตอบที่ได้มาตีความการทดสอบทำได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

2.2 Thematic Apperception Test (T.A.T) ผู้สร้างแบบทดสอบนี้คือ ซี.ดี.มอร์แกน (C.D.Morgan) และ เอช.เอ.เมอร์เรย์ (H.A.Murry) แบบทดสอบชนิดนี้จะประกอบไปด้วยภาพจากสถานการณ์คลุมเครือทั้งหมด 20 ภาพ เป็นภาพที่แสดงสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ ที่ไม่ชัดเจนอาจพิจารณาได้หลายแง่มุม ผู้ถูกทดสอบจะถูกกำหนดให้เล่าเรื่องจากภาพและนำคำตอบที่ได้มาตีความ การทดสอบจะทำได้ทั้งรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

2.3 Word Association เป็นกลวิธีระบายความในใจชนิดที่ใช้ความเกี่ยวข้องทางถ้อยคำ เป็นการให้ระบายความรู้สึกออกมาด้วยการพูดปากเปล่า ผู้ทดสอบจะตั้งคำถามขึ้นมาซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำถามที่มีความหมายเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น ครอบครัว บ้าน โรงเรียน ครู ฯลฯ และให้ผู้ถูกทดสอบตอบคำถามเหล่านั้นตามความรู้สึกนึกคิด ซึ่งต้องใช้เวลารวดเร็ว ไม่ให้ใช้เวลาคิดนาน การทดสอบชนิดนี้จะทำให้ทราบถึงสาเหตุหรือที่มาของความขัดแย้งของการกระทบกระเทือนอารมณ์ได้

2.4 Sentence Completion เป็นวิธีการที่ให้ผู้ถูกทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ ซึ่งข้อความนั้นอาจเปิดเผยถึงความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้ง หรือเก็บกกดหรือมีแนวโน้มของความเป็นไปได้ต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงความวิตกกังวล ความลังเลใจ ฯลฯ ประโยคต่าง ๆ เหล่านั้นผู้ทดสอบมักจะสร้างแบบทดสอบเกี่ยวกับเรื่องรอบ ๆ ตัว และทิ้งประโยคค้างไว้เช่น

ฉันรู้สึกดีใจเมื่อ.....

ฉันไม่ชอบบุคคลที่.....

2.5 Oral and Written Story Telling and Composition เป็นวิธีการที่ให้ผู้ถูกทดสอบเล่าเรื่อง หรือเขียนเรียงความเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อกระตุ้นให้ได้ระบายความขัดแย้งในใจ ความกระวนกระวาย ความปรารถนาต่อสิ่งต่าง ๆ หรือความกลัวตลอดเวลาให้ผู้ถูกทดสอบเขียนหรือเล่าควบคู่กันไปด้วย

2.6 การใช้งานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะ เพื่อศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียน ซึ่งอาจจะใช้วิธีดังนี้

2.6.1 การวาดภาพด้วยนิ้วมือ (Finger Painting) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ระบายความรู้สึกที่เกิดขึ้นทันทีทันใด อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้

2.6.2 การเล่น (Play) เป็นวิธีการที่ใช้เพื่อหาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ปัญหา เพราะการเล่นจะเป็นการแสดงออกของบุคคล ซึ่งแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ประสบการณ์ โดยทั่วไปจะจัดสถานการณ์ให้ แล้วให้นักเรียนเล่นกับเครื่องเล่นต่าง ๆ ที่จัดไว้ และผู้ทดสอบใช้การสังเกตติดตามพฤติกรรมและบุคลิกภาพต่าง ๆ

นอกจากแบบทดสอบบุคลิกภาพชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบวัดที่ใช้ในการทดสอบบุคลิกภาพแบบเอและแบบบีอีกด้วย ซึ่งลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเอและแบบบีนั้น เจนกินส์ (Jenkins. 1979 : 3) ได้สรุปไว้ดังนี้

บุคลิกภาพแบบเอ หมายถึง บุคลิกภาพที่เร่ร่อนชอบการแข่งขันและก้าวร้าว ชอบทำงานให้ได้มาก ๆ ในเวลาน้อย มีความรู้สึกที่เวลาผ่านไปรวดเร็ว มีความมานะพยายามในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ชอบทำงานด้วยความรวดเร็วทนไม่ได้อะกับการทำงานล่าช้า มีความต้องการพักผ่อนน้อยกว่าคนอื่น และถูกกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกโกรธและก้าวร้าวได้ง่าย

บุคลิกภาพแบบบี หมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพที่มีความผ่อนคลาย ไม่เร่ร่อนและไม่ก้าวร้าว มีลักษณะอื่น ๆ โดยชอบการพักผ่อนและใช้ชีวิตแบบง่าย ๆ ไม่ชอบฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานและไม่ค่อยชอบการทำงานในเวลาอันรีบด่วน

ในการวัดบุคลิกภาพแบบเอและแบบบี ปัจจุบันมีแบบวัด 3 แบบ คือ (มาริษา นาคทัตติ. 2541 : 17)

แบบวัดที่ 1 แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structured Interview : SI) ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ เป็นการถามโดยให้ผู้ตอบรายงานพฤติกรรมของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้บุคลิกภาพแบบเอไม่สามารถทนได้ เช่น สถานการณ์ที่ทำให้โกรธ สถานการณ์ที่มีการแข่งขันอย่างมาก แบบสัมภาษณ์นี้เป็นการวัดการแสดงออกทางด้านกายภาพ

แบบวัดที่ 2 มาตรฐานวัดลักษณะบุคลิกภาพแบบเอของเฟรมมิงแฮม (Framingham Type A Scale : FTAS) เป็นแบบวัดรายงานตนเองเช่นเดียวกับแบบที่ 1 ประกอบด้วยคำถาม 10 ข้อ วัดทางด้านความรู้สึกที่เวลาผ่านไปรวดเร็ว และการรับรู้ว่ามีความกดดันในการทำงาน

แบบวัดที่ 3 แบบสำรวจของการกระทำของเจนกินส์ (Jenkins Activity Survey หรือ JAS) เป็นแบบสอบถามแบบรายงานตนเอง ซึ่งอัจฉรา วงศ์วัฒนมงคล (2533 : 21) และชมพูนุท พงษ์ศิริ (2536 : 8-9) ได้ปรับปรุงเป็นแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 20 ข้อ เป็นแบบวัดที่คล้ายกับแบบวัดแบบแรก แต่ได้ดัดแปลงให้เป็นแบบสอบถามแบบปรนัย และได้วิเคราะห์คุณภาพแล้ว ปรากฏว่าคนที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามนี้จะเป็นคนที่มีบุคลิกภาพแบบเอ ส่วนผู้ที่ได้คะแนนวัดแบบนี้ต่ำจะเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบบี แบบสอบถามนี้จะวัดความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ในการทำงาน ความกดดันในการทำงาน และสถานการณ์ในการแข่งขัน ตัวอย่างเช่น

ข้อที่	ข้อความ	จริง มากที่สุด	จริง	จริงบ้าง	ไม่จริง	ไม่ จริง ที่สุด
0	เมื่อข้าพเจ้ามีนัด ข้าพเจ้าจะไป ถึงที่นัดหมายก่อนเวลา					
00	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่พอใจ ถ้ามีคนมา ขัดจังหวะเวลาการทำงาน					
000	ข้าพเจ้าไม่เห็นความจำเป็นที่จะ ต้องกระตือรือร้นในการทำงาน					

5.1 จุดมุ่งหมายของการใช้แบบสำรวจความสนใจ

เบรย์ฟิลด์ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์.2527 : 306 ; อ้างอิงจาก
Brayfield. 1950 : 3) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบสำรวจความสนใจเพื่อการแนะแนว
ไว้ดังนี้

1. เพื่อค้นหาความสนใจที่ไม่ปรากฏหรือที่บุคคลไม่ทราบว่าตนมีอยู่
2. เพื่อตรวจสอบความสนใจที่บุคคลคิดว่าตนมีอยู่จริงหรือไม่
3. เพื่อค้นหาความขัดแย้งซึ่งอาจเกิดขึ้น หรือ เกิดขึ้นระหว่างความ
สนใจที่ตนมีอยู่กับความสนใจที่ตนคิดว่าไม่มี หรือกับความสนใจที่วัดได้ด้วยวิธีการอื่น
4. เพื่อค้นหาความแตกต่างระหว่างความสนใจ กับความถนัดตาม
ธรรมชาติ หรือความสามารถของบุคคล
5. เพื่อค้นหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วระหว่าง
ความสนใจชนิดต่าง ๆ
6. เพื่อตรวจสอบกระสวนความสนใจของบุคคล ซึ่งยังไม่ปรากฏชัดเจน
7. เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับความสนใจของบุคคลว่ามีความโน้มเอียง
ที่จะเป็น ซึ่งมีได้เป็นตัวกำหนดความสนใจอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ
8. ค้นหาการปรับตัวในทางการศึกษา และในทางอาชีพอันเนื่องมา
จากความสนใจที่ไม่เหมาะสม

5.2 ชนิดของแบบสำรวจความสนใจ

แบบสำรวจความสนใจที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมีดังนี้

1. Kuder Preference Record เป็นแบบสำรวจที่มีข้อให้ตอบ แต่ละข้อจะมีตัวเลือก 3 ข้อ โดยให้เลือกตอบที่ชอบมากที่สุดและชอบน้อยที่สุด ซึ่งแบบสำรวจความสนใจ Kuder นี้มี 3 ชุด คือ

1.1 ความสนใจสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่น อาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก คำนวณวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี เป็นต้น

1.2 ความสนใจอาชีพเฉพาะ เช่น อาชีพครู แพทย์ สถาปนิก วิศวกร นักจิตวิทยา เป็นต้น

1.3 ความสนใจลักษณะงาน เช่น ชอบทำงานกับกลุ่มชน ชอบทำงานที่ใช้ความคิด ชอบทำงานประจำสัมพันธ์ เป็นต้น

2. แบบสำรวจความสนใจอาชีพของสำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบ่งกลุ่มความสนใจออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ทางด้านจักรกล ด้านคำนวณ เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ งานชักชวนโฆษณา งานเสมียน งานศิลปะ งานวรรณกรรม งานดนตรี งานบริการสังคม และการทำงานนอกบ้าน

3. แบบทดสอบความสนใจอาชีพของกองจัดหางาน กรมแรงงานแบ่งความสนใจออกเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ อาชีพเสมียน การค้า อาชีพบริการ ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ กลไก หัตถกรรม ช่างรถ ช่างก่อสร้าง ช่างโลหะ

5.3 ข้อควรคำนึงในการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ

การใช้แบบทดสอบให้มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้ใช้แบบทดสอบควรเป็นผู้ที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญในแบบทดสอบนั้น ๆ เคยได้รับการเรียนรู้หรือการอบรมมาดีพอ

2. ไม่ควรใช้แบบทดสอบเพื่อเป็นเครื่องมือยืนยันความสามารถ หรือเก่ง กล้าอย่างใดอย่างหนึ่ง เพียงระลึกว่าต้องการได้ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบเพื่อช่วยเหลือบุคคล ไม่ใช้การพิสูจน์

3. ใช้แบบทดสอบเมื่อกรณีจำเป็น เช่น ไม่สามารถหาข้อมูลได้จากวิธีอื่น ๆ และไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อในทุกกรณี

4. ก่อนใช้แบบทดสอบควรแน่ใจเสียก่อนว่า บุคคลที่จะถูกกำหนดนั้นเหมาะสมกับแบบทดสอบนั้น ๆ เช่น วัยของผู้ถูกทดสอบ

5. ไม่จำเป็นต้องนำผลที่แปลได้จากแบบทดสอบ มารายงานให้ผู้ถูกทดสอบทราบโดยละเอียด เพราะบางอย่างควรทราบแต่ส่วนรวมเท่านั้น

9. ระเบียบสะสม (Cumulative Record)

ระเบียบสะสมเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแนะแนวอีกชนิดหนึ่งที่มีประโยชน์ และมีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นรายบุคคล ถ้าครูและผู้แนะแนวได้มีการจัดทำระเบียบสะสมอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สามารถรู้จักเด็กแต่ละคนในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะบอกให้ทราบถึงภูมิหลังและพัฒนาการด้านต่าง ๆ

9.1 ความหมายของระเบียบสะสม

ระเบียบสะสม หมายถึง เอกสารที่จัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างมีระเบียบและเป็นระบบตลอดเวลาที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียน เป็นเอกสารที่จะช่วยให้ครูและผู้แนะแนวได้รู้จักและเข้าใจนักเรียนของตนได้ดีและรวดเร็วขึ้น

9.2 ชนิดของระเบียบสะสม

สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 : 24) กล่าวว่า ระเบียบสะสมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถจำแนกประเภทได้ 2 ลักษณะ คือ

1. จำแนกตามลักษณะของการเก็บข้อมูล
2. จำแนกตามลักษณะของแบบฟอร์มของระเบียบ

1. ประเภทของระเบียบสะสมที่จำแนกตามลักษณะของการเก็บข้อมูล แบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1.1 แบบที่โรงเรียนเป็นผู้ที่เก็บข้อมูลเอง แบบนี้โรงเรียนหรือครู เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยทางโรงเรียนอาจได้ข้อมูลจากตัวเด็กบอกเอง หรือจากบุคคลอื่น เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือครูสังเกตเอง วิธีนี้อาจได้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกต การเขียนอัตชีวประวัติ การทำสังคมมิติ ฯลฯ

1.2 แบบที่นักเรียนเป็นผู้เก็บข้อมูลเอง แบบนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักตัวเองดีขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ นักเรียนจะเป็นผู้กรอกเอง แต่เก็บรักษาไว้ในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบมีคำถาม แล้วเว้นช่องว่างให้นักเรียนตอบ

2. ประเภทของระเบียบสะสม ที่จำแนกตามลักษณะของแบบฟอร์มของระเบียบแบ่งได้เป็น 3 แบบคือ

2.1 แบบเป็นช่องหรือเป็นแฟ้ม ระเบียบสะสมแบบนี้จะแยกข้อมูลแต่ละด้านไว้ในระเบียบแต่ละแผ่น แล้วจึงนำมารวมใส่ไว้ในช่องหรือแฟ้ม เช่น เกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ระเบียบเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เป็นต้น

2.2 แบบเป็นแผ่นเดียวหรือพับได้ จะมีข้อมูลต่าง ๆ บันทึกลงในระเบียบแผ่นเดียวกันทั้งหมด และพับให้กะทัดรัด เพื่อสะดวกในการเก็บ

2.3 แบบรวมหรือเย็บเล่ม ระเบียบแบบนี้เป็นการนำแบบที่ 1 และแบบที่ 2 มารวมกันจัดทำเป็นเล่ม เพื่อช่วยให้ระเบียบสะสมไม่มีขนาดใหญ่เกินไป และสามารถจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดและกว้างขวาง เนื่องจากมีจำนวนหน้าที่จะบันทึกมาก

9.3 ข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมไว้ในระเบียบสะสม

ควรเป็นข้อมูลทุกประเภทที่ได้ศึกษาจากตัวผู้เรียน ซึ่งได้มาจากการกรอกหรือบันทึกข้อมูล โดยประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ, สกุล, เพศ, วัน/เดือน/ปี เกิด, เชื้อชาติ, สัญชาติ, สถานที่เกิด, สถานที่อยู่ปัจจุบัน, ศาสนา
2. ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ทางบ้านและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ประกอบด้วยข้อเท็จจริงต่อไปนี้ ชื่อบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง, อาชีพของบิดา-มารดาหรือผู้ปกครอง บิดามารดามีชีวิตอยู่หรือถึงแก่กรรม, สถานภาพระหว่างบิดามารดา, สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว, สภาพความเป็นอยู่ทางบ้านและชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่, จำนวนพี่น้อง ชื่อ อายุ เพศ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เช่น ประวัติการเจ็บป่วยและการประสบอุบัติเหตุร้ายแรง, การเจริญเติบโตของร่างกายในด้านของน้ำหนักและความสูง, บันทึกการตรวจสุขภาพจากแพทย์, ความบกพร่องของร่างกาย และการสร้างภูมิคุ้มกัน
4. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เช่น ระดับการศึกษา, คะแนนผลการเรียนตลอดปี, รายชื่อวิชาที่เรียน, รายงานพิเศษเกี่ยวกับความล้มเหลวและเกียรติคุณในการเรียน, รายงานเกี่ยวกับจำนวนเวลาเรียน
5. ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบโดยแบบทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ คะแนนทดสอบระดับเชาวน์ปัญญา, คะแนนทดสอบความถนัดและความสนใจ, รายงานผลการทดสอบบุคลิกภาพ ฯลฯ
6. ข้อมูลเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ความสนใจในกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม, ความสามารถพิเศษ, ความสนใจและพึงพอใจในอาชีพ, ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์หรือให้คำปรึกษา, อดีตชีวิตประวัติ, บันทึกประจำวัน, รายงานผลสังคมมิติ, รายงานการเยี่ยมบ้าน, รายงานพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ควรส่งเสริม ช่วยเหลือ ป้องกัน หรือแก้ไข ฯลฯ

9.4 การรวบรวมข้อมูลและบันทึกในระเบียบสะสม

การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนนั้น จะต้องรวบรวมจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอในการที่จะนำมาศึกษา ดังนี้

1. จากตัวผู้เรียนเอง เช่น การสัมภาษณ์ ให้ผู้เรียนเขียนบันทึกประจำวัน การให้ตอบแบบสอบถาม และจากการสังเกตของผู้สอน
2. จากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เช่น การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

3. จากเพื่อน เช่น การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม สังคมมิติ
4. จากครู ซึ่งอาจจะเป็นครูประจำชั้นหรือครูแนะแนว เช่นการสัมภาษณ์จากคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ จิตแพทย์ แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์

9.5 ประโยชน์ของระเบียบวิธีแบบผสม

ระเบียบวิธีแบบผสมเป็นเอกสารที่ให้คุณค่าทางการแนะแนวมาก ดังที่ จำเนียร ช่วงโชติ (2527 : 212-213) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ช่วยครูและครูแนะแนวหรือผู้ให้คำปรึกษา ในด้านการแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาในกรณีที่มีปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ
2. ช่วยครูและผู้แนะแนว ในการช่วยให้ผู้เรียนเลือกแผนการเรียน และการตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษาต่อ หรือการเลือกประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับสติปัญญา ความถนัด ความสนใจ ความสามารถ เจตคติและคุณลักษณะอื่น ๆ
3. ช่วยผู้เรียนให้รู้จักเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง อันจะเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิต
4. ช่วยบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ให้รู้จักและเข้าใจเด็กในความปกครองของตน โดยผ่านครูแนะแนว ในการสนับสนุนเรื่องการเรียนรู้ หรือการประกอบอาชีพ
5. ช่วยผู้สอน ในเรื่องการจัดกลุ่มการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
6. ช่วยทางสถาบันการศึกษา ใช้ในการวางโครงการติดตามผลงานด้านการแนะแนว ด้านการสอน ด้านการบริหาร

ขั้นตอนที่ 3 การวินิจฉัยข้อมูล

การวินิจฉัยข้อมูล คือ การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์หรือตีความหมายของข้อมูลที่ได้รับรวบรวมไว้หลาย ๆ วิธีการ มาพิจารณาว่าผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกันส่วนใหญ่มีแนวโน้มไปทางใดมากที่สุด จะวินิจฉัยว่ามีปัญหาหรือพฤติกรรมไปในแนวนั้น โดยนำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีจิตวิทยา มาพิจารณาตัดสินและสรุปเกี่ยวกับลักษณะของพฤติกรรมของบุคคล พร้อมกับระบุสาเหตุของปัญหาไว้ด้วย แต่บางครั้งการวินิจฉัยปัญหาอาจเป็นเพียงการเสนอแนวความคิดเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือเท่านั้น

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 34-36) ได้เสนอแนวคิดว่า กระบวนการวินิจฉัยปัญหาสามารถดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ก. ขั้นกำหนดปัญหา จะต้องทราบแน่ชัดว่าปัญหาคืออะไร เพื่อให้การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเป็นไปอย่างมีระบบและน่าเชื่อถือ ผู้ศึกษาควรตั้งกฎเกณฑ์กำหนดปัญหาขึ้นตามความรู้ และประสบการณ์ของตน เช่น อาจกำหนดปัญหาแยกตามประเภท ตามลักษณะของผู้มี

ปัญหาประเภทต่าง ๆ เช่น ประเภทต้องฟังฟังผู้อื่นจนเอาตัวไม่รอด ประเภทขาดข้อสันเทศ เป็นต้น หรือกำหนดปัญหาตามระดับความทุกข์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมี 2 ระดับคือ

1. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในระดับความคิด ไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผล
2. ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในระดับความรู้สึก เป็นผลจากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นแล้วได้รับความกดดันทางอารมณ์สูง

3. ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อใด ระยะการเกิดปัญหานั้นเพียงใด มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้นในขณะนั้นบ้าง

4. ปัญหานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา เป็นต้น

ข. การค้นหาสาเหตุของปัญหา เมื่อกำหนดปัญหาแล้ว ให้นำข้อมูลที่อ้างอิงถึงอดีตและปัจจุบันมาพิจารณาหาความสัมพันธ์ของข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพื่อพิจารณาว่าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นมีลักษณะอย่างไร หรือปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมประเภทใด

การวินิจฉัยนี้ วินิจฉัยโดยพิจารณาสมมติฐานเป็นหลัก เพราะการรวบรวมข้อมูลเป็นการรวบรวมสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อกระทำการวินิจฉัยปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือสรุปพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สาเหตุของปัญหาคืออะไร และควรเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือไว้ด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การช่วยเหลือ การป้องกัน และการส่งเสริม

การช่วยเหลือ คือ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม วิธีเหล่านั้น ได้แก่

1. การให้คำปรึกษา (Counseling) โดยใช้เทคนิคหรือทฤษฎีการให้คำปรึกษา ซึ่งจะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับการศึกษาในรายที่ไม่มีปัญหาซับซ้อน สามารถเข้าใจตนเองได้หลังจากได้รับการให้คำปรึกษาแล้ว

2. การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) โดยใช้เทคนิค และทฤษฎีการปรับพฤติกรรมซึ่งจะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้รับการศึกษาในรายที่ไม่มีปัญหาซับซ้อน เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอีกทั้งเพิ่มและสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น หลังจากได้รับการปรับพฤติกรรมแล้ว

3. การใช้ระบบส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น นักจิตวิทยา จิตแพทย์ เป็นต้น ในรายที่มีปัญหาซับซ้อนหรือรุนแรง

การป้องกัน เป็นการให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา เป็นต้น ซึ่งการป้องกันนี้ อาจทำได้ในรายที่ยังไม่เกิดปัญหาหรือเกิดปัญหาแล้วแต่ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก

การส่งเสริม คือ วิธีการที่จะทำให้บุคคลมีพัฒนาการ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ โดยไม่มีข้อขัดแย้ง ซึ่งอาจทำได้โดยการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ การร้องเพลง การพูดคุยสนุกสนาน การเล่นเกม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การทำนายผล

การทำนายผล เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าผู้รับการศึกษา จะมีสภาพอย่างไรในอนาคต

นันทิกา แยมสรวล (2529 : 36) ได้เสนอแนะว่าการทำนายผลจะต้องทำ โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล 3 ประการ ต่อไปนี้

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกับผู้อื่น
 2. บุคคลแต่ละคนย่อมพัฒนาการไปตามลักษณะเฉพาะของตนอย่างต่อเนื่องกันไป
 3. บุคคลแต่ละคนย่อมมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นของตนเอง ซึ่งดำเนินไปตามลักษณะประสบการณ์ที่เคยประสบมา และตามแผนการที่วางไว้สำหรับอนาคตของตนเอง
- นอกจากนั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่สร้างเงื่อนไข และข้อเท็จจริงในชีวิตของผู้ประสบปัญหาด้วย ฉะนั้นผู้ที่ทำนายผลได้ถูกต้องแม่นยำ มักจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตลอดจนประสบการณ์อย่างพอเพียง ดังนั้นหากผู้ทำการศึกษารายกรณีไม่มีความเชี่ยวชาญพอ กระบวนการในขั้นนี้อาจไม่ต้องมี ทั้งนี้เนื่องจากหากผลการทำนายผิดพลาด มักจะเกิดผลเสียทั้งผู้ทำนายและผู้ถูกทำลายได้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 370)

ขั้นตอนที่ 6 การติดตามผล

การติดตามผล เป็นการกระทำหลังจากให้ความช่วยเหลือไปแล้ว ควรติดตามผลเพื่อประเมินว่า เมื่อทำการศึกษาและช่วยเหลือไปแล้วได้ผลเป็นอย่างไร เพื่อสำรวจดูว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้นกับเขามากหรือไม่ ถ้าพบว่ามีปัญหาใหม่เกิดขึ้น ก็จะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันที่ นอกจากนี้ยังเป็นการติดตามผล เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีการติดตามผล

การติดตามผลสามารถกระทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

1. การนัดสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษา
2. การสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับการศึกษา
3. การสัมภาษณ์ติดตามผลจากผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. ติดต่อซักถามข่าวคราวด้วยการส่งจดหมายหรือแบบสอบถาม

ระยะเวลาในการติดตามผล

การติดตามผลไม่มีระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้แล้วแต่สถานการณ์และโอกาสของผู้ทำการศึกษาซึ่ง กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 376) ได้นำหลักการพิจารณาระยะเวลาในการติดตามผล ดังนี้

1. รายที่มีปัญหาซับซ้อน ให้ติดตามผลในช่วงระยะเวลาอันสั้น
2. การติดตามผลระยะแรกควรติดตามในระยะเวลาที่สั้น เช่น ติดตามทุก 2 สัปดาห์ เมื่อดีขึ้น ในระยะที่ 3 ก็ติดตามทุก 2 เดือน จนแน่ใจว่าอาการดีขึ้นจนหายเป็นปกติจึงปล่อยช่วงเวลาให้ห่างออกไป โดยไม่ต้องกำหนดให้สม่ำเสมอหรือตายตัวเช่นครั้งแรก ๆ
3. ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่สนใจหรือบุคคลที่จะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ต่อไป

1.1.5 วิธีการที่ใช้ในการศึกษารายกรณี

การศึกษารายกรณีให้บรรลุจุดมุ่งหมายและเกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ศึกษารวมถึงผู้รับการศึกษานั้นจะต้องใช้วิธีควบคู่กันไป 2 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)
2. การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

1. การศึกษาประวัติรายกรณี (Case History)

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 579) ได้ให้ความหมายของการศึกษาประวัติรายกรณีไว้ว่าเป็นการจดบันทึก หรือการรายงานผลจากการใช้วิธีการศึกษา โดยหัวข้อของการจดบันทึกการศึกษาประวัติรายกรณี มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเช่นเดียวกับการศึกษารายกรณี เช่น กล่าวถึงลักษณะของผู้รับการศึกษ สาเหตุที่ศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การวินิจฉัย การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ตลอดจนการติดตามผล ซึ่งรายละเอียดดังกล่าวได้กล่าวไว้แล้วในกระบวนการศึกษารายกรณี

2. การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

2.1 ความหมายของการประชุมปรึกษารายกรณี

จำเนียร ช่างโชติ (2522 : 196) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี คือ การนำบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่ทำการศึกษารายกรณีนั้น มาประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือ เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีความหมาย และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตลอดจนพิจารณาช่วยเหลือแนะแนวเด็กเป็นระยะไป

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 599) ให้ความหมายของการประชุม ปรึกษารายกรณีว่า คือ การประชุมกันของบุคคลหลายฝ่าย เพื่อระดมความคิดและร่วมกันแสดงความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุม ที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา หรือป้องกัน ส่งเสริมบุคคลที่รับการศึกษา นั้น ๆ

พรหมธิดา แสนคำเครือ (2529 : 73) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี หมายถึง การประชุมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อพิจารณา และให้ข้อสรุปในเรื่องการวิเคราะห์ ติความ การป้องกัน การช่วยเหลือผู้ถูกศึกษา

ธีรวิมล ปทุมณพรัตน์ (2530 : 216) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี คือ การประชุมพิจารณาสาเหตุของพฤติกรรม โดยอาศัยประวัติที่สืบได้เป็นเกณฑ์ ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยครูแนะแนว พยาบาล และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือ

นอกจากนั้นพนม ลิ้มอารีย์ (2530 : 26) กล่าวว่า การประชุมปรึกษารายกรณี คือ การประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการศึกษาที่จะต้องทำร่วมกันเป็นคณะ

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การประชุมปรึกษารายกรณี หมายถึง การประชุมร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ถูกศึกษา เพื่อระดมความคิดและร่วมแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และวินิจฉัยหาสาเหตุของพฤติกรรม ตลอดจนหาทางช่วยเหลือ ส่งเสริม ป้องกัน หรือแก้ไขพฤติกรรมต่าง ๆ ให้แก่บุคคล

2.2 ประโยชน์ของการร่วมประชุมปรึกษารายกรณี

การประชุมปรึกษารายกรณี มีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นประโยชน์โดยตรงกับบุคคลที่ถูกศึกษารายกรณี ซึ่งจะได้รับ การช่วยเหลือให้มีการปรับตนเอง และแก้ไขปัญหาดตนเองให้ดียิ่งขึ้น
2. เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในการประชุม โดยเฉพาะครู จะได้เห็นคุณประโยชน์ของการศึกษารายกรณี
3. ช่วยให้ผู้ถูกศึกษาได้รับการพิจารณาปัญหาตามข้อเท็จจริง และเป็น การลดความโน้มเอียงหรือการมองบุคคลในแง่ร้ายต่าง ๆ โดยไม่มีการพิจารณาอย่างแท้จริง เช่น ครูมองนักเรียนคนหนึ่งว่าเป็นเด็กนักเรียนเกียจคร้าน ชอบโกหก ชอบขโมย เป็นต้น

2.3 รูปแบบของการประชุมปรึกษารายกรณี

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527 : 600-603) ได้กล่าวถึงรูปแบบของ การประชุมปรึกษารายกรณีว่ามี 3 รูปแบบ ดังนี้

2.3.1 การประชุมเฉพาะผู้เชี่ยวชาญในปัญหา หรือกรณีนั้น ๆ และผู้ใกล้ชิดตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูแนะแนว ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง เป็นต้น

2.3.2 การประชุมกลุ่มใหญ่ จะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้
1. ผู้เชี่ยวชาญ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา ครูแนะแนว
เป็นต้น

2. ผู้ใกล้ชิด เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง เป็นต้น
3. ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา เป็นต้น

2.3.3 การประชุมกลุ่มเล็ก จะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ครูแนะแนวและผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับปัญหาหรือกรณีนั้น ๆ โดยตรง เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง ของผู้รับการศึกษา

จากรูปแบบของการประชุมปรึกษาหารือดังกล่าว รูปแบบที่ 2 เป็นที่นิยมใช้มากที่สุด และจะต้องเน้นการรักษาความลับมากที่สุด นอกจากนั้นการประชุมปรึกษาหารือทุกรูปแบบ จะต้องมีการประสานในการประชุม ซึ่งอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นผู้อาวุโส และจะต้องมีผู้ศึกษารายกรณีเป็นผู้รายงานผลจากการศึกษา ตลอดจนถึงแจ้งเหตุผลหรือจุดมุ่งหมายส่วนเวลาที่ใช้ในการประชุมมักใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง โดยใช้ช่วงเวลาที่สมาชิกทุกคนหรือส่วนใหญ่พร้อม ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการประชุมกลุ่มเล็ก

2.4 กระบวนการในการจัดประชุมปรึกษาหารือ

กระบวนการประชุมปรึกษาหารือ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ
 2. ขั้นดำเนินการประชุม
 3. ขั้นยุติการประชุม
- ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ในขั้นเตรียมการ มีการปฏิบัติดังนี้

1.1 การเตรียมบุคคล โดยการออกจดหมายเชิญไปยังประธานและสมาชิกโดยระบุ วัน เวลา สถานที่ และจุดมุ่งหมายในการประชุม

1.2 เตรียมสถานที่เป็นการจัดสถานที่ล่วงหน้าให้มีขนาดพอเหมาะกับสมาชิกรวมทั้งระบบแสง เสียง ที่จำเป็นต้องใช้ในการประชุม

1.3 เตรียมข้อมูล อาจเตรียมเฉพาะผู้ศึกษารายกรณี สำหรับรายงานในที่ประชุม หรืออาจมีบันทึกย่อแจกสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม ซึ่งแล้วแต่กรณี

2. ขั้นตอนการประชุม

ในการดำเนินการประชุม มีการปฏิบัติดังนี้

2.1 ประธานกล่าวเปิดการประชุม และแนะนำผู้ศึกษารายกรณี พร้อมทั้งอนุญาตให้ผู้ศึกษารายกรณีรายงานผลการศึกษาแก่สมาชิกในที่ประชุม.

2.2 ผู้ทำการศึกษารายกรณีรายงานข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษาไปแล้วแก่ที่ประชุม

2.3 ประธานเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามข้อมูลหรือข้อสงสัยจากผู้ศึกษา

2.4 สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

2.5 ประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติ ตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุม โดยมีเลขานุการเป็นผู้จดบันทึกการประชุม และปิดการประชุม

3. ขั้นตอนการประชุม

การยุติการประชุมศึกษารายกรณี กระทำเมื่อประธานสรุปข้อพึงปฏิบัติตามความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ในที่ประชุมแล้ว ประธานจะกล่าวขอบคุณสมาชิกและปิดการประชุม

2.5 ข้อควรระวังในการประชุมปรึกษารายกรณี

การประชุมปรึกษารายกรณี ผู้เข้าร่วมประชุมมีข้อควรระวังดังนี้

1. จะต้องให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงโดยปราศจากอคติ
2. ไม่นำคำกล่าวที่ไม่มีพยานหลักฐานมาแสดงได้จริงมากล่าวในที่ประชุม

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณี

ภรณ์ ธรรมาภรณ์พิลาส (2513 : 73-77) ได้ทำการศึกษาสาเหตุการหนีเรียนของนักเรียน 8 คน พร้อมทั้งวิธีการให้คำปรึกษาเพื่อให้การช่วยเหลือ ผลปรากฏว่าสาเหตุที่ทำให้เด็กหนีเรียนนั้นแตกต่างกันในแต่ละราย เด็กบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับความสามารถทางการเรียนมากกว่าเพื่อน ๆ ในห้องเรียนเดียวกันทำให้เบื่อการเรียน ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ ได้ เด็กบางรายมีปัญหาทางด้านอารมณ์ ขาดความรักจากบิดามารดา มองโลกในแง่ร้าย มีปัญหากับน้ำหนักตัว ไม่ยอมรับความจริง บางครั้งสาเหตุการหนีเรียนเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูตามใจเกินไป และอยู่ในกลุ่มเพื่อนเกเร มีการเรียนอ่อน มีปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจทางบ้าน และมีปัญหาทางด้านสังคม ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้เพราะถูกผู้ปกครองใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดตามกฎเกณฑ์มากเกินไป

สาธิตา กาณจนะ (2518 : 87-92) ได้ศึกษารายกรณีนักเรียน 6 คน โดยผ่านการบำบัดด้วยหนังสือ เพื่อให้เด็กมีการยอมรับตนเอง ลดความวิตกกังวลและมีความเอื้อเฟื้อ ซึ่งเป็นกลุ่มปัญหา 3 กลุ่ม โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มปัญหาละ 2 คน แล้วนำมาศึกษาเฉพาะคน เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมและความคิดเห็น หลังจากการบำบัดด้วยหนังสือ โดยใช้การทดสอบด้วยแบบสอบถาม ผลปรากฏว่า เด็กมีการยอมรับตนเองมากขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 3 กลุ่มปัญหา

ประจิม เมืองแก้ว (2536 : 132-134) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คือสาเหตุจากตัวนักเรียน สาเหตุจากภูมิหลังทางครอบครัว และสาเหตุจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน สาเหตุจากตัวนักเรียนที่พบ ได้แก่ บุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม ขาดแรงจูงใจในการเรียน การมีนิสัยการเรียนที่ไม่ถูกต้อง การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษา ปัญหาสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง และปัญหาพื้นฐานทางการศึกษาดำ สาเหตุจากภูมิหลังทางครอบครัว ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาความสัมพันธ์ทางบ้านไม่ดีและปัญหาสิ่งแวดล้อมทางบ้านไม่ดี ส่วนสาเหตุปัญหาการจัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสม การมีจำนวนอาจารย์ผู้สอนไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

อังสนา เปตะนันท์ (2536 : 91) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมสุดดมสารระเหย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุดดมสารระเหยของนักเรียน มีสาเหตุจากลักษณะส่วนตัวของเด็กที่มีพัฒนาการบุคลิกภาพไม่เหมาะสม มาจากสภาพครอบครัวแตกแยก บิดามารดามีการทะเลาะกันบ่อย ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูไม่เหมาะสม ที่อยู่อาศัยอยู่ในแหล่งชุมชนแออัด ซึ่งมีการระบาดของยาเสพติด

รุ่งทิพย์ ยอดประดู่ (2537 106-109) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรมก่อวินในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมก่อวินในชั้นเรียน มีสาเหตุมาจากตัวเด็ก โดยปัญหาที่พบ คือ เด็กขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคง ส่วนสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่พบคือ สภาพครอบครัว การอบรมสั่งสอน บรรยากาศของครอบครัว การประพฤติปฏิบัติของบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก่อวินในชั้นเรียนและอีกสาเหตุหนึ่ง คือ การเลือกคบเพื่อน

ธวัชวรรณ พิมพ์งาม (2538 : 137-143) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการปรับตัว ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนมีสาเหตุมาจากลักษณะส่วนตัวของเด็ก คือ เด็กเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ และมีความตึงเครียดเนื่องมาจากการไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองได้ อีกสาเหตุหนึ่งคือ สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม

ดวงกมล วงศ์ศรีหัส (2541 : 156-163) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวในครอบครัวของนักเรียนมีสาเหตุมาจากนักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่ดี

สุนีย์ ธีรวิรุฬห์ (2542 : 81-92) ได้ศึกษารายกรณีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนมีสาเหตุมาจาก นักเรียนมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำและการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวที่ไม่ถูกต้อง ส่วนบรรยากาศในโรงเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ และเห็นว่ามีกำบังมากเกินไป ด้านสัมพันธภาพทางสังคมกับกลุ่มเพื่อนทั้งในและนอกโรงเรียนไม่สามารถปรับตัวได้ และเรียกร้องความสนใจกับกลุ่มเพื่อน จึงมักเกิดปัญหากับเพื่อนอยู่เสมอ และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่ดี

จากการศึกษารายกรณีในเรื่องดังกล่าวข้างต้นพบว่า การศึกษารายกรณีสามารถใช้ได้ผลเกี่ยวกับการค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและวัยรุ่นอันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและสังคม โดยการศึกษากรณีนั้นได้มีการช่วยเหลือ ป้องกันและส่งเสริมแก่ผู้รับการศึกษา ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษารายกรณีที่ได้นำมาทั้งหมดนั้น ผู้รับการศึกษามีความเข้าใจและยอมรับในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนเอง และสามารถพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดีและเหมาะสมขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าการศึกษารายกรณี เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถใช้แก้ปัญหาและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กได้ โดยเฉพาะพฤติกรรมรังแกเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

2.1.1 ความหมายของการปรับตัว

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2518 : 142-143) อธิบายว่าการปรับตัว คือ ลักษณะการกระทำในเรื่องของความต้องการของมนุษย์ คือ ความต้องการทางกายและความต้องการตำแหน่งทางสังคม ดังนั้นการที่มนุษย์พยายามตอบสนองความต้องการของตน จึงเป็นความพยายามที่ต้องการให้การกระทำของตนเองสอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่ จึงจะทำให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โรเจอร์ส (สุภาวรรณ โคตรจรัส. 2524 : 14 ; อ้างอิงจาก Rogers.1951) กล่าวว่า การปรับตัวคือ บุคลิกภาพทั้งหมดของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรม และความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องระหว่างความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองและประสบการณ์ นำมาสู่ความตึงเครียดทางอารมณ์

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528 : 224) อธิบายถึงการปรับตัว หมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ ปัญหาด้านบุคลิกภาพ และปัญหาด้านความต้องการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้น

อภิวันท์ วงศ์ข้าหลวง (2529 : 26) ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง การรับรู้ปัญหาของบุคคลในระดับปกติ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์ สังคม เพื่อน ครอบครัว การเงิน การงานและอนาคตรวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป

ดารณี ประคองศิลป์ (2530 : 24) ได้กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การรับรู้ของบุคคลในระดับปกติจากจิตสำนึกเกี่ยวกับอารมณ์ สังคมและสิ่งแวดล้อม

โคลแมน และแฮมแมน (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2530 : 69 ; อ้างอิงจาก Coleman and Haman. 1964 : 69) กล่าวถึงการปรับตัว หมายถึง ผลของความพยายามของบุคคลที่พยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพด้านความต้องการหรืออารมณ์ให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม จนเป็นสถานการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถทนอยู่ได้

กันยา สุวรรณแสง (2533 : 63) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง การปรับกายใจให้อยู่ในสังคมได้ในสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีความสุข

กิลเมอร์ (วรรัตน์ ประสิทธิธัญกิจ. 2537 : 27 ; อ้างอิงจาก Gilmer.1971 : 75) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึงการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับตนเอง และสภาพแวดล้อมโดยจะไม่เทียบกับเกณฑ์หรือระเบียบใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นการรับรู้ตนเองของบุคคลแต่ละคน

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนหรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านใดก็ตาม เช่น ปัญหาด้านการเรียน ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นต้น ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นได้อย่างมีความสุข

ปัญหาการปรับตัว สามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้

ประเภท 1 ความคับข้องใจ (Frustration) หมายถึง สภาพของจิตใจหรือความรู้สึกที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสิ่งที่เราปรารถนานั้นถูกขัดขวาง ทำให้เราไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายที่เราปรารถนาได้ซึ่งมีผลทำให้เราได้รับความหงุดหงิด กระวนกระวายใจ กลุ้มใจ

ประเภท 2 ความขัดแย้งในใจ (Conflicts) หมายถึง สภาวะการณ์ที่ทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งใจในตนเอง เมื่อต้องเผชิญต่อสภาวะการณ์นั้น ๆ โดยบุคคลนั้นจะเกิดความลำบากใจ หนักใจ หรืออึดอัดใจในการตัดสินใจ ตกลงใจที่จะเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสภาวะการณ์ที่เขาเผชิญอยู่นั้น โดยสิ่งต่าง ๆ ในสภาวะการณ์นั้น ๆ เขาอาจจะชอบมากเท่า ๆ กัน หรือชอบน้อยมากทั้งหมด หรือไม่ชอบทั้งหมด

ประเภท 3 ความกดดัน หมายถึง สภาพการณ์บางประการที่ผลักดันหรือเรียกร้องหรือบังคับให้บุคคลจำต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.1.2 ทฤษฎีการปรับตัว

ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการปรับตัวของอีริคสัน และทฤษฎีการปรับตัวของรอยส์ ดังนี้

2.1.2.1 ทฤษฎีการปรับตัวของอีริคสัน

อีริคสัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2524 : 10-11 ; อ้างอิงจาก Erikson.1959) กล่าวว่า สิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการปรับตัวคือความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องแวดล้อมตนในช่วงนั้น ๆ ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวของเด็กมาก ครอบครัวมีความสำคัญในการวางพื้นฐานทางจิตใจให้แก่บุคคลตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นมา ความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวของบุคคล เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ ความสามารถ และความสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม การที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีในขั้นก่อนจะมีอิทธิพลต่อความสามารถปรับตัวในขั้นต่อไปด้วย นอกจากนี้ทฤษฎีของอีริคสัน กล่าวว่า เด็กต้องปรับตัวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสรีระประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว และพื้นฐานทางจิตใจแต่เดิมของเด็ก ยังต้องการความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัว ฉะนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของวัยรุ่น

ดังนั้นทฤษฎีของอีริคสัน จึงมีประโยชน์ในการช่วยอธิบายความเกี่ยวข้องระหว่างครอบครัวกับสุขภาพจิตของบุคคลในวัยเด็ก ทฤษฎีนี้ได้เน้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ตั้งแต่วัยเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่น นอกจากนั้น ทฤษฎีของอีริคสันได้ชี้ให้เห็นข้อขัดแย้งระหว่างบิดามารดากับเด็ก ซึ่งอาจจะเกิดได้ทุกระดับอายุ และโดยเฉพาะในวัยรุ่น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่กีดขวางความสามารถในการปรับตัวของเด็ก นอกจากนี้การปฏิบัติต่าง ๆ ของบิดามารดาต่อเด็กจะเป็นที่พอใจของเด็กเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการและความสามารถในการด้านต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของเด็กด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวินและ เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2524 : 10-12)

2.1.2.2 ทฤษฎีการปรับตัวของรอยส์

รอยส์ (Roy, 1974 : 135-136) กล่าวถึงทฤษฎีนี้ว่าพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ประกอบด้วยร่างกายจิตใจและสังคม ซึ่งทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกันเพื่อคงภาวะปกติสุขหรือภาวะสุขภาพจิตความเจ็บป่วย หรือสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหรือภายในบุคคลที่เข้าสู่ระบบชีวิตจะก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้น บุคคลยังต้องมีการปรับตัว เพื่อรักษาความสมดุลย์ของร่างกายจิตใจและสังคมของบุคคล บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิตซึ่งแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็น คือ มีสุขภาพดียอมรับความเป็นจริง มีความพึงพอใจในชีวิต เป็นต้น ส่วนผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัวก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริง มีความซึมเศร้า เป็นต้น

การปรับตัวเพื่อคงภาวะความสมดุล ดังที่รอย (Roy, 1974) ได้รวบรวมไว้ 4 ประการคือ

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการทางด้านสรีระ (Physiological Needs)
2. พฤติกรรมการปรับตัวตามอัตมโนทัศน์ของตนเอง (Self Concept) คือ มองเห็นคุณค่าตนเอง ยอมรับความเป็นจริง มั่นคงทางจิตใจ เป็นต้น
3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function)
4. พฤติกรรมการปรับตัวตามความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Interdependence Relations)

2.1.3 สาเหตุของการปรับตัว

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุณีย์ วีรดากร (2522 : 159-160) อธิบายถึงสาเหตุของการปรับตัวว่า คนจะปรับตัวเมื่อเกิดความไม่สบายใจ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียดซึ่งจะเกิดจาก

1. ไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคที่เนื่องมาจากตัวเองหรือผู้อื่น มีผลทำให้บุคคลเกิดความไม่สบายใจ ความคับข้องใจตามมา

นักจิตวิทยาแบ่งความต้องการพื้นฐานของบุคคลไว้หลายอย่างด้วยกันโดยเฉพาะมาสโลว์ (Maslow) ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็นขั้นต่าง ๆ 5 ขั้นดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย

1.2 ความต้องการความปลอดภัย

1.3 ต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่นการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในหมู่คณะ

1.4 ต้องการได้รับการยกย่องนับถือ เช่น ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ ความร่ำรวย ฐานะทางสังคม การยอมรับนับถือตนเอง และการยอมรับจากสังคม

1.5 ต้องการสัจการแห่งตน นั่นคือ ต้องการเข้าใจในตนเองอย่างถ่องแท้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลาย ต้องการใช้พลังความสามารถของตนเองให้เต็มที่เพื่ออุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่วิทยาการและมวลมนุษยชาติ ซึ่งเป็นความต้องการที่อยู่เหนือความต้องการเกี่ยวกับชื่อเสียง เกียรติยศ ความร่ำรวย หรือการกระทำเพื่อตนเอง

2. เกิดจากความขัดแย้ง ความขัดแย้ง หมายถึง การที่บุคคลไม่สามารถจะตัดสินใจเลือกการกระทำทั้งสองอย่างได้ในขณะเดียวกัน แต่จะต้องเลือกกระทำเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง มี 3 ลักษณะคือ

2.1 ความขัดแย้งในทางบวก เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการที่จะต้องเลือกเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสิ่งที่ตัวเองชอบเท่า ๆ กัน ตั้งแต่ 2-3 อย่างขึ้นไป ยิ่งชอบมากทุกอย่างยิ่งเลือกยากกว่าจะเลือกได้ก็ต้องใช้เวลา ถึงจะเลือกแล้วก็ยังเสียดายสิ่งที่ไม่สามารถจะเลือก

2.2 ความขัดแย้งในทางลบ เกิดจากการที่ตัวเองต้องเลือกในสิ่งที่ไม่ชอบเลยตั้งแต่ 2-3 อย่างขึ้นไป จะไม่เลือกก็ได้ เลือกแล้วก็ไม่สบายใจ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นเราไม่ชอบเลยแต่เราต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.3 ความขัดแย้งในทางบวกและลบ เกิดขึ้นในกรณีที่สิ่งต่าง ๆ หรือ บุคคลหรือสัตว์ที่เราต้องเลือกนั้นมีทั้งถูกใจและไม่ถูกใจเราในระดับที่เท่าๆ กันทั้งหมดตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไปแต่เราก็ต้องเลือกเพียงอย่างเดียว

นิภา นิธยาน (2530 : 11-13) กล่าวว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดการปรับตัว คือ ความต้องการทางร่างกาย สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ทางสังคมยังผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลายอย่างนอกเหนือจากความต้องการทางร่างกายได้แก่ ความต้องการความอบอุ่นปลอดภัย ความรักการได้รับการสนองตอบจะทำให้บุคคลรู้สึกสบายใจ มีความสุขในการดำเนินชีวิตแต่เมื่อความต้องการของบุคคลไม่ได้รับการสนองตอบโดยมีอุปสรรคหรือปัญหาต่างๆ มาขัดขวางบุคคลก็จะเกิดความเครียด วิตกกังวล สับสนว้าวุ่นใจ และความคับข้องใจทำให้ไม่มีความสุขในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงต้องพยายามหาหนทางเพื่อจัดอุปสรรคที่มาขัดขวางต้องการอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสบายใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

สรุปได้ว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดการปรับตัวของคนเรานั้น เกิดจากความต้องการด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ฯลฯ ซึ่งในความต้องการของคนนั้นบางครั้งก็ได้รับตอบสนองตามความต้องการ คนก็จะเกิดความสุข ความสบายใจ แต่ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการจะทำให้บุคคลนั้น ๆ เกิดความเครียด วิตกกังวล เสียใจ ทุกข์ใจ

2.1.4 ประเภทของการปรับตัว

วันดี ระเจริญ (2531 : 244-247) กล่าวว่า การปรับตัวของบุคคลประกอบไปด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง ซึ่งเป็นการหาเหตุผลที่ผิดไปจากความเป็นจริง เพื่อป้องกันตัวเอง และกันไม่ให้รู้สึกว่าได้ผิด
2. การกล่าวโทษผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสบายใจ เช่น คนติดเหล้าจะแก้ตัวว่า ที่ดื่มเหล้าเพราะเพื่อภรรยาขี้บ่น คือ เป็นการหาหลักฐานกล่าวอ้างให้ผู้อื่นมีความผิด
3. การเลียนแบบ หมายถึง การรับเอาแบบอย่างของบุคคลอื่น มาเป็นของตนเพื่อช่วยให้ตนเกิดความมั่นใจ
4. การถ่ายทอดความรู้สึก เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่บุคคลหนึ่งถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาของตนที่มีต่อผู้หนึ่งในอดีตไปยังอีกบุคคลหนึ่งในปัจจุบัน เช่น ชอบหรือเกลียดบุคคลซึ่งพบกันโดยไม่มีสาเหตุ
5. การเห็นอกเห็นใจ เป็นการเลียนแบบที่เป็นประโยชน์ซึ่งมีจำกัดแต่ก็ทำให้คนรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
6. การเก็บกด คนเมื่อเกิดความวิตกกังวลจะพยายามกดเก็บความรู้สึกนั้นไว้ในจิตใจสำนึกเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทางจิตใจ

7. การทดแทนเพื่อชดเชย เป็นการทดแทนเพื่อชดเชยความผิดหวัง
 8. การย้ายแหล่งทดแทน มีลักษณะเหมือนการทดแทนเพื่อชดเชยแต่เป็นเรื่องของความรู้สึกทางอารมณ์ซึ่งเปลี่ยนจากเป้าหมาย ซึ่งอาจเป็นบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ไปยังบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์อื่น

9. การทดแทน หมายถึง การทดแทนความต้องการของตนที่ไม่สามารถแสดงออกให้เห็นโดยเปิดเผยด้วยการแสดงออกในสิ่งที่สังคมยอมรับ เช่น คนที่มีความรู้สึกก้าวร้าว แสดงพฤติกรรมด้านนี้ด้วยการเป็นนักมวย หรือเป็นนักฟุตบอล

10. การชดเชย เป็นการทดแทนหรือชดเชยอีกแบบหนึ่ง โดยพยายามที่จะแก้ความวิตกกังวล โดยการกระทำที่เด่นในอีกทางหนึ่ง

11. การปฏิเสธความจริง สิ่งที่เกิดทำให้เกิดความปวดร้าวใจอันเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา บุคคลนั้นจะไม่ยอมรับว่าสิ่งเหล่านั้นได้เกิดขึ้นจริง

12. การถดถอย เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่ยากเกินความสามารถไม่อาจแก้ไข หรือหลีกเลี่ยงได้ก็จะพยายามหลบหนีจากความจริง

ประเภทการปรับตัวของบุคคลพอสรุปได้ว่า มี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทปรับตัวในทางบวก และประเภทปรับตัวโดยการแสดงออกในทางลบ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวในด้านใดก็ตาม ดังที่กล่าวมานั้น บุคคลควรรู้จักเลือกวิธีการปรับตัวที่เหมาะสม ไม่เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น

บุคคลที่ปรับตัวได้ดีมีลักษณะอย่างนั้น กอโลว์ (บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. 2530 : 9-10 ; อ้างอิงจาก Gordow.1968 : 75-76) โดยกล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดีมีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะซึ่งดำรงไว้แห่งบุคลิกภาพ (Maintaining an integrated Personality) เกี่ยวข้องกับการประสานสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของบุคคล และพฤติกรรมที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นโดยมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่น

2. ปฏิบัติตามความต้องการของสังคม (Conforming to Social Demands) ถือปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับมาตรฐานที่สังคมคงไว้ด้วยความรับผิดชอบของตนเอง

3. ปรับตัวเข้ากับสภาพความเป็นจริง (Adapting to Reality Conditions) เป็นความสามารถที่จะเผชิญกับความยากลำบากที่จะนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้

4. มีความมั่นคง (Maintaining Consistency) สามารถทำนายพฤติกรรม และมีความคาดหวังว่าจะปรับตัวได้

5. มีวุฒิภาวะสมกับวัย (Maintaining with Age) วุฒิภาวะและพัฒนาการของบุคคลกับขบวนการปรับตัวจะเจริญเติบโตไปพร้อม ๆ กัน

6. รักษาอารมณ์ให้อยู่ในสภาวะปกติ (Maintaining an Optimal Emotional Tone) ผู้ที่ปรับตัวได้ดีก็จะต้องไม่เป็นผู้จิตใจ หรือสลดหดหู่จนเกินไปในการกระทำของตน

7. มองสังคมในทัศนะที่ดีและพร้อมที่จะช่วยเหลือสังคมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (Contributing optimally to society through an increasing efficiency) พฤติกรรมที่แสดงว่ามีการปรับตัวที่ดีขึ้นนั้นจะต้องไม่เพียงแต่ยึดจุดมุ่งหมายของตนเป็นศูนย์กลางแต่ควรคำนึงถึงสังคมด้วย

นอกจากนี้ นิภา นิธยาน (2530 : 155-157) กล่าวถึง ลักษณะของวัยรุ่นที่มีการปรับตัวที่ดีไว้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นและความรู้สึกที่มั่นคง มีความภาคภูมิใจในตนเอง
2. มีความอบอุ่นเป็นมิตร มีนิสัยที่น่าคบ มีเมตตากรุณา
3. ตระหนักในคุณค่าของภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติ
4. พร้อมที่จะรับประสบการณ์ใหม่ ๆ และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมรอบตัว
5. รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยสม่ำเสมอ
6. มีความกล้าที่จะเผชิญกับความจริงในชีวิต
7. มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ไม่ท้อถอยหวาดหวั่น พร้อมที่จะแก้ปัญหา

และอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างเต็มกำลังความสามารถ

8. มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี
9. ไม่มีอารมณ์เกลียดเคียดแค้น รู้จักยับยั้ง และควบคุมอารมณ์ได้ดี
10. ไม่เคร่งเครียด หรือวิตกกังวลจนเกินเหตุ ปราศจากนิสัยในทางจิตที่

กระทบกระเทือนบุคลิกภาพ

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การปรับตัวที่ดี หมายถึง การที่บุคคลเข้าใจตนเอง ทำตัวเข้ากับสภาพความเป็นอยู่ได้อย่างดี มีความกล้าที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรคอย่างมีสติ มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ประพฤติปฏิบัติตามปทัสถานทางสังคม สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี มีใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นตลอดทั้ง ข้อโต้แย้งของผู้อื่น และสามารถผสมผสานความต้องการของตนกับพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม โดยที่พฤติกรรมดังกล่าวไม่ขัดต่อสิ่งแวดล้อม

โรเจอร์ส (ยรรยง ผิวอ่อน. 2534 : 14 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1962)

ได้แบ่งลักษณะของวัยรุ่นที่มีการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหาไว้ดังนี้คือ

1. วัยรุ่นที่ไม่ค่อยโยยจะร่วมอยู่ในกลุ่ม เช่น วัยรุ่นที่วุฒิภาวะเร็วกิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจะไม่ค่อยสนใจ หรือมีความหมายต่อเขานัก บางคนมีความรู้สึกไวและมักกลัวความตรงไปตรงมาของเพื่อน ๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไป บางคนมีความรู้สึกว่าได้ได้รับความชิงชังจากเพื่อน ๆ เมื่อตอนเป็นเด็กก็รู้อยู่จะทำตัวให้เข้ากับเพื่อนได้อย่างไร และมักจะขาดความเปล้าเปลี่ยวโดยหันไปชื่นชมกับสิ่งที่เขากระทำด้วยตนเอง วัยรุ่นเหล่านี้ไม่มีความสุขในสภาพอันโดดเดี่ยวของเขา มีความทุกข์ใจในการขาดความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. วัยรุ่นที่สังคมเมินเฉย พวกนี้จะขาดแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม การสร้างสรรค์ทางสังคมอาจเพิ่มขึ้น ถ้าได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเล็ก ๆ ให้มีตำแหน่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการรับผิดชอบงานและสร้างให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง และจะค่อย ๆ เพิ่มทักษะทางสังคมจนเพียงพอที่จะเข้ากับสถานการณ์ได้

3. วัยรุ่นที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแต่ถูกขัดขวาง เพราะเขาไม่รู้จักเกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างไร เพราะขาดคุณสมบัติที่จำเป็นหรือ ขาดทักษะในทางสังคมที่จะทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จ

ราศี ธรรมนิยม (ม.ป.ป. : 165) กล่าวถึง บุคลิกภาพที่แสดงออกของเด็ก ที่ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ได้แก่

1. ก้าวร้าว คอยโอ้อวดเกี่ยวกับความสามารถของตน
2. ถอยหนี เก็บตัว ไม่พูด ไม่สังคมกับใคร ไม่ได้รับความนิยมนอกจากเพื่อน และจากครู ชอบเถียงผู้อื่นทั้ง ๆ ที่ตนไม่มีความสามารถที่จะช่วยให้งานของกลุ่มดำเนินไปได้ อย่างดี

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า วัยรุ่นที่มีการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหามีลักษณะดังนี้ คือ ไม่ค่อยยินดีจะร่วมอยู่ในกลุ่ม ขาดแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มแต่ถูกขัดขวางเพราะไม่รู้จักเกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างไร ขาดทักษะในทางสังคมที่จะทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จ ก้าวร้าว โอ้อวด ไม่ได้ได้รับความนิยมนอกจากเพื่อน และจากครู

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

พวงสร้อย วรกุล (2522 : 80-83) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัญหาในการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร และในจังหวัดสงขลา จำนวน 678 คน โดยใช้แบบสอบถาม Rating Scale 5 ชอง ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนในกรุงเทพฯ และนักเรียนในจังหวัดสงขลา มีสภาพปัญหาในการปรับตัวกับบรรยากาศด้านการเรียนการสอน โดยนักเรียนในจังหวัดสงขลา มีสภาพปัญหาในการปรับตัวมากกว่านักเรียนในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ฤชงค์ เลาสีริวาส (2534 : 125-127) ได้ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาในการปรับตัวและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในระบบโรงเรียนและกึ่งระบบโรงเรียน ในด้านการปรับตัวนั้นศึกษาสภาพปัญหาในการปรับตัวด้านการเรียนการสอน เพื่อน และครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่เปิดสอนในระบบโรงเรียนและกึ่งระบบโรงเรียนเขตการศึกษา 11 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามวัดสภาพปัญหาในการปรับตัวด้านต่าง ๆ และแบบสอบถาม

ถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่า นักเรียนที่ศึกษาในระบบการศึกษาและกึ่งระบบโรงเรียน มีสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวโดยรวมทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน นักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลาง และต่ำที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนและในระบบโรงเรียนเท่านั้นที่พบว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน มีสภาพปัญหาในด้านการปรับตัว โดยส่วนรวมทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวปานกลางและต่ำที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน และในระบบโรงเรียนเท่านั้นที่พบว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน มีสภาพปัญหาในด้านการปรับตัว โดยส่วนรวมทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนมีสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ ที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนมีสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 2 ที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกัน นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและต่ำที่ศึกษาในระบบการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่าปัญหาการปรับตัวของเด็กมีหลายด้านด้วยกันและส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน การปรับตัวกับครอบครัว ครู อาจารย์ และจึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องหาทางช่วยเหลือและแก้ไขต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 10 คน เป็นนักเรียนชาย 6 คน และนักเรียนหญิง 4 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เพศเดียวกัน คือ เพศชาย
2. อายุใกล้เคียงกัน คือ อายุ 9-12 ปี
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเดียวกัน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
4. สถานภาพทางครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดามีรายได้

รวมกันประมาณเดือนละ 5,000 – 15,000 บาท

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .89
2. แบบสอบถามและแบบทดสอบต่างๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษารายกรณีเพื่อวิเคราะห์และวินิจฉัย

ตัวอย่างแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความที่กล่าวถึงปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนต่อไปนี้ด้วยความละเอียดรอบคอบแล้วพิจารณาว่าข้อใดเป็นปัญหาแก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด คือ จริงที่สุด จริง จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเพียง 1 ช่อง

ลำดับ	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริงน้อย ที่สุด
	ก. ปัญหาในห้องเรียน					
(0)	ข้าพเจ้ามักพูดคุยกับเพื่อนขณะ ครูสอน					
(00)	ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกกับบทเรียนที่ ครูสอน					
(000)	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดขณะเรียน					
	ข. ปัญหานอกห้องเรียน					
(0000)	ข้าพเจ้าอ่าน ทำความเข้าใจ บทเรียนล่วงหน้าก่อน เข้าเรียนเสมอ					
(00000)	ข้าพเจ้ามักไม่ทำการบ้านหรือ งานตามที่ครูมอบหมาย					
(000000)	ข้าพเจ้าไม่เคยศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมจากห้องสมุด					

เกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

จริงที่สุด	หมายถึง	มีปัญหามากที่สุด	ให้	5 คะแนน
จริง	หมายถึง	มีปัญหามาก	ให้	4 คะแนน
จริงบ้าง	หมายถึง	มีปัญหาพอสมควร	ให้	3 คะแนน
จริงน้อย	หมายถึง	มีปัญหาเล็กน้อย	ให้	2 คะแนน
จริงน้อยที่สุด	หมายถึง	ไม่ค่อยมีปัญหา	ให้	1 คะแนน

ถ้าเป็นข้อความทางบวกให้คะแนนตรงข้ามกับข้อความทางลบ

วิธีการศึกษารายกรณี

มีวิธีการศึกษา 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน
2. การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวินิจฉัย
4. การช่วยเหลือ
5. การทำนายผล
6. การติดตามผล
7. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ

1. การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน

การกำหนดปัญหา ในการวิจัยครั้งนี้ปัญหา คือ การปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน เพื่อศึกษาว่าการที่นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนเกิดจากสาเหตุใดบ้าง ตลอดจนหาแนวทางในการช่วยเหลือ และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปรับปรุง แก้ไขปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของตนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แล้วตั้งสมมติฐานว่าปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนเกิดจาก

1.1 ตัวนักเรียน

1.2 สิ่งแวดล้อม ได้แก่

1.2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน ได้แก่ สัมพันธภาพของสมาชิกในบ้าน

1.2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน ได้แก่ ครู และ เพื่อน

2. การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 9 เทคนิค ดังนี้

2.1.1 การสังเกตและการบันทึกการสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลไว้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยและเข้าใจพฤติกรรมเพื่อการช่วยเหลือต่อไป โดยสังเกตนักเรียนจาก สถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่อยู่ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น สถานการณ์ในห้องเรียน การทำกิจกรรมต่างๆ ในการสังเกตแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30 นาที โดยหลังจากการสังเกตสามารถบันทึกลงในแบบบันทึกการสังเกตและสรุปพฤติกรรมที่แสดงออก

2.1.2 การสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อมูลจากนักเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) กับบุคคลต่อไปนี้

1. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. อาจารย์ประจำชั้น

3. อาจารย์ประจำวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาภาษาอังกฤษ

4. เพื่อนสนิทในชั้นเรียน และเพื่อนภายในโรงเรียน

5. ผู้ปกครองเมื่อไปเยี่ยมบ้าน

2.1.3 การเยี่ยมบ้าน เพื่อสังเกตความเป็นอยู่ทางบ้านและรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทางบ้านและยังเป็นการร่วมมือกับบิดามารดา หรือผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียนโดยการปฏิบัติดังนี้

2.1.3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมบ้าน

2.1.3.2 นัดหมายวัน เวลา ที่จะเยี่ยมบ้านกับผู้ปกครองของ

ผู้รับการศึกษา

2.1.3.3 ไปเยี่ยมบ้านพร้อมทั้งสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ปกครอง รวมทั้งบุคคลภายในบ้าน เพื่อหาข้อมูลในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว ทักษะคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน และทักษะคติของผู้ปกครองที่มีต่อผู้รับการศึกษา ความเป็นอยู่ตลอดจนค่านิยมของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ

2.1.3.4 บันทึกการเยี่ยมบ้าน ในการเยี่ยมบ้านผู้วิจัยใช้เวลาไปเยี่ยมบ้าน คนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาในการเยี่ยมบ้านประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

2.1.4 การเขียนอัตชีวประวัติ ให้นักเรียนเขียนหลังจากผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนมาแล้ว จึงให้เริ่มการเขียนอัตชีวประวัติโดยไม่กำหนดหัวเรื่อง แต่ให้แนวทางว่าให้เขียนเล่าเรื่องของตนเองและครอบครัว ตั้งแต่จำความได้จนถึงปัจจุบัน และให้บอกความคาดหวังในอนาคต ทักษะคติที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน และการเรียน

เมื่อทราบข้อมูลการเขียนอัตชีวประวัติแล้วจึงนำการเขียนอัตชีวประวัติมาวิเคราะห์ โดยใช้แนวการวิเคราะห์ของโฟรลิช (Froehlich (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2529 : 148 ; อ้างอิงจาก Froehlich. 1959) โดยพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. สิ่งที่ขาดหายไปหรือการเว้นข้อความบางอย่าง (Omission)
2. ความยาวของอัตชีวประวัติ (Length)
3. คำศัพท์ที่ใช้ (Vocabulary)
4. ระดับความลึกซึ้งของความ รู้สึก (Level or Depth of Expression)
5. การจัดลำดับความคิด (Organization)
6. การกลบเกลื่อน (Gloss)
7. การแต่งเรื่องขึ้นเอง (Fabrication)
8. ลักษณะของการเขียน (Appearance)
9. ความผันแปรของปฏิภพ (Tonal Variations)

ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการเขียนอัตชีวประวัติเพื่อหาข้อมูลส่วนตัวบางเรื่อง เช่น ความรู้สึกที่มีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมในเรื่อง ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน บุคคลรอบข้าง สังคม และ สิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2.1.5 บันทึกประจำวัน คือ การให้ผู้รับการศึกษายืนยันบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง เป็นการเปิดเผยความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อเหตุการณ์ และสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยการชี้แจงให้ผู้รับการศึกษาทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเขียนบันทึกประจำวัน และให้เขียนต่อเนื่องเป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยมีหัวข้อต่อไปนี้ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2529 : 176)

1. ชื่อ อายุ เพศ ของผู้บันทึก
2. วัน เดือน ปี ที่บันทึก
3. กิจกรรมที่ทำในวันนั้น

นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกประจำวันมาทำการวิเคราะห์ตีความหมาย เพื่อหา ข้อมูลในการดำเนินเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2.1.6 สังคมมิติ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำสังคมมิติเพื่อให้ทราบความสัมพันธ์ของนักเรียน ในห้องเดียวกันบรรยากาศทางสังคม และอารมณ์ภายในกลุ่ม โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ในการทำสังคมมิติให้ครูประจำชั้นทราบ และผู้วิจัยขอเวลาในการดำเนินการทำสังคมมิติเองในชั้นเรียน มีการกำหนดสถานการณ์ขึ้นตามความมุ่งหมายในการสำรวจของผู้วิจัย คือต้องการสำรวจว่า นักเรียนที่ถูกศึกษานั้นมีความสัมพันธ์ทางด้านสังคมในการคบเพื่อนอย่างไร

1. ขั้นตอนในการทำสังคมมิติมีดังนี้

1. แจกกระดาษที่มีขนาด 3 x 5 นิ้ว แล้วให้นักเรียนเขียนชื่อนามสกุลของตนไว้ในหัวกระดาษหรือบัตรนั้น พร้อมทั้งเขียนวันที่ และห้องเรียนกำกับไว้ด้วย
2. กำหนดสถานการณ์คือ “ถ้าครูให้ทำรายงานกลุ่ม นักเรียนจะเลือกทำรายงานกลุ่มกับใคร ซึ่งต้องเน้นเพื่อนในห้องเรียนเดียวกัน โดยให้เลือกเพื่อนได้ 2 คน ตามลำดับของความชอบมากที่สุดหาน้อยที่สุด
3. ให้นักเรียนเขียนชื่อเพื่อนลงในแผ่นกระดาษที่แจกให้ โดยให้เรียงลำดับเลือกใครคนแรกเป็นอันดับ 1 และใครรองลงมาเป็นอันดับ 2

เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาจัดกระทำข้อมูล สร้างตารางสังคมมิติขึ้นเขียนชื่อนักเรียน ในช่องผู้เลือกและผู้ได้รับเลือก กรอคะแนนลงในตารางพร้อมกับสรุปผลของคะแนนที่กรอกลงในตารางนั้นนำผลสรุปของคะแนนที่กรอกลงในตารางมาสร้างแผนผังสังคมมิติโดยดำเนินการดังนี้

1. กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่

นักเรียนชาย ○

นักเรียนหญิง □

เลือกเป็นอันดับที่ 1 →

เลือกเป็นอันดับที่ 2 →→

เลือกซึ่งกันและกันในอันดับ 1 ↔

เลือกซึ่งกันและกันในอันดับ 2 ↔→

2. สร้างแผนผังสังคมมิติโดยใช้หลักทางสถิติดังนี้คือ (กลมรัตน์

หล้าสูงรังษ. 2527 : 194-195)

2.1 กำหนดวงกลม 4 วง ที่มีขนาดต่างกัน สามารถซ้อนกันทั้ง 4 วง โดยใช้หลักของควอไทล์ (Quatile) ซึ่งแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน

2.2 เรียงลำดับคะแนน (x)

2.3 หาความถี่ของคะแนน (f)

2.4 หาความถี่สะสมของคะแนน (cf)

2.5 หาดำแหน่งควอไทล์ที่ 1, 2 และ 3

2.6 เขียนแผนผังตามค่าควอไทล์ที่คำนวณได้ดังนี้

2.6.1 วงกลมในสุดคือคนที่ได้คะแนนมากกว่าควอไทล์ที่ 3

ขึ้นไป

2.6.2 วงกลมถัดออกมาติดวงกลมในคือ คนที่ได้คะแนนอยู่ในระหว่างควอไทล์ที่ 2 และ 3

2.6.3 วงกลมถัดออกมาติดวงกลมนอกคือ คนที่ได้คะแนนอยู่ในระหว่าง ควอไทล์ที่ 1 และ 2

2.6.4 วงกลมนอกสุด คือ คนที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนในควอไทล์ที่ 1

3. การตีความของแผนผังสังคมมิติที่ได้เกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มและบทบาทของสมาชิกกลุ่มขณะเดียวกันก็พิจารณาฐานะทางสังคมของนักเรียนที่ถูกศึกษา เพื่อตีความหมายสัมพันธ์ของนักเรียนที่ถูกศึกษากับเพื่อนในกลุ่ม

2.1.7 แบบสอบถามเพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดบางประการที่เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยปัญหา และให้การช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างต่อไป ได้แก่

2.1.7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

2.1.7.2 แบบสอบถาม "ตัวฉัน"

2.1.7.3 แบบสอบถามบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

2.1.7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม

2.1.7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

2.1.8 การใช้แบบทดสอบ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งแบบทดสอบที่ใช้ มีดังนี้

2.1.8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา ได้แก่

1. Wechsler Intelligence Scale for Children (WISC)

2.1.8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ ได้แก่

1. Bender Gestalt Test

2. Draw A Person Test

3. Kinetic- House- Tree- Person (K.H.T.P.)

4. Sentence Completion Test (S.C.T)

2.1.9 ระเบียบสะสม (Cumulative Record) ใช้ระเบียบสะสม เพื่อหาข้อมูลของผู้รับการศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนเรียบเรียงไว้แล้วซึ่งผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลมาจัดกระทำ และนำมารวมกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นๆ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยสาเหตุที่มาของปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

2.2 การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และจัดเก็บแยกเป็นรายบุคคล เพื่อปรับข้อมูลที่ได้ให้เหมาะสมกับกระบวนการแปลความหมาย โดยการแยกข้อมูลออกเป็นด้านต่างๆ เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และการแปลความหมายข้อมูล

3. การวินิจฉัย หมายถึง การนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมจากหลายๆ วิธีมาเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณา เพื่อวินิจฉัยสาเหตุของปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนที่ได้ โดยนำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีทางจิตวิทยามาพิจารณาตัดสิน กำหนดปัญหา

4. การช่วยเหลือ หมายถึง การแก้ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม ได้แก่ การให้คำแนะนำ การชี้แนะ การให้คำปรึกษา ตลอดจนการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะเพื่อการรักษาในรายที่มีปัญหาซับซ้อน หรือรุนแรง

5. การทำนายผล หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้า เพื่อบอกให้ทราบว่าสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนได้มากน้อยเพียงใด

6. การติดตามผล หมายถึง การที่ผู้วิจัยได้กระทำหลังจากการช่วยเหลือแล้ว และศึกษาเพิ่มเติมภายหลังการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนไปแล้วว่าได้ผลอย่างไร การช่วยเหลือประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใด หากมีข้อบกพร่องจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขจนสามารถแก้ไขปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนได้

7. การสรุปผลและข้อเสนอแนะ ปฏิบัติดังนี้

7.1 สรุปผลทุกครั้งหลังทำการศึกษาในแต่ละครั้ง ทำให้ทราบว่าจะทำอะไรไปแล้วบ้าง และให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการวางแผนในการทำอะไรในการศึกษาครั้งต่อไป

7.2 สรุปก่อนที่จะปิดการศึกษา โดยสรุปผลของการทำการศึกษาไว้ทั้งหมด และให้ข้อเสนอแนะไว้สำหรับผู้ที่จะศึกษานักเรียนทั้ง 6 คนต่อไป โดยเสนอแนะไว้ 3 กลุ่ม คือ

7.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษาเป็นรายกรณี

7.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษาเป็นรายกรณี

7.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลทั่วไป ที่สนใจศึกษาปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนในลักษณะเช่นเดียวกันต่อไป

หลังจากทำการศึกษารายกรณีแล้วมีการประชุมปรึกษาเป็นรายกรณี ดังนี้

การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference)

ในการศึกษารายกรณีต้องมีการประชุมปรึกษารายกรณี เพื่อปรึกษาร่วมกัน หลังจากทำการศึกษารายกรณีแล้ว โดยมีจุดประสงค์ของการประชุมปรึกษารายกรณี เพื่อพิจารณาปัญหาตามข้อเท็จจริงจากบุคคลหลายๆฝ่ายในที่ประชุมและเพื่อลดความโน้มเอียง หรือการมองนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแง่ร้าย ทำให้ได้รับข้อเสนอในการช่วยเหลือและแก้ปัญหาจากบุคคลหลายๆฝ่ายในที่ประชุม โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการประชุมปรึกษารายกรณี สำหรับนักเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 6 ราย รายละ 1 ครั้ง ใช้เวลาในการประชุมประมาณ 1 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ในลักษณะของการวิจัยเชิงความสัมพันธ์ (Interrelationship Studies) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยละเอียดทุกขั้นตอน โดยใช้เครื่องมือต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อเรื่องเทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จึงเป็นการนำข้อมูลมาสรุปหาข้อเท็จจริง ดังนั้นการรายงานการวิจัยจึงเขียนสรุปเป็นรายบุคคล และโดยภาพรวมทั้ง 6 คน ตั้งแต่ลักษณะของปัญหาประวัติด้านต่างๆ โดยย่อ การวินิจฉัย การช่วยเหลือ การติดตามผล ตลอดจนการสรุปผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการใช้เทคนิค 9 เทคนิค ในการรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปและวิเคราะห์ โดยภาพรวมดังนี้

กรณีศึกษารายที่ 1

เด็กชาย ก. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2547 ถึง 27 สิงหาคม 2547)

ลักษณะทั่วไป

เด็กชาย ก. เป็นนักเรียนชาย อายุ 11 ปี ผิวขาว รูปร่างค่อนข้างอ้วน ผสมันทรงนักเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ แต่งกายไม่ค่อยเรียบร้อย ใบหน้าค่อนข้างกลม ไม่ค่อยยิ้มแย้ม บุคลิกไม่ค่อยนิ่ง ค่อนข้างก้าวร้าว จากการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น เด็กชาย ก. จะเป็นคนพูดจาไม่ค่อยสุภาพ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับเพื่อนและครู จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสังเกตในห้องเรียนวิชาภาษาไทย วันที่ 17 พฤษภาคม 2547 ในการสังเกต ใช้เวลา 30 นาที พบว่าเด็กชาย ก. เป็นคนที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน มักพูดคุยกะขณะเรียน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยส่งงานตามกำหนดเวลา และได้ทำการสังเกตนอกห้องเรียนเวลา 12.00 น. – 12.30 น. ในวันเดียวกัน พบว่าเด็กชาย ก. เล่นดินน้ำมันกับเพื่อนๆ ที่สนามจนถึงขึ้นชั้นเรียน

2. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ เด็กชาย ก. ทราบว่าเด็กชาย ก. อาศัยอยู่กับบิดามารดาซึ่งเป็นห้องเช่ามีพี่น้อง 2 คน คือ เด็กชาย ก. และพี่ชาย บิดาไม่ได้ทำงาน มารดามีอาชีพรับจ้าง รายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,000 บาท ได้เงินมาโรงเรียนจากมารดา เป็นคนรักครอบครัว หากมีปัญหาจะปรึกษากับมารดามากกว่าบิดา อยู่ในโอวาทของมารดา

รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการเล่นกีฬาฟุตบอล ช่วยมารดาทำงานบ้านบ้าง อ่านหนังสือบ้าง โดยเฉพาะหนังสือกีฬาประเภทมวย เป็นคนที่ไม่ชอบไปเที่ยวเตร่ นอกบ้าน งานอดิเรกที่ชอบ คือ ช้อมดนตรีไปลงกับเพื่อนๆ

2.2 การสัมภาษณ์ มารดา ทราบว่าเด็กชาย ก. เวลาอยู่บ้านชอบดูทีวี ชอบอ่านหนังสือกีฬาประเภทมวย ช่วยทำงานบ้านบางครั้ง เชื่อฟังบิดามารดาดี ไม่เที่ยวเตร่

2.3 การสัมภาษณ์ อาจารย์ประจำชั้น ป. 5/1 ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย ก. เป็นเด็กค่อนข้างดี พูดจาไม่สุภาพ ไม่ค่อยสนใจในการเรียน ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

2.4 การสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาภาษาไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย ก. เป็นเด็กที่ค่อนข้างดีไม่ตั้งใจเรียน พูดจาไม่ค่อยสุภาพ ค่อนข้างก้าวร้าว ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน

2.5 การสัมภาษณ์เพื่อนสนิท เด็กชายลูกเต้า อายุ 11 ปี ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย ก. เป็นคนไม่ค่อยทำงาน ชอบเล่น ไม่ตั้งใจเรียน มักแกล้งเพื่อน และมักลอกการบ้าน

2.6 การสัมภาษณ์เพื่อนในชั้นเรียน เด็กชายมด อายุ 11 ปี ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย ก. ชอบแกล้งตนเองเป็นประจำใจร้อน ชอบยุให้เพื่อนต่อยกัน ทำงานส่งเป็นบางครั้ง เด็กหญิงลิ้นจี่ อายุ 11 ปี หัวหน้าชั้น ป. 5/1 ได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ก. มีนิสัยนักเลงข่มขู่ รังแกเพื่อน ใจร้อน ไม่ตั้งใจเรียน มักลอกงานไม่คิดเอง

3. การเยี่ยมบ้าน

ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้านจำนวน 1 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ได้สังเกต สัมภาษณ์มารดา และเด็กชาย ก. ดังนี้

3.1 จากการสังเกต พบว่า เด็กชาย ก.พักอาศัยอยู่บ้านเช่ามีลักษณะเป็นตึกแถว 2 ชั้น แบ่งเป็นห้องเช่า

เด็กชาย ก. พักอาศัยอยู่ชั้นล่างห้องสุดท้าย ภายในห้องมีอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ ตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม เตารีด ฯลฯ พื้นที่ส่วนหน้าห้องใช้เป็นที่รับแขกที่รับประทานอาหารเช้าและที่นอน ส่วนหลังใช้เป็นที่ทำอาหารอยู่ติดกับห้องน้ำ การจัดวางสิ่งของเป็นระเบียบพอใช้ หน้าห้องอากาศถ่ายเทสะดวก มีเสียงอึกทึกกรึกโครมเป็นที่รบกวนจากห้องข้างๆ และยวดยานยนต์เพราะบ้านพักติดกับถนน

3.2 จากการสัมภาษณ์มารดา พบว่า เด็กชาย ก. เป็นเด็กที่มีความสนิทสนมกับมารดามากกว่าบิดา มารดาค่อนข้างดุ เข้มงวด ส่วนบิดาตามใจมักพาไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า และดูกีฬามวยในวันเสาร์ – อาทิตย์ ระหว่างการสนทนากับมารดา เด็กชาย ก. คอยพูดเสริมแทรกเล็กน้อย งานบ้านส่วนมากมารดาเป็นผู้ดูแล

จากการเยี่ยมบ้านเด็กชาย ก. พอจะสรุปได้ว่า สถานที่พักอาศัยมีลักษณะค่อนข้างแคบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยพอใช้ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นไปด้วยดี เด็กชาย ก. อยู่ในโอวาทของบิดามารดา สภาพแวดล้อมทั่วไปค่อนข้างอีกทึบครึกโครม

4. อัดชีวิตประวัติ

จากอัดชีวิตประวัติทราบว่าเด็กชาย ก.

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ก. มีความสุขที่ได้ไปเที่ยว ถ้าอยากไปเที่ยวไหนก็ได้ไป ชีวิตในปัจจุบัน กำลังเรียนอยู่โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีเพื่อนมากมายมีความสุขชีวิตในอนาคต อยากเป็นนักบิน เพราะคิดว่ามันสนุกดี

จากการวิเคราะห์อัดชีวิตประวัติของเด็กชาย ก. พบว่า มีความสุขเมื่อได้ไปเที่ยวกับครอบครัว มีเพื่อนที่โรงเรียนเยอะและมีความสุขเมื่อได้เล่นกับเพื่อน ๆ

5. บันทึกประจำวัน

จากการบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทราบว่า เด็กชาย ก. มีกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันคล้ายคลึงกัน คือ ตื่นนอน เวลา 06.00 น. จากนั้นก็ทำภารกิจส่วนตัวเสร็จแล้วออกเดินทางไปโรงเรียน ตอนเย็นรับประทานอาหารเวลา 18.00 น. เวลา 20.30 น. ทำภารกิจส่วนตัวแล้วเข้านอน

จากการบันทึกประจำวันสรุปได้ว่า เด็กชาย ก. มีความกังวลเรื่องการรับประทานอาหาร ไม่มีการทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือทบทวนบทเรียนขณะอยู่บ้านเลย

6. สังคมมิติ

จากสังคมมิติ สถานการณ์ คือ “การทำรายงานกลุ่ม” ปรากฏว่า เด็กชาย ก. อยู่ในบทบาทของ ISOLATE หมายถึง เป็นผู้ที่ไม่ได้รับเลือกจากเพื่อนในห้องเลย จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 35 คน

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า

7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว พบว่า

ด้านครอบครัว เด็กชาย ก. อาศัยอยู่กับบิดามารดา

บ้านที่พักอยู่เป็นบ้านเช่าไม่มีห้องนอนส่วนตัว ได้รับค่าใช้จ่ายประจำวันจากมารดา วันละ 20 บาท มีพี่น้องที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกัน ซึ่งรวมกับเด็กชาย ก. ด้วย 4 คน เป็นหญิง 1 คน ชาย 3 คน

เด็กชาย ก. มีสุขภาพที่ดี ไม่เคยเจ็บป่วยร้ายแรง ชอบใช้เวลาว่างตอนเย็นหลังเลิกเรียนเตะฟุตบอลกับเพื่อนหรือไม่บางวันก็ซ้อมดนตรี ไปลงกับเพื่อน ๆ รักครอบครัว มีปัญหาส่วนใหญ่ปรึกษามารดา อยู่ในโอวาทของมารดาเป็นอย่างดี

7.2 แบบสอบถามตัวฉัน พบว่า เด็กชาย ก. มีความรู้สึกรักครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพี่น้อง มีความพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีเพื่อนสนิท 1 คน มีความรู้สึกดีต่อตนเอง ชอบและพอใจในการเล่นดนตรีไปลง ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดและความสนใจ มีสิ่งที่อยากปรับปรุงคือการเรียน อยากเรียนหนังสือเก่ง

7.3 แบบสอบถามบิดามารดาและผู้ปกครองพบว่า เด็กชาย ก. เป็นเด็กค่อนข้างดี ซุกซน ไม่เรียบร้อย เคยโดนมารดาทำโทษ ในกรณีดี ไม่เชื่อฟัง ในระหว่างอยู่บ้านช่วยมารดาทำงานบ้านคือ ถูบ้าน และกรอกน้ำ มารดาเอาใจใส่เรื่องการเรียน โดยการช่วยดูการบ้าน โดยปกติมารดาจะไม่อนุญาตให้เด็กชาย ก. ไปเที่ยวเตร่นอกบ้านให้เล่นบริเวณใกล้ๆ บ้าน วันหยุดเด็กชาย ก. จะไปชมกีฬามวย บนห้างสรรพสินค้าบิกซีใกล้บ้านกับบิดา ถ้าปิดเทอมมารดาก็จะส่งไปอยู่กับป้าที่จังหวัดชลบุรี มารดาคาดหวังให้เด็กชาย ก. เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป มารดาได้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงินระหว่างการศึกษาโดยการซื้อเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนและได้แสดงความคิดเห็นถึงการที่ได้ติดต่อย่างใกล้ชิดกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับบุตร ช่วยให้ได้รับประโยชน์คือทำให้รู้ผลการเรียน และความประพฤติขณะอยู่โรงเรียน ซึ่งมารดาได้แสดงความห่วงใยเรื่องการเรียนให้ครูช่วยเข้มงวดเรื่องการเรียนของเด็กชาย ก. ด้วย

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม พบว่าเด็กชาย ก. ไม่มีปัญหาการปรับตัวและพฤติกรรม ในด้านทัศนคติต่อการเรียน ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ด้านความคาดหวังในอนาคต ด้านสัมพันธภาพกับครู ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของ โรงเรียน

7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พบว่า เด็กชาย ก. มีความต้องการเติบโตเป็นบุคคลที่สำคัญเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครอบครัว และสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถเรียนหนังสือให้ได้ ต้องการแสดงออกที่ไม่เหมือนใคร มีความสามารถด้านการวาดเขียน เล่นดนตรี ได้ดี เวลาอยู่บ้านประพฤติดี เชื่อฟังบิดามารดา และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองที่ไม่ดี เป็นคนขี้อาย รู้สึกประหม่าเมื่อถูกครูเรียกให้ตอบคำถาม คิดว่าตนเองเรียนไม่เก่ง ยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เคยทำสิ่งที่ไม่ดีหลายอย่างมักทำอะไรตามใจตนเอง ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิดของตนเองเสมอ รู้สึกว่าบิดามารดาคาดหวังในตนเองมากเกินไป

8. แบบทดสอบ

8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา Wechsler Intelligence Scale For Children (WISC)

จากแบบทดสอบเชาว์ปัญญา WISC พบว่า เด็กชาย ก. มีผลการทดสอบ

VERBAL SCALE IQ = 56

PERFORMANCE SCALE IQ = 43

FULL SCALE IQ = 99

จากผลการทดสอบดังกล่าว พบว่า เด็กชาย ก. มีเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความสามารถด้านภาษามากกว่าด้านปฏิบัติ

8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ

8.2.1 แบบทดสอบเบนเดอร์เกสทอลท์ (Bender Gestalt Test)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบเบนเดอร์ เกสทอลท์ พบว่า เด็กชาย ก. ไม่มีความรอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี อารมณ์ไม่มั่นคง ใจร้อน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ก่อนข้างดีเอาแต่ใจตนเอง ดีใจรีบ รับปากแล้วไม่ทำ มีความหวาดระแวง ก่อนข้างแข็งกระด้าง การรับรู้ดีแต่ไม่ค่อยละเอียด ก่อนข้างดี เอาแต่ใจตนเอง รับปากแล้วไม่ทำ มีความหวาดระแวง ก่อนข้างแข็งกระด้างมีความทะเยอทะยานอารมณ์ค่อนข้างรุนแรง

8.2.2. แบบทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person Tests)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพ คน พบว่า เป็นคนที่มีอารมณ์เศร้าแฉง ดิดแม มีภาวะพึ่งพา ชอบทำกิจกรรม ไม่มีความรอบคอบ ไม่มั่นใจในตนเอง เหนื่อยมอย มีความวิตกกังวล เก็บกด มีลักษณะทารก อารมณ์ฉุนเฉียว ภาษาหยาบคาย ผูกพันกับอาหาร

8.2.2 แบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน (The Kinetic – House – Tree Person Drawing)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่า เด็กชาย ก. ต้องการความเป็นอิสระ บุคลิกไม่นิ่ง มีภาวะถดถอย ทำตามอารมณ์ ไม่มีความกระตือรือร้น ย้ำคิด วิตกกังวล ลังเล ทะเยอทะยาน ก้าวร้าว สู้ไม่ยอมคน แยกตัวเอง และซ่อนเร้นบางอย่าง

มีความสนิทสนมกับมารดา มากกว่าบิดา ก่อนข้างเพื่อฝัน ต้องการชีวิตที่สมบูรณ์

8.2.3 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion– Test)

จากแบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ทั้ง 15 ด้าน ได้แก่ สัมพันธภาพที่มีต่อมารดา บิดา ครอบครัว สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ เพศสัมพันธ์ เพื่อนทั่วไป ผู้ที่

เหนือกว่า เพื่อนร่วมกลุ่ม ครอบครัว ความรู้สึกผิด ความสามารถ อดีต อนาคต และเป้าหมาย พบว่า เด็กชาย ก. มีปัญหาทางด้าน ความรู้สึกผิด คือ รู้สึกว่าติดตนเองเป็นคนไม่ดี จึงรู้สึกระอายใจ อยากจะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืมความหลังและคิดว่าสักวันหนึ่งต้องเป็นคนดีให้ได้

9. ระเบียบสะสม

จากการศึกษาระเบียบสะสม พบว่าเด็กชาย ก. มีผลการเรียนต่ำ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิค ดังกล่าววินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย ก. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุมาจากตัวเด็กชาย ก.

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบพบว่า เด็กชาย ก. เป็นคนที่ขาดสมาธิในการทำงาน ใจร้อน มีความวิตกกังวล การควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยดี ขาดความมานะพยายาม และยังมีพฤติกรรมการเรียนไม่เหมาะสม ชอบคุยขณะที่ครูสอน แกล้งเพื่อน ทำงานไม่เสร็จตามเวลา ชอบลอกงานเพื่อนไม่ทำการบ้านส่งครู และไม่ได้ทบทวนบทเรียน

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม และแบบทดสอบทำให้ทราบว่า เด็กชาย ก. ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลกวาดขันในเรื่องการเรียน หรือให้การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และมารดาเข้มงวดด้านความประพฤติเกินไป ส่วนบิดาไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่เพราะกลับบ้านดึก ทำให้เวลาเด็กชาย ก. มีปัญหาปรึกษามารดา เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมารดาก็ช่วยแก้ปัญหาเรื่องการปรับตัวด้านการเรียนให้ดีขึ้นไม่ได้ และเด็กชาย ก. ก็ไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง ในการที่จะแก้ไขปัญหาได้

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบทดสอบแบบสอบถาม ทำให้ทราบว่า เด็กชาย ก. มีสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนไม่ดี ไม่มีเพื่อนที่จะคอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือแนะนำในด้านการเรียนอย่างจริงจัง เนื่องจากเด็กชาย ก. มักแกล้งเพื่อน พุดจาข่มขู่เพื่อนทำให้ไม่มีใครอยากช่วยเหลือเด็กชาย ก. และมีสัมพันธภาพกับครูไม่ดี มักโดนครูตำหนิเรื่องไม่มีความตั้งใจเรียน ทำงานไม่เสร็จตามกำหนด ไม่ส่งการบ้าน ทำให้กลัวครูไม่กล้าซักถาม เมื่อไม่เข้าใจในบางบทเรียน ซึ่งเป็นการปรับตัวด้านการเรียนที่ไม่ถูกต้อง

การช่วยเหลือ

จากการวินิจฉัยปัญหา เด็กชาย ก. แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการช่วยเหลือ ดังนี้

1. การช่วยเหลือที่โรงเรียน ดังนี้

1.1 ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียนวิธีการเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรและการเป็นนักเรียน

1.2 ขอความร่วมมือกับเพื่อนในห้อง โดยเฉพาะเพื่อนสนิทของเด็กชาย ก. ซึ่งมีผลการเรียนดี ช่วยอธิบายงานหรือการบ้านแทนที่จะให้ลอกอย่างเดียว และเวลาว่างให้จับกลุ่มทำงาน นั่งอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน หรืออ่านหนังสือล่วงหน้าบ้าง หรือไม่ก็ไปศึกษากันคว่ำเพิ่มเติมในห้องสมุด แทนที่จะใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

1.3 สร้างความมั่นใจให้แก่เด็กชาย ก. ตลอดจนเอาใจใส่เขาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ก. มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมั่นตนเอง ปรับตัวด้านการเรียนได้ดีขึ้น

1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษาหารือกรณี (Case Conference) ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อขอความช่วยเหลือ ในการเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ แก้ไข ให้เด็กชาย ก. มีการปรับตัวด้านการเรียน ได้ดีขึ้น

2. การช่วยเหลือที่บ้าน ดังนี้

2.1 ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดาที่บ้านของผู้รับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจในตัวเด็กชาย ก. มากขึ้น ขอให้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ และใช้เวลาแก่เขามากขึ้น

การทํานายผล

จากการศึกษาปัญหาของเด็กชาย ก. ทำให้ทราบว่าปัญหาของเด็กชาย ก. ยังไม่รุนแรงมากนัก สามารถช่วยเหลือ แก้ไขได้ หากเด็กชาย ก. ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และการชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ทั้งนี้เด็กชาย ก. ยังอยู่ในวัยที่สามารถรับการแก้ไข ปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีได้ และเด็กชาย ก. รวมทั้งบิดามารดาที่ยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือแก้ไขเป็นอย่างดี

การติดตามผล

จากการให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะ ๆ โดยการสอบถามผู้ปกครอง อาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ประจำวิชาแต่ละวิชาดังกล่าวก่อนเบื้องต้น และการสังเกตพฤติกรรม พบว่าเด็กชาย ก. ได้พยายามปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นแต่เนื่องจากระยะเวลาของการศึกษา มีข้อจำกัด เมื่อยุติการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยก็ยังสามารถติดตามผลและช่วยเหลือต่อไปได้อีก จนเด็กชาย ก. เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

เด็กชาย ก. ควรยอมรับสภาพและเข้าใจตนเองตามความเป็นจริง รู้จักควบคุมอารมณ์ ฝึกจิตใจให้มีสมาธิ รู้จักเรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน และขอให้ปฏิบัติตามอย่างจริงจัง ในการแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้การปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

2.1 บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ให้ความสนใจกับบุตรมากขึ้นเพื่อจะได้รู้สึกอบอุ่นและคอยให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหา เปิดโอกาสให้บุตร ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการทำให้เด็กชาย ก. มีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

2.2 อาจารย์ แนะนำ ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจ ดูแลอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลควรให้ความรักความห่วงใยอย่างจริงจังให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ไม่กลัวครู กล้าที่จะปรึกษาปัญหา และให้กำลังใจ ชมเชยเมื่อเด็กชาย ก. มีพฤติกรรมการปรับตัวด้านการเรียนที่ดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรให้ความเอาใจใส่ห่วงใย ซึ่งจะช่วยให้เด็กชาย ก. มีความไว้วางใจ และกล้าที่จะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่อไป เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

กรณีศึกษารายที่ 2

เด็กชาย ข. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 18 พฤษภาคม 2547 ถึง 27 สิงหาคม 2547)

ลักษณะทั่วไป

เด็กชาย ข. เป็นนักเรียนชาย อายุ 10 ปี รูปร่างผอมสูง ไร้ผมสั้นทรงนักเรียน แต่งกายเรียบร้อย ผิวเหลือง ใบหน้ารูปไข่ พูดจาเร็ว หน้าตาขี้มึนแหม่ม บุคลิกคล่องแคล่ว ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับเพื่อนและครู จากการรวบรวมข้อมูล โดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสังเกตในห้องเรียนวิชาภาษาไทย ในการสังเกตใช้เวลา 30 นาที พบว่าเด็กชาย ข. เป็นคนที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน มักพูดคุยขณะเรียน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยส่งงานตามกำหนดเวลา และได้ทำการ

สังเกตนอกห้องเรียนเวลา ในช่วงพักกลางวัน ในวันเดียวกัน พบว่าเด็กชาย ข. เล่นบิงปองกับเพื่อนๆ ที่หอประชุมจนออกชั้นชั้นเรียน

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์ เด็กชาย ข. ทราบว่าเด็กชาย ข. มีพี่น้อง 2 คน อยู่รวมกับบิดามารดา บิดาขับรถยนต์รับจ้าง และมารดาทำงานเป็นแม่บ้าน และขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างด้วย ได้รับเงินประจำวันจาก บิดา งานอดิเรกที่ชอบคือ เล่นเกมคอมพิวเตอร์ ชอบไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์หลังเลิกเรียนที่ห้างสรรพสินค้า การเรียนอยู่ในระดับต่ำ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์บางครั้ง ในช่วงพักกลางวันโดยเล่นกีฬาบิงปองกับเพื่อนๆ

2.2 จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่า เด็กชาย ข. มักจะกลับบ้านดึก เพราะแฉะเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ห้างสรรพสินค้า มารดาไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่ ในความเป็นอยู่เนื่องจากกลับจากขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างก็เป็นเวลา 22.00 น. ทุกวัน บุตรก็หลับแล้ว ส่วนมากเด็กชาย ข. จะอยู่กับพี่ชาย ในตอนเย็นที่บ้านพักตามลำพัง

2.3 จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้น ทราบว่า เด็กชาย ข. ไม่ตั้งใจเรียน ชอบคุยขณะครูสอน ไม่รับผิดชอบงาน ทำงานไม่เสร็จตามเวลากำหนด ชอบวิ่งออกนอกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาตครูและไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อน ในการทำกิจกรรม

2.4 การสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาภาษาไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ข. เป็นเด็กที่ค่อนข้างดื้อไม่ตั้งใจเรียน พูดจาไม่ค่อยสุภาพค่อนข้างก้าวร้าว ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน

2.5 การสัมภาษณ์เพื่อนสนิท เด็กชายแมน อายุ 11 ปี ได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ข. เป็นคนไม่ค่อยทำงาน ชอบเล่น ไม่ตั้งใจเรียน มักแกล้งเพื่อน และมักลอกการบ้าน

2.6 การสัมภาษณ์เพื่อนในชั้นเรียน เด็กหญิงมะลิ อายุ 11 ปี ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย ข. ชอบแกล้งตนเองเป็นประจำใจร้อน ทำงานส่งเป็นบางครั้ง เด็กหญิงลิ้นจี่ อายุ 11 ปี หัวหน้าชั้น ป. 5/1 ได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ก. ใจร้อน ไม่ตั้งใจเรียน มักลอกงานไม่คิดเอง

3. การเยี่ยมบ้าน

ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้านเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ได้สังเกต สัมภาษณ์ ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครองดังนี้

3.1 จากการสังเกต พบว่า สภาพบ้านพักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ค่อนข้างเก่า แบ่งเป็นห้องเช่า เด็กชาย ข. พักอาศัยอยู่ชั้นล่างห้องสุดท้ายด้านขวามือ ระหว่างทางเดินไปยัง

ห้องพักค่อนข้างแคบมีกลิ่นอับ อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ภายในห้องพักค่อนข้างเล็กแต่พออาศัยนอนกันได้ การจัดวางสิ่งของไม่ค่อยเป็นระเบียบ ความสะอาดพื้นห้องพอใช้ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าได้แก่ ตู้เย็น พัดลม วิทยุ มีห้องน้ำในตัวห้องครัวติดกับห้องน้ำเป็นพื้นที่ส่วนหลังของห้อง พื้นที่ส่วนหน้าใช้เป็นที่นั่งเล่น เป็นที่รับประทานอาหารและเป็นที่นั่งนอนซึ่งทุกคนนอนรวมกันบริเวณนี้

3.2 จากการสัมภาษณ์ ทราบว่า มารดาไม่ค่อยเห็นบุตรทำการบ้าน มารดายอมรับว่าไม่ค่อยมีเวลาให้บุตร ตนเองต้องทำงานตลอดวัน เข้าไป ทำงานแม่บ้าน ตอนเย็นก็ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ปากซอยเข้าบ้าน ส่วนบิดาของเด็กชาย ข. ก็ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างที่เดียวกัน ในระหว่างนี้บิดามารดามีปัญหากันจึงแยกกันอยู่ชั่วคราว มารดาแสดงความเป็นห่วงเรื่องเรียน และความประพฤติของเด็กชาย ข. ที่เป็นคนใจร้อน ดื้อ เอาแต่ใจ ไม่ขยันเรียนเหมือนพี่ชายที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่ง

จากการเยี่ยมบ้าน พอสรุปได้ว่า สภาพบ้านพักอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ค่อยดีมีเสียงอึกทักจากห้องอื่น และเสียงยวดยานยนต์รบกวนเพราะบ้านพักอยู่ติดกับถนน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยดี

4. อัตชีวประวัติ

จากการศึกษาอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย ข. เกิดในครอบครัวที่มีฐานะยากจน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพอสรุปได้ดังนี้

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ข. กล่าวถึงเฉพาะมารดาเป็นคนเลี้ยงดูไม่กล่าวถึงบิดา พี่ชาย เลย แสดงว่ามีความผูกพันกับมารดามากที่สุด

ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย ข. กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีความรู้สึกดีต่อครูที่ให้ความรู้แก่ตน มีความภูมิใจที่ตอนเรียนเทอม 2 ป.4 ได้ลำดับที่ดีกว่าเทอมแรก คือ จากลำดับที่ 34 ดีขึ้นเป็น 33 ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมด 35 คน ตอนอยู่บ้านช่วยบิดามารดาทำงานบ้านคือกวาดบ้าน ถูบ้าน กรอกน้ำ เวลาว่างไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าทุกวันเพราะอยู่บ้านไม่มีโทรทัศน์ มีความเข้าใจบิดามารดาเป็นอย่างดี รู้สึกเห็นใจมารดาที่มีหนี้และต้องลำบาก ทำงานสองอย่างเป็นแม่บ้านและขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และเด็กชาย ข. ดีใจที่บิดามารดาได้เก็บเงินได้มากพอที่จะซื้อโทรทัศน์

ชีวิตในอนาคต พบว่าเด็กชาย ข. โตขึ้นอยากเป็นทหาร และจะกลับมาเยี่ยมบิดามารดา ตายาย และป้า

จากการศึกษาอัตชีวประวัติ สรุปได้ว่าเด็กชาย ข. มีผลการเรียนที่ไม่ดีขณะอยู่บ้านช่วยเหลืองานบ้านเป็นอย่างดี มีความเข้าใจในสภาพชีวิตเป็นอยู่ของตนเอง รักและเห็นใจมารดามากเป็นพิเศษ

5. บันทึกประจำวัน

จากการศึกษาบันทึกประจำวัน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทำให้ทราบว่าเด็กชาย ข. มีกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันไม่แตกต่างกัน คือ ตื่นนอนตอนเช้าทำภารกิจส่วนตัว แล้วก็เดินทางไปโรงเรียน เรียนหนังสือ ตอนเย็นเล่นเกมคอมพิวเตอร์ที่ห้างสรรพสินค้าใกล้บ้าน ก่อนกลับบ้านและช่วยทำงานบ้าน ทำภารกิจส่วนตัวแล้วเข้านอน

สรุปจากการบันทึกประจำวัน พบว่า เด็กชาย ข. ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่หมดไปกับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ไม่ค่อยได้อ่านหนังสือทบทวนบทเรียนหรือทำการบ้านเลย

6. สังคมมิติ

จากสังคมมิติ สถานการณ์ คือ “การทำรายงานกลุ่ม” ปรากฏว่า เด็กชาย ข. อยู่ในบทบาทของ NEGLECTEE หมายถึง เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากเพื่อนในห้องเพียง 3 คน จากจำนวนนักเรียน 35 คน

7. แบบสอบถาม

7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ข. อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีพี่ชาย 1 คน พักอาศัยอยู่บ้านเช่า บิดามารดามีอาชีพขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง มีสุขภาพดีไม่เคยเจ็บป่วยเรื้อรัง ชอบกีฬาฟุตบอลและปิงปอง

7.2 แบบสอบถามตัวฉัน พบว่า เด็กชาย ข. มีความรู้สึกรักครอบครัว มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพี่น้อง มีความพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีเพื่อนสนิทที่สุด 1 คน คือ กลั้วสิ่งเร้นลับ ชอบความสนุกสนาน อยากเรียนหนังสือเก่ง มีความกังวลใจที่มารดามีหนี้ต้องการเพื่อนไม่ชอบอยู่คนเดียว

7.3 แบบสอบถามบิดามารดาและผู้ปกครองพบว่า เด็กชาย ข. เป็นเด็กค่อนข้างดี ชุกชน ไม่เรียบร้อย เคยโดนมารดาทำโทษ ในกรณีคือ ไม่เชื่อฟัง ในระหว่างอยู่บ้านช่วยมารดาทำงานบ้านคือ ถูบ้าน และกรอกน้ำ มารดาเอาใจใส่เรื่องการเรียน โดยการช่วยดูการบ้าน มารดาคาดหวังให้เด็กชาย ข. เรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป มารดาได้ช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงินระหว่างการศึกษาโดยการซื้อเสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียนและได้แสดงความคิดเห็นถึงการที่ได้ติดต่อย่างใกล้ชิดกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับบุตร ช่วยให้ได้รับประโยชน์คือทำให้รู้ผลการเรียน และความประพฤติขณะอยู่โรงเรียน ซึ่งมารดาได้แสดงความห่วงใยเรื่องการเรียนให้ครูช่วยเข้มงวดเรื่องการเรียนของเด็กชาย ข. ด้วย

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม พบว่าเด็กชาย ข. ไม่มีปัญหาการปรับตัวและพฤติกรรม ในด้านทัศนคติต่อการเรียน ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ด้านความคาดหวังในอนาคต ด้านสัมพันธภาพกับครู ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของ โรงเรียน

7.5 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง พบว่า เด็กชาย ข. มีความรู้สึกที่ไม่ดีหลายอย่าง ได้แก่ คิดว่าตนเองผูกมิตรกับคนอื่นได้ยาก เป็นคนขี้อาย คิดว่าตนเองเรียนไม่เก่ง ทำงานเสร็จช้า รุ่มง่าม เป็นคนประหม่า หวาดกลัว หงุดหงิด และตื่นตันทง่าย ร้องไห้ง่าย มักทำของหล่น หรือแตกหักเสมอ เมื่อเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิดของตนเอง เกลียดบ้าน คิดว่าครอบครัวผิดหวังในตนเอง มีความไม่สบายใจที่บิดามารดาคาดหวังในตนเอง มากเกินไป

8. แบบทดสอบ

จากแบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา Wechsler Intelligence Scale For children (WISC)

จากแบบทดสอบเชาว์ปัญญา WISC พบว่า เด็กชาย ข. มีผลการทดสอบ

VERBAL SCALE IQ = 43

PERFORMANCE SCALE IQ = 39

FULL SCALE IQ = 82

จากผลการทดสอบดังกล่าว พบว่า เด็กชาย ข. มีเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับ คาบเส้น (Borderline) ซึ่งมีแนวโน้มเรียนช้ากว่านักเรียนในระดับเดียวกัน (Slow Learner) โดยมีความสามารถด้านภาษาดีกว่าความสามารถด้านปฏิบัติ

8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ ประกอบด้วย

8.2.1 แบบทดสอบ เบนเดอร์ เกสทอลท์ (Bender Gestalt test)

จากแบบทดสอบ Bender Gestalt test พบว่าเด็กชาย ข. ขาดการวางแผนในการทำงาน ไม่ความรอบคอบมีความวิตกกังวล ขาดความมั่นใจ ใจร้อน อ่อนไหว คล้อยตามคนง่าย ดื้อเจียบ ไม่มีระเบียบ อารมณ์รุนแรง ก้าวร้าว

8.2.2 ทดสอบวาดรูปคน (Draw A Person test)

จากแบบทดสอบวาดรูปคน (D.A.P.) พบว่าเด็กชาย ข. ชอบทำกิจกรรมไม่พอใจในรูปร่างของตนเอง ค่อนข้าง ก้าวร้าว มีภาวะพึ่งพา ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ ต้องการความสนใจจากเพศตรงข้าม ผูกพันอาหาร อารมณ์ฉุนเฉียวใช้ภาษาหยาบคายหลงตัวเอง

8.2.3 แบบทดสอบวาดรูปบ้าน ต้นไม้ คน (The Kinetic – House - Tree Person Drawing) มีความผูกพันกับบิดามากกว่ามารดา มารดาเป็นใหญ่ในบ้าน มีอคติต่อบิดา

8.2.4 แบบทดสอบเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion– Test)

จากแบบทดสอบเดิมประโยคให้สมบูรณ์พบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหา ด้านความกลัวสิ่งเร้าลับ และด้านความรู้สึกผิด ที่ต่อเพื่อน อยากลืมเหตุการณ์ที่ต่อยกับเพื่อน และมีแนวโน้มที่เป็นปัญหา คือ ด้านเพื่อนทั่วไปซึ่งรู้สึกว่าเป็นที่แท้จริงต่อกันได้ ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนหญิง ด้านความสามารถ คิดว่าตนเองเรียนหนังสือ ไม่เก่ง แต่ก็ยังมั่นใจว่าสามารถสอบได้ที่ 1 ได้สักวัน ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไม่ดี ด้านอดีตคิดว่าตนเองมีความสุขไม่เท่าคนอื่น สัมพันธภาพภายในครอบครัว รักครอบครัวไม่ยากให้บิดาดื่มสุรา ชอบที่บิดามารดาทำอาหารให้รับประทาน

9. ระเบียนสะสม

จากการศึกษากระเบียนสะสม พบว่าเด็กชาย ข. มีผลการเรียนต่ำ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิค ดังกล่าววินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย ข. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุจากด้านส่วนตัว ได้แก่ พฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมในการปรับตัวด้านการเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ พบว่า เด็กชาย ข. ไม่มีสมาธิในการเรียน ชอบคุยกันขณะครูสอน ทำงานไม่เสร็จตามเวลา ชอบเล่นมาก กว่าเรียน ชอบวิ่งออกไปเล่นดินน้ำมัน หน้าห้อง ไม่ทำงาน ตามที่ครูมอบหมาย รอลองงานเพื่อนอย่างเดียว

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลการเยี่ยมบ้าน ทำให้ทราบว่าเด็กชาย ข. ไม่มีห้องส่วนตัว บ้านพักเป็นห้องเช่าขนาดเล็ก อากาศถ่ายเทไม่สะดวก พื้นที่นอนที่ทำการบ้าน ที่นั่งเล่น และที่รับประทานอาหารคือพื้นที่เดียวกัน จึงมีผลทำให้เด็กชาย ข. ต้องการความเป็นอิสระ เมื่ออยู่โรงเรียนจึงวิ่งเล่นแม้ในขณะที่ครูสอนก็ออกมาวิ่งเล่นนอกห้อง ไม่สนใจเรียนซึ่งแสดงถึงการปรับตัวด้านการเรียนไม่ดี และต้องการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน, เนื่องจากที่บ้านไม่ค่อยได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดา

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถามแบบทดสอบทำให้ทราบว่าเด็กชาย ข. ใช้เวลาส่วนใหญ่เล่นกับเพื่อนๆ แกล้งเพื่อน แย่งของเล่นเพื่อน ทะเลาะและต่อยกับเพื่อนชายบ่อยครั้ง เวลาว่างไม่เคยอ่านบทบทวนบทเรียน ไม่มีเพื่อนที่คอยบอก อธิบาย

เกี่ยวกับงานหรือการบ้าน เมื่อไม่เข้าใจ ก็ไม่กล้าซักถามครูกลัวครูดุ จึงมักลอกงานหรือการบ้านเพื่อนเสมอซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาไม่ถูกต้อง

การช่วยเหลือ

จากการวินิจฉัยปัญหา เด็กชาย ข. แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการช่วยเหลือ ดังนี้

1. การช่วยเหลือที่โรงเรียน ดังนี้

1.1 ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียน วิธีการเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรและการเป็นนักเรียนให้กับเด็กชาย ข.

1.2 ขอความร่วมมือกับเพื่อนในห้อง โดยเฉพาะเพื่อนสนิทของเด็กชาย ข. ซึ่งมีผลการเรียนดี ช่วยอธิบายงานหรือการบ้านแทนที่จะให้ลอกอย่างเดียว และเวลาว่างให้จับกลุ่มทำงาน นั่งอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน หรือ อ่านหนังสือล่วงหน้าบ้าง หรือไม่ก็ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด แทนที่จะใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

1.3 สร้างความมั่นใจให้แก่เด็กชาย ข. ตลอดจนเอาใจใส่เขาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ข. มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมั่นตนเอง ปรับตัวด้านการเรียนได้ดีขึ้น

1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อขอความช่วยเหลือ ในการเอาใจใส่ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ แก้ไข ให้เด็กชาย ข. มีการปรับตัวด้านการเรียน ได้ดีขึ้น

2. การช่วยเหลือที่บ้าน ดังนี้

2.1 ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดาที่บ้านของผู้รับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจในตัวเด็กชาย ข. มากขึ้น ขอให้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ และใช้เวลาแก่เขามากขึ้น

การทํานายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย ข. เป็นปัญหาที่ยังไม่รุนแรงมากนัก และเจ้าตัวก็มีความคิดที่จะปรับตัวด้านการเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นหากเด็กชาย ข. ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ก็จะสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้เด็กชาย ข. ยังอยู่ในวัยที่สามารถรับการแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงได้ และยังมีนิสัยที่จะให้ความร่วมมือ ในการช่วยเหลือแก้ไขเป็นอย่างดี อีกด้วย

การติดตามผล

จากการให้ความช่วยเหลือเด็กชาย ข. ผู้วิจัยได้ติดตามผลโดยการสอบถามผู้ปกครอง อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาแต่ละวิชา และการสังเกตพฤติกรรมพบว่า เด็กชาย ข. ได้พยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นแต่เนื่องจากระยะเวลาของการศึกษามีข้อจำกัด เมื่อยุติการศึกษาแล้วผู้วิจัย ก็ยังสามารถติดตามผลและช่วยเหลือต่อไปได้อีกซึ่งเด็กชาย ข. จะต้องศึกษาต่อในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

เด็กชาย ข. ควรยอมรับสภาพและเข้าใจตนเองตามสภาพจริง รู้จักควบคุมทั้งทางพฤติกรรม และจิตใจ รู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อจะได้มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

2.1 บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ควรให้เวลากับเด็กชาย ข. เพื่อให้เด็กชาย ข. มีความอบอุ่น รู้สึกมั่นคงทางจิตใจที่บิดามารดาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาเมื่อยามมีปัญหา

2.2 อาจารย์ แนะนำ ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ให้ความรัก ความห่วงใย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้เด็กชาย ข. มีความรู้สึกที่ดี สนใจเรียนมากขึ้น และควรให้กำลังใจ และกล่าวชมเชย เมื่อเด็กชาย ข. มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรให้ความเอาใจใส่ห่วงใย เด็กชาย ข. มีความไว้วางใจ และกล้าที่จะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กรณีศึกษารายที่ 3

เด็กชาย ค. (ระยะเวลาศึกษา ตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2547 ถึง 27 สิงหาคม 2547)

ลักษณะทั่วไป

เด็กชาย ค. เป็นนักเรียนชาย อายุ 11 ปี รูปร่างสันทนต์ ไร้ทรงผมนักเรียนสั้น แต่งกายสะอาด ผิวคล้ำ ใบหน้ารูปไข่ พูดจาเสียงดังฟังชัด พูดเก่ง มีความมั่นใจในตนเอง บุคลิกไม่

ค่อยนิ่ง หน้าตายิ้มแย้ม ให้ความร่วมมือกับเพื่อนและครูพอใช้ จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 8 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ได้ ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสังเกตในห้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษ วันที่ 20 พฤษภาคม ในการสังเกตใช้เวลา 30 นาที พบว่าเด็กชาย ค. เป็นคนที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน มักพูดคุยกะเรียน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยส่งงานตามกำหนดเวลา และได้ทำการสังเกตนอกห้องเรียนเวลา ช่วงพักกลางวัน ในวันเดียวกัน พบว่าเด็กชาย ค. พูดคุยกะหยอกล้อเล่นกับเพื่อนๆ บนห้องเรียนตนเองอย่างสนุกสนานจนเสียงออกเข้าชั้นเรียน ชั่วโมงที่ 4 เวลา 12.30 น.

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 จากการสัมภาษณ์ เด็กชาย ค. ทราบว่า เด็กชายแทนมีน้องสาว 2 คน บิดาเป็นพนักงานการไฟฟ้านครหลวง มารดาอยู่บ้านเลี้ยงน้องคนเล็กเพิ่งอายุได้ 2 เดือน เด็กชาย ค. เป็นคนรักบ้านมีเพื่อนมาเที่ยวบ้านเป็นบางครั้ง รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการเล่นกีฬา ปิงปอง เปตอง ปัญหาที่ต้องการให้ช่วยเหลือ คือ เรื่องการเรียน

2.2 จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง พบว่า เด็กชาย ค. มักจะกลับบ้านตรงเวลา ดื่นเข้ามีความรับผิดชอบ ช่วยทำงานบ้านบ้าง

2.3 จากการสัมภาษณ์อาจารย์ประจำชั้น ได้แสดงความคิดเห็นเด็กชาย ค. เป็นเด็กพูดมาก คุยเก่ง ไม่ค่อยขาดเรียน รู้จักการแสดงออกและให้เหตุผล ความสนใจในการเรียนสั้น ชอบคุยกะครูสอน ถ้าตั้งใจทำงานทำได้ดี เสร็จทันเวลาแต่ลายมือไม่สวย

2.4 การสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาภาษาไทย ได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ค. เป็นเด็กค่อนข้างดี คุยเก่ง ความสนใจการเรียนสั้น ชอบคุยกะเพื่อนขณะครูสอน มีความ รับผิดชอบบ้าง ลายมือไม่สวย กล้าแสดงความคิดเห็น สมองดีแต่ไม่ขยัน

2.5 การสัมภาษณ์เพื่อนสนิท ทำให้ทราบว่า เด็กชาย ค. ชอบช่วยเหลือเพื่อน กล้าตัดสินใจ พูดเก่ง อารมณ์ดี ชอบร้องเพลง

3. การเยี่ยมบ้าน

ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ได้สังเกตสัมภาษณ์ ผู้รับการศึกษาและผู้ปกครอง ดังนี้

3.1 จากการสังเกต พบว่า บ้านพักของเด็กชาย ค. เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ทำด้วยไม้ทั้งหลัง อยู่ในซอยบดินทร์ 3 ทางเดินเข้าไปในบ้านเด็กชาย ค. เป็นซอยค่อนข้างแคบ มีต้นไม้ใหญ่บริเวณหน้าบ้าน บรรยากาศร่มรื่น เย็นสบาย ภายในบ้านมีอุปกรณ์ ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เช่น พัดลม เตาหุงข้าว โทรทัศน์ ฯลฯ

3.2 จากการสัมภาษณ์บิดามารดา พบว่าเด็กชาย ค. เป็นคนพูดมาก ก่อนข้างดื้อ แต่เชื่อฟังเคยมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อน ช่วยดูแลงานบ้านบ้าง เป็นคนมีน้ำใจ รักน้อง บิดามารดาเป็นห่วงเรื่องการเรียนจะคอยเตือนให้ทำการบ้านให้เสร็จ ขณะนี้บิดามารดากำลังเดือดร้อนเรื่องที่พ่อกอาศัย เพราะกำลังจะโดนไล่ที่ กำลังหาทางแก้ปัญหาแต่จะไม่กระทบกระเทือนถึงบุตร บิดามารดาขอฝากให้ครูช่วยดูแลเรื่องการเรียนและพฤติกรรมที่โรงเรียนด้วย

4. อัตชีวประวัติ

จากการศึกษาอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย ค. เกิดในครอบครัวที่อบอุ่น

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ค. มีความสุข สนุก รักครอบครัว ผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวและญาติ

ชีวิตในปัจจุบันของเด็กชาย ค. กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีความสุขที่ได้เล่นกับเพื่อน ๆ

ชีวิตในอนาคต อยากเปิดร้านขายเครื่องบังคับรถยนต์

จากการศึกษาอัตชีวประวัติ พบว่า เด็กชาย ค. เป็นคนรักครอบครัว รักเพื่อน มีความสุขเวลาอยู่กับครอบครัวและเพื่อน ๆ อนาคตอยากเป็นเจ้าของร้านเครื่องบังคับรถยนต์

5. บันทึกประจำวัน

จากการศึกษาบันทึกประจำวัน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทำให้ทราบว่า เด็กชาย ค. มีกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันไม่แตกต่างกัน ยกเว้น หากว่าวันรุ่งขึ้นเป็นวันหยุด ก็จะตื่นนอนสายหน่อย จากนั้นก็จะทำภารกิจส่วนตัว และก็จะใช้เวลาที่เหลือต่อมาในการบันเทิง ถ้าเป็นวันธรรมดาก็ต้องไปโรงเรียน ก็จะตื่นนอนแต่เช้าเวลา 06.00 น. ทำภารกิจส่วนตัวเสร็จก็จะออกเดินทางไปโรงเรียน เข้าเรียน ตอนเย็นเดินทางกลับบ้าน

สรุปจากการบันทึกประจำวัน พบว่า เด็กชาย ค. มีความรับผิดชอบต่อการเรียนปานกลาง

6. สังคมมิติ

จากสังคมมิติ สถานการณ์ คือ “การทำรายงานกลุ่ม” ปรากฏว่า เด็กชาย ค. อยู่ในบทบาทของ NEGLECTEE หมายถึง เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากเพื่อนในห้องเพียง 2 คน จากจำนวนนักเรียน 38 คน

7. แบบสอบถาม

7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

จากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ค. อาศัยอยู่กับบิดามารดา และน้องสาว 2 คน และน้าชาย 2 คน ที่พักอาศัยเป็นบ้านเช่า เคยเจ็บป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกเมื่อตอนอายุ 10 ปี ชอบให้เพื่อนมาเที่ยวบ้าน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์บ้าง ชอบฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ ชอบอ่านหนังสือเรื่องยนต์กลไก กีฬาที่ชอบ บาสเกตบอล และปิงปอง กิจกรรมการแข่งขันที่ชอบ คือ เปตอง ไม่ทำตารางกำหนดเวลาดูหนังสือ ไม่ชอบเรียนหนังสือ ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วจะเรียนต่อ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สาขาภาษาฝรั่งเศส อยากประกอบอาชีพส่วนตัว เปิดร้านซ่อมรถบังคับมีความรู้สึกดีต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และความเป็นอยู่ที่บ้าน

7.2 แบบสอบถามตัวฉัน

จากแบบสอบถามตัวฉัน พบว่า เด็กชาย ค. มีความรู้สึกที่ดีต่อบิดามารดา รักเคารพ มีความพึงพอใจ กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

7.3 แบบสอบถามบิดามารดาและผู้ปกครอง

จากแบบสอบถามบิดามารดา และผู้ปกครอง เด็กชาย ค. พบว่า มีความรับผิดชอบดี ช่วยทำงานบ้าน กวาดบ้าน เช็ดบ้าน อยู่ในโอวาทไม่ไปเล่นไกลบ้าน บิดาอนุญาตให้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ ได้ไม่เกินครั้งละ 2 ชั่วโมง ต่อวัน เอาใจใส่การเรียนบุตรโดยการช่วยดูการบ้าน สังเกตการอ่าน ซึ่งการอ่านเขียนยังอ่อน มักโดนเพื่อนแกล้งเป็นประจำแต่ไม่กล้าตอบโต้เพื่อน เมื่อมีเวลาว่างก็พาไปซื้อของที่ห้างสรรพสินค้า ไปเที่ยวสวนสยาม วันหยุดก็พาไปเยี่ยมญาติ เด็กชาย ค. เป็นเด็กที่ขี้เกียจ ชอบเหตุผล ดังนั้นถ้าจะทำโทษต้องบอกเหตุผลทุกครั้ง อนาคตอยากให้เด็กชาย ค. เรียนต่อไปเรื่อยๆ เท่าที่จะมีกำลังส่งเสียให้เรียนได้

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม

จากแบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม พบว่า เด็กชาย ค. ไม่มีปัญหาการปรับตัวและพฤติกรรม ในด้านทัศนคติต่อการเรียนด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ด้านความคาดหวังในอนาคต ด้านสัมพันธภาพกับอาจารย์ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และด้านการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พบว่า เด็กชาย ค. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดีในด้านต่างๆ ดังนี้ คิดว่าตนเองผูกมิตรกับคนอื่นได้ยาก เป็นคนเรียนไม่เก่ง ขี้อาย รู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม เพื่อนๆ ไม่ค่อยชอบ ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดมักเป็นความผิดของตนเอง ทำงานช้า พ่อแม่มุ่งหวังในตนเองมากเกินไป เกลียดบ้านไม่มีความสุข มักมีเรื่องต่อสู้อยู่และวิวาทอยู่เสมอ ถึงแม้จะพยายามทำอะไร แต่ก็ดูเหมือนว่ามันผิดไปหมด

8. แบบทดสอบ

จากแบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา Wechsler Intelligence Scale For children (WISC)

จากแบบทดสอบเชาว์ปัญญา WISC พบว่า เด็กชาย ค. มีผลการทดสอบ

VERBAL SCALE	IQ	=	50
PERFORMANCE SCALE	IQ	=	48
FULL SCALE	IQ	=	98

จากผลการทดสอบดังกล่าว พบว่า เด็กชาย ค. มีเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง มีความสามารถด้านภาษา และความสามารถด้านปฏิบัติใกล้เคียงกัน

8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ ประกอบด้วย

8.2.1 แบบทดสอบ เบนเดอร์ เกสทอลท์ (Bender Gestalt test)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบ เบนเดอร์ เกสทอลท์ พบว่า เด็กชาย ค. ไม่มีความรอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี อารมณ์ไม่มั่นคง ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ก่อนข้างก้าวร้าวทะเลาะเยาะเยียน มือคด รู้สึกไม่ดีต่อเพศตรงข้าม คล้อยตามคนง่าย มีระเบียบ มนุษย์สัมพันธ์ดี

8.2.2 ทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person test)

จากแบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย ค. มีบุคลิกไม่นิ่ง ชอบทำกิจกรรม ย้ำคิดย้ำทำไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง เปิดเผย ก่อนข้างสนใจตนเองไม่ค่อยสนใจสิ่งแวดล้อม มีความคิดสรวย ก่อนข้างก้าวร้าว และเก็บกด ความสัมพันธ์ทางลบ

8.2.3 แบบทดสอบวาดรูปบ้าน ต้นไม้ คน (The Kinetic – House -Tree Person Drawing) จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่าเด็กชาย ค. เป็นคนย้ำคิดย้ำทำ รู้สึกผิด หวาดระแวง เพ้อฝัน ต้องการความสมบูรณ์ในชีวิต ต้องการเป็นตัวของตัวเอง แยกตัว อีสาจากการพึ่งพามารดา แต่ในการตัดสินใจยังต้องพึ่งพามารดา รู้สึก

ไม่มั่นคงปลอดภัย เก็บกดความก้าวร้าวค่อนข้างมีปัญหาทางด้านจิตใจ เศร้า ซ่อนเร้น บางอย่าง แสวงหาความพอใจจากการเพื่อฝัน มารดามีอิทธิพลมากกว่าบิดา มารดามีคุณธรรม ใจกว้าง ขาดอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง ต้องการเป็นผู้นำทางความคิดหรือครอบงำคนอื่น

9. ระเบียบสะสม

จากการศึกษาระเบียบสะสม พบว่าเด็กชาย ค. มีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิค ดังกล่าววินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย ค. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุจากตัวนักเรียนเอง

จากการสังเกต สัมภาษณ์ พบว่า เด็กชาย ค. ลักษณะการปรับตัวด้านการเรียนไม่ดี ชอบคุยกันขณะครูสอน ทำงานไม่เสร็จตามเวลากำหนด ไม่มีสมาธิในการเรียน ขาดความรอบคอบในการทำงานไม่จดบันทึกในแต่ละรายวิชา เวลาวางใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับเพื่อน ไม่มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ การเยี่ยมบ้าน ทำให้ทราบว่าเด็กชาย ค. ได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดาเป็นอย่างดี ก่อนข้างเข้มงวดในพฤติกรรมและการเรียนโดยคาดหวังในตัวบุตรมากเกินไป ทำอะไรต้องอยู่ในโอวาท ไม่ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจด้วยตนเอง เด็กชาย ค. รู้ว่าตนเองเรียนไม่เก่ง กลัวทำให้บิดามารดาผิดหวังจึงรู้สึกไม่มีความสุข

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบทำให้ทราบว่าเด็กชาย ค. ชอบเล่นกับเพื่อนชายมาก เวลาวางก็เล่นตลอดไม่มีเพื่อนที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการเรียน เวลาไม่เข้าใจบทเรียนก็ไม่ซักถามครู

การช่วยเหลือ

จากการวินิจฉัยปัญหา เด็กชาย ค. แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการช่วยเหลือ ดังนี้

1. การช่วยเหลือที่โรงเรียน

1.1 ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียน วิธีการเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรและการเป็นนักเรียน

1.2 ขอความร่วมมือกับเพื่อนในห้องที่มีผลการเรียนดี ช่วยอธิบายงานหรือการบ้านเมื่อไม่เข้าใจ และเวลาว่างให้จับกลุ่มทำงาน นั่งอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน หรือ อ่านหนังสือล่วงหน้าบ้าง หรือไม่ก็ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด แทนที่จะใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

1.3 สร้างความมั่นใจให้แก่เด็กชาย ค. ตลอดจนเอาใจใส่เขาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ค. มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมมั่นตนเอง ปรับตัวด้านการเรียนได้ดีขึ้น

1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อขอความช่วยเหลือ ในการเอาใจใส่ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ แก่ไข ให้เด็กชาย ค. มีการปรับตัวด้านการเรียน ได้ดีขึ้น

2. การช่วยเหลือที่โรงเรียน

2.1 ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดาที่บ้านของผู้รับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจในตัว เด็กชาย ค. มากขึ้น ขอให้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ และให้อิสระทางความคิดฝึกให้เขาคิด แก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการทำให้เด็กชาย ค. มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรับผิดชอบมากขึ้น

การทำนายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย ค. เป็นปัญหาที่ยังไม่รุนแรงมากนัก และเจ้าตัว ก็มี ความคิดที่จะปรับตัวด้านการเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นหากเด็กชาย ค. ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ก็จะสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ เด็กชาย ค. ยังอยู่ในวัยที่สามารถรับการแก้ไข ปรับเปลี่ยนแปลงได้ และยังยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือแก้ไขเป็นอย่างดี อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

เด็กชาย ค. ควรยอมรับสภาพและเข้าใจตนเองตามสภาพจริง รู้จักควบคุมทั้งทางพฤติกรรม และจิตใจ รู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อจะได้มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ควรให้เวลากับเด็กชาย ค. เพื่อให้เด็กชาย ค. มีความอบอุ่น รู้สึกมั่นคงทางจิตใจที่บิดามารดาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาเมื่อยามมีปัญหา

2.2 อาจารย์ แนะนำ ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจอย่าง ต่อเนื่อง และเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ให้ความรัก ความห่วงใย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้เด็กชาย ค. มีความรู้สึกที่ดี สนใจเรียนมากขึ้น ควรให้กำลังใจ และกล่าวชมเชย เมื่อเด็กชาย ค. มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรให้ความสนใจใส่ห่วงใย เด็กชาย ค. มีความไว้วางใจ และกล้าที่จะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

กรณีศึกษารายที่ 4

เด็กชาย ง. (ระยะเวลาศึกษา ตั้งแต่วันที่ 21 พฤษภาคม ถึง 27 สิงหาคม 2547)

ลักษณะทั่วไป

เด็กชาย ง. เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 อายุ 11 ปี มีรูปร่างไม่สูงผิวดำ ไขมันสันทรงนักเรียน แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดจาสุภาพ มีสัมมาคารวะ อารมณ์ดี ให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อนด้วยดี จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและ วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสังเกตในห้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษ วันที่ 21 พฤษภาคม 2547

ในการสังเกตใช้เวลา 30 นาที พบว่าเด็กชาย ง. เป็นคนที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน มักพูดคุยขณะเรียน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยส่งงานตาม กำหนดเวลา และได้ทำการสังเกตนอกห้องเรียนเวลา 12.00 น. – 12.30 น. ในวันเดียวกัน พบว่าเด็กชาย ง. คอยหยอกล้อ เล่นกับเพื่อนๆ กลุ่มผู้ชาย ซึ่งมีเด็กชาย ค. ร่วมเล่นด้วยจนออก ขึ้นชั้นเรียนจึงเข้าเรียน

2. การสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เด็กชาย ง. ทราบว่า เด็กชาย ง. อาศัยอยู่บ้านเช่ากับคุณยาย บิดามารดา น้องสาว 2 คน และครอบครัวของลุง 2 คนรวมเป็น 7 คน บิดาทอนนี้ว่างงาน

เนื่องจากได้รับบาดเจ็บที่หัวเข่า มารดามีอาชีพเป็นพนักงานห้างสรรพสินค้า รักครอบครัวเชื่อฟังยาย ผูกพันกับยายมากที่สุดเพราะเลี้ยงมาตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ

2.2 การสัมภาษณ์มารดา ทราบว่า เด็กชาย ง. ช่วยเหลืองานบ้านดี เชื่อฟังบิดามารดา แต่กลับบ้านไม่ค่อยตรงเวลา เป็นห่วงเรื่องการเรียน อ่านหนังสือไม่ค่อยคล่อง เขียนตัวหนังสือไม่สวย ผลการเรียนต่ำ

2.3 การสัมภาษณ์ อาจารย์ประจำชั้นได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ง. เป็นเด็กที่ชอบอาสาทำสิ่งต่างๆ ให้ครูและเพื่อน แต่งานส่วนตัวหรือการบ้านไม่ค่อยทำส่ง ขณะเรียนก็คุยกัน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน คุยเก่ง

2.4 การสัมภาษณ์ อาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษ ได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย ง. เป็นเด็กไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน คุยเก่ง ไม่ส่งงานตามกำหนดเวลา ไม่ค่อยบันทึกในแต่ละวิชาที่เรียน

2.5 การสัมภาษณ์เพื่อนสนิท เด็กชาย เก่ง อายุ 11 ปี ทำให้ทราบว่าเด็กชาย ง. ไม่ค่อยทำงาน ชอบลอกการบ้านเพื่อน อ่านหนังสือไม่คล่อง คุยเก่ง ชอบเล่นขณะเรียน

2.6 การสัมภาษณ์เพื่อนในชั้นเรียน ทราบว่าเด็กชาย ง. ชอบช่วยเหลือเพื่อน มีน้ำใจ เพื่อนไว้วางใจได้ แต่ไม่ค่อยทำงานส่งครู ห่วงเล่น คุยเก่ง

3. การเยี่ยมบ้าน

ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน จำนวน 1 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2547 ได้สังเกตและสัมภาษณ์ผลปรากฏว่าดังนี้

3.1 จากการสังเกต พบว่า เด็กชาย ง. พักอาศัยอยู่บ้านเดี่ยวชั้นเดียวทำด้วยไม้ทั้งหลัง ทางเดินเข้าบ้านค่อนข้างแคบ ไม่ค่อยสะอาด ภายในบ้านพื้นสะอาด ส่วนความเป็นระเบียบเรียบร้อยพอใช้ มีอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าได้แก่ โทรทัศน์ เตารีด พัดลม ฯลฯ ความเป็นอยู่ในบ้านค่อนข้างแออัด มีกลิ่นอับชื้นอากาศถ่ายเทไม่ค่อยสะดวก บริเวณรอบบ้านน้ำขังตลอดเมื่อฝนตก

3.2 จากการสัมภาษณ์บิดาทำให้ทราบว่า เด็กชาย ง. ช่วยเหลืองานดี กลับบ้านไม่ค่อยตรงเวลาเป็นห่วงการเรียน อยากให้เรียนดีขึ้น ตั้งใจส่งเรียนให้สูง ๆ เท่าที่จะสามารถส่งเรียนได้ คุณยายบอกว่าเด็กชาย ง. เคยมีอุบัติเหตุตกเครื่องหัวฟาดพื้น ทำให้สมองกระทบกระเทือน คิดอะไรนานๆ ไม่ได้จะปวดศีรษะ ส่วนมารดากลับบ้านดึก เมื่อถึงบ้านเด็กชาย ง. ก็หลับแล้ว ซึ่งขณะผู้วิจัยเยี่ยมบ้านก็ไม่พบมารดา

จากการเยี่ยมบ้าน พอจะสรุปได้ว่าสถานที่พักอาศัยค่อนข้างแคบสภาพแวดล้อมไม่ค่อยดี มีน้ำขังเปียกชื้นที่พื้นตลอดเมื่อฝนตก เด็กชาย ง. ไม่ค่อยได้ไปเที่ยวไหนกับบิดาในวันหยุดเลย ส่วนยายก็ยุ่งอยู่กับการขายของที่ตลาด ทำให้ไม่ค่อยได้ดูแลเอาใจใส่เรื่องการเรียน

4. อดีตชีวิตประวัติ

จากอดีตชีวิตประวัติ ทราบว่า เด็กชาย ง.

ชีวิตในวัยเยาว์ จำได้ว่าตัวเองไปเที่ยวสวนสัตว์ดูสัตว์ ได้ถ่ายรูปด้วย และเดินเข้าไปหาสิ่งมีชีวิตที่กลัวจะกัดแต่ไม่ได้บอกว่าจะกัดหรือไม่

ชีวิตในปัจจุบัน ได้รับประทานอาหารที่ร้าน MK อร่อยมาก ปัจจุบันกำลังเรียนอยู่
ชั้น ป. 5

ชีวิตในอนาคต จะเรียนให้จบปริญญาโทและทำงานให้ได้เงินเยอะๆ แล้วให้บิดามารดา
จากอดีตชีวิตประวัติ สรุปได้ว่า เด็กชาย ง. พูดถึงแต่ช่วงที่ตนเองมีความสุข ได้ออก
ไปเที่ยวและรับประทานอาหารนอกบ้านอย่างมีความสุข มีความคาดหวังว่าจะเรียนจบปริญญาโท
และตั้งใจทำงานเก็บเงินให้บิดามารดา

5. บันทึกประจำวัน

จากการบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทราบว่าเด็กชาย ง. มีกิจวัตรประจำวัน
ในแต่ละวันคล้ายคลึงกัน คือตื่นนอนตอนเช้า แล้วทำการกิจส่วนตัว ออกเดินทางไปโรงเรียน
เรียนหนังสือ ตอนเย็นก็กลับบ้านทำงานบ้าน รับประทานอาหาร ดูโทรทัศน์ ทำภารกิจส่วนตัว
แล้วเข้านอน

จากการบันทึกประจำวันสรุปได้ว่า เด็กชาย ง. ไม่มีการอ่านหนังสือ ทบทวน
บทเรียน หรืออ่านหนังสือเพิ่มเติม และไม่มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุดเลย

6. สังคมมิติ

จากสังคมมิติ สถานการณ์ คือ “การทำรายงานกลุ่ม” ปรากฏว่า เด็กชาย ง.
อยู่ในบทบาทของ NEGLECTEE หมายถึง เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากเพื่อนในห้องเพียง 1 คน
จากนักเรียนจำนวน 38 คน

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

จากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เด็กชาย ง. อาศัยอยู่กับบิดา
มารดา และน้องสาว 2 คน และน้องชาย 2 คน ที่พักอาศัยเป็นบ้านเช่า ได้รับค่าใช้จ่าย
ประจำวัน จากยาย วันละ 20 บาท มีพี่น้องเกิดจากบิดามารดาเดียวกัน 4 คน เป็นชาย 2 คน
หญิง 2 คน มีเพื่อนสนิท 1 คน เคยได้รับอุบัติเหตุตอนอายุ 3 ขวบ (รถที่นั่งโดยสารมาชนกัน)

ได้รับความกระทบกระเทือนทางสมอง การได้ยินไม่ค่อยชัดเจน มีโรคประจำตัว คือ หอบหืด ไม่ทำตารางกำหนดเวลาดูหนังสือ ไม่ชอบเรียนหนังสือ ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ เวลาว่างชอบดูโทรทัศน์ รายการการ์ตูน มีความรู้สึกดีต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และความเป็นอยู่ที่บ้าน

7.2 แบบสอบถามตัวฉัน

จากแบบสอบถามตัวฉัน พบว่า เด็กชาย ง. มีความรู้สึกที่ดีต่อบิดามารดา รักเคารพ มีความพึงพอใจ กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

7.3 แบบสอบถามบิดามารดาและผู้ปกครอง

จากแบบสอบถามบิดามารดา และผู้ปกครอง เด็กชาย ง. พบว่า มีความรับผิดชอบดี ช่วยทำงานบ้าน กวาดบ้าน เลี้ยงน้อง อยู่ในโอวาท ของบิดามารดา ขณะนี้บิดาว่างงานไม่เคยพานบุตรไปเที่ยวไหนเลย เคยทำโทษเด็กชาย ง. เมื่อเล่นมากเกินไป โดยการว่ากล่าวตักเตือนและตี บิดาเอาใจใส่การเรียนรู้บุตรโดยการช่วยดูการบ้าน สังเกตการอ่าน ซึ่งยังอ่านไม่คล่อง จึงฝากให้คุณครูกวาดขันเอาใจใส่เด็กชาย ง. ด้วยและรู้สึกดีกับการได้ติดต่อกับผู้ปกครองกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิดทำให้ได้ทราบพฤติกรรมของเด็กชาย ง. เวลาอยู่ที่โรงเรียนและอยู่บ้านว่าเป็นอย่างไร จะได้ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมและการเรียนให้ดีขึ้นปัญหาที่ครอบครัวกำลังประสบอยู่คือ เรื่องเศรษฐกิจ แต่จะไม่ให้กระทบกระเทือนถึงบุตร

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม

จากแบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม พบว่า เด็กชาย ง. ไม่มีปัญหาการปรับตัวและพฤติกรรม ในด้านทัศนคติต่อการเรียนด้านสัมพันธ์ภาพกับเพื่อน ด้านความคาดหวังในอนาคต ด้านสัมพันธ์ภาพกับอาจารย์ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และด้านการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พบว่า เด็กชาย ง. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดีในด้านต่างๆ ดังนี้ คิดว่าตนเองผูกมิตรกับคนอื่นได้ยาก รู้สึกเศร้าใจบ่อยๆ รู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบ รู้สึกยุ่งยากลำบากใจเรื่องรูปร่างหน้าตา ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดมักเป็นความผิดของตนเอง ชอบคอยหาเรื่องราวที่พี่น้อง มักมีความยุ่งยากลำบากใจบ่อยๆ เจ็บป่วยอยู่เสมอไม่มีความสุข ผู้คนมักคอยหาเรื่อง รู้สึกตัวเองเป็นคนงุ่มง่าม มักทำของหล่นหรือแตกหักเสมอ คิดถึงแต่สิ่งที่ไม่ดี

8. แบบทดสอบ

จากแบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา Wechsler Intelligence Scale For children (WISC)

จากแบบทดสอบเชาว์ปัญญา WISC พบว่า เด็กชาย ง. มีผลการทดสอบ

VERBAL SCALE IQ = 44

PERFORMANCE SCALE IQ = 37

FULL SCALE IQ = 81

จากผลการทดสอบดังกล่าว พบว่า เด็กชาย ง. มีเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับคาบเส้น (Borderline) ซึ่งมีแนวโน้มเรียนช้ากว่านักเรียนในระดับเดียวกัน (Slow Learner) โดยมีความสามารถด้านภาษาดีกว่าความสามารถด้านปฏิบัติ

8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ ประกอบด้วย

8.2.1 แบบทดสอบ เบนเดอร์ โกสโตลท์ (Bender Gestalt test)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบ เบนเดอร์ เกสโตลท์ พบว่า เด็กชาย ง. ไม่มีความรอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี อารมณ์ไม่มั่นคง ไม่มีสมาธิ ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดี ขาดความเป็นระเบียบ ก่อนข้างคือ

8.2.2 ทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person test)

จากแบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย ง. ก่อนข้างเก็บตัว สนใจตนเอง ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ย้ำคิดย้ำทำ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง มีภาวะพึ่งพาไม่กล้าตัดสินใจ แกร่งสังคม อารมณ์ฉุนเฉียว ควบคุมอารมณ์ไม่ดี ใช้ภาษาหยาบคายแสดงความผูกพันอาหาร

8.2.3 แบบทดสอบวาดรูปบ้าน ต้นไม้ คน (The Kinetic – House -Tree Person Drawing) จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน เด็กชาย ง. พบว่า มารดามีอิทธิพล มากกว่าบิดา ต้องการความสมบูรณ์ในชีวิต รู้สึกไม่ปลอดภัยวิตกกังวล เพื่อฝัน มีความทะเยอทะยานทำตามอารมณ์ ลังเลไม่กล้าตัดสินใจ กลัว ซ่อนเร้นบางอย่าง รู้สึกไม่ดีกับอดีต เศร้ากับข้อใจ ไม่มีความสุขกลัวอนาคต เก็บความก้าวร้าวต้องการเข้าสังคม เป็นบุคคลสำคัญ

9. ระเบียบนสะสม

จากการศึกษาระเบียบนสะสม พบว่าเด็กชาย ง. มีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิค ดังกล่าววินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย ง. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุจากตัวนักเรียนเอง

จากการสังเกต สัมภาษณ์ พบว่า เด็กชาย ง. ลักษณะการปรับตัวด้านการเรียนไม่ดี ชอบคุยกันขณะครูสอน ทำงานไม่เสร็จตามเวลากำหนด ไม่มีสมาธิในการเรียน ขาดความรอบคอบในการทำงานไม่จดบันทึกในแต่ละรายวิชา เวลาว่างใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับเพื่อน ไม่มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ การเยี่ยมบ้าน ทำให้ทราบว่าเด็กชาย ง. กลับเข้าบ้านก่อนข้างเย็นไม่ตรงเวลา แสดงว่าเด็กชาย ง. มีความรู้สึกไม่ค่อยมีความสุข บิดาไม่เคยพาไปเที่ยวไหนเลย ธรรมชาติของเค้าอยากออกไปเที่ยวนอกบ้าน บ้างอยากเข้าสังคม จึงรู้สึกเก็บกด บิดาเครียดเรื่องงาน เนื่องจากว่างงาน มีปัญหาเศรษฐกิจส่วนมารดารายได้น้อย กลับบ้านดึกไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็กชาย ง. จึงรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจ ขาดที่ปรึกษาไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่เรื่องเรียนเท่าที่ควร

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบทำให้ทราบว่าเด็กชาย ง. ชอบเล่นกับเพื่อนชายมาก เวลาว่างก็เล่นตลอดไม่มีเพื่อนที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการเรียน เวลาไม่เข้าใจบทเรียนก็ไม่ซักถามครู ไม่ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด

การช่วยเหลือ

จากการวินิจฉัยปัญหา เด็กชาย ง. แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการช่วยเหลือ ดังนี้

1. การช่วยเหลือโรงเรียน ดังนี้

1.1 ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียน วิธีการเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรและการเป็นนักเรียน

1.2 ขอความร่วมมือกับเพื่อนในชั้นเรียนที่มีผลการเรียนดี ช่วยอธิบายงานหรือการบ้านแทนที่จะให้ลอกอย่างเดียว และเวลาว่างให้จับกลุ่มทำงาน นั่งอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน หรือ อ่านหนังสือล่วงหน้าบ้าง หรือไม่ก็ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด แทนที่จะใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

1.3 สร้างความมั่นใจให้แก่เด็กชาย ง. ตลอดจนเอาใจใส่เขาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ง. มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมั่นตนเอง ปรับตัวด้านการเรียนได้ดีขึ้น

1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อขอความช่วยเหลือ ในการเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ แก้ไข ให้เด็กชาย ง. มีการปรับตัวด้านการเรียน ได้ดีขึ้น

2. การช่วยเหลือที่บ้าน ดังนี้

2.1 ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดาที่บ้านของผู้รับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจ ในตัวเด็กชาย ง. มากขึ้น ขอให้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ และใช้เวลาแก่เขามากขึ้น

การทํานายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย ง. เป็นปัญหาที่ยังไม่รุนแรงมากนัก และเจ้าตัว ก็มี ความคิดที่จะปรับตัวด้านการเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นหากเด็กชาย ง. ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ก็จะสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ เด็กชาย ง. ยังอยู่ในวัยที่สามารถรับการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ และยังยินดีที่จะให้ ความร่วมมือ ในการช่วยเหลือแก้ไขเป็นอย่างดี อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

เด็กชาย ง. ควรยอมรับสภาพและเข้าใจตนเองตามสภาพจริง รู้จักควบคุมทั้ง ทางพฤติกรรม และจิตใจ รู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อจะได้มีการปรับตัวด้านการเรียน ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ควรให้เวลากับบุตร เพื่อให้บุตร มีความอบอุ่น รู้สึกมั่นคงทางจิตใจที่บิดามารดาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาเมื่อยามมีปัญหา

2.2 อาจารย์แนะแนว ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ให้ความรัก ความห่วงใย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้เด็กชาย ง. มีความรู้สึกที่ดี สนใจเรียนมากขึ้น และควรให้กำลังใจ และกล่าวชมเชย เมื่อเด็กชาย ง. มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรให้ความเอาใจใส่ห่วงใย เด็กชาย ง. มีความไว้วางใจ และกล้าที่จะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กรณีศึกษารายที่ 5

เด็กชาย จ. (ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่วันที่ 24 พฤษภาคม 2547 ถึง 27 สิงหาคม 2547)

ลักษณะทั่วไป

เด็กชาย จ. อายุ 11 ปี มีรูปร่างผอมค่อนข้างสูง ผิวดำแดง ไว้ผมสั้นทรงนักเรียน แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดจาสุภาพมีสัมมาคารวะ ให้ความร่วมมือกับครูและเพื่อนเป็นบางครั้ง จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสังเกตในห้องเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ วันที่ 24 พฤษภาคม 2547 ในการสังเกต ใช้เวลา 30 นาที พบว่าเด็กชาย จ. เป็นคนที่ไม่ค่อยตั้งใจ เรียนมักพูดคุยขณะเรียน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียนไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยส่งงานตามกำหนดเวลา และได้ทำการสังเกตนอกห้องเรียนเวลา 12.00 น. – 12.30 น. ในวันเดียวกัน พบว่าเด็กชาย จ. เล่นดินน้ำมันกับเพื่อนๆ ที่สนามจนขึ้นชั้นเรียน

2. การสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ เด็กชาย จ. ทราบว่าพักอาศัยห้องเช่าอยู่กับบิดามารดา และพี่สาว 1 คน บิดามารดามีอาชีพรับจ้าง ค่อนข้างกลัวบิดามารดา เพราะเรียนไม่เก่งเหมือนพี่สาว กลับบ้านตรงเวลา เวลาว่างไปเล่นเกมที่ร้านคอมพิวเตอร์ใกล้บ้านช่วยบิดามารดาทำงานบ้าน คือ กรอกน้ำเข้าตู้เย็น

2.2 การสัมภาษณ์ มารดา ทราบว่าเด็กชาย จ. ค่อนข้างดี กลับบ้านตรงเวลา ไม่รับผิดชอบเรื่องการเรียนบิดามารดาเป็นห่วงเรื่องการเรียนผลการเรียนต่ำเมื่อเทียบกับพี่สาว

2.3 การสัมภาษณ์ อาจารย์ประจำชั้น ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย จ. เป็นคนที่บางครั้งก็สนใจเรียนไม่ค่อยพูด ทำงานไม่เสร็จทันเวลา ถ้าครูไม่ตามงานก็ไม่ส่งให้ตรวจ ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน

2.4 การสัมภาษณ์อาจารย์ประจำวิชาวิทยาศาสตร์ได้แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย จ. ทำงาน ไม่เสร็จทันเวลาไม่มีความรับผิดชอบไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน

2.5 การสัมภาษณ์เพื่อนสนิท ในชั้นเรียนทราบว่า เด็กชาย จ. ไม่ค่อยทำงานถ้าทำก็ไม่เสร็จทันเวลาที่กำหนดไม่มีสมาธิในการเรียน ชอบลอกการบ้านเพื่อน และมักโดนเพื่อนแกล้ง

3. การเยี่ยมบ้าน

ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้าน 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ปรากฏผลดังนี้

3.1 จากการสังเกต พบว่า เด็กชาย จ. เข้าอาศัยอยู่บ้านเช่าแบ่งเป็นห้องเช่าเด็กชายน้ำพักอยู่ชั้นล่าง ภายในห้องค่อนข้างแคบ ข้าวของเครื่องใช้จัดวางไม่ค่อยเป็นระเบียบ มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ เตารีด พัดลม ฯลฯ อากาศถ่ายเทไม่ค่อยสะดวก

3.2 จากการสัมภาษณ์มารดา และพี่สาวทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. ไม่ค่อยทำการบ้านอ้างว่าทำเสร็จจากโรงเรียน ชอบดูโทรทัศน์ ไม่อ่านหนังสือ และไม่ทบทวนบทเรียน

จากการเยี่ยมบ้าน สรุปได้ว่า เด็กชาย จ. ไม่ได้ทำการบ้าน อ่านหนังสือทบทวนบทเรียนหรือ อ่านล่วงหน้าเลยใช้เวลาว่างในการดูโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่

4. อัตชีวประวัติ

จากอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย จ.

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย จ. มีความสุขกับการได้ไปเที่ยวนอกบ้านกับครอบครัว

ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย จ. กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีความสุขเมื่อได้เล่นกับเพื่อน ๆ

ชีวิตในอนาคตเด็กชาย จ. อยากทำงานข้าราชการ

จากการวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย จ. สรุปได้ว่า รักครอบครัว รักเพื่อน มีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัวและเพื่อน ๆ อนาคตอยากทำงานข้าราชการ

5. บันทึกประจำวัน

จากการบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทราบว่าเด็กชาย จ. มีกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันคล้ายคลึงกัน คือตื่นนอนตอนเช้า แล้วทำการกิจส่วนตัว ออกเดินทางไปโรงเรียนหนังสือ ตอนเย็นก็กลับบ้านทำงานบ้าน รับประทานอาหาร ดูโทรทัศน์ ทำการกิจส่วนตัวแล้วเข้านอน

จากการบันทึกประจำวันสรุปได้ว่า เด็กชาย จ. ไม่มีการอ่านหนังสือ ทบทวนบทเรียน หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุดเลย

6. สังคมมิติ

จากสังคมมิติ สถานการณ์คือ “การทำรายงานกลุ่ม” ปรากฏว่า เด็กชาย จ. อยู่ในบทบาทของ ISOLATE หมายถึง เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการเลือกจากเพื่อนๆ เลย จากจำนวนนักเรียน 38 คน

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า

7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว พบว่า เด็กชาย จ. มีพี่สาว 1 คน พักอาศัยอยู่บ้านเช่า ไม่มีห้องส่วนตัว อยู่กับบิดามารดา ซึ่งมีอาชีพรับจ้าง รายได้เฉลี่ย 5,000 บาทต่อเดือน

7.2 แบบสอบถามตัวฉัน

จากแบบสอบถามตัวฉัน พบว่า เด็กชาย จ. มีความรู้สึกที่ดีต่อบิดามารดา รักเคารพ มีความพึงพอใจ กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

7.3 แบบสอบถามบิดามารดาและผู้ปกครอง

จากแบบสอบถามบิดามารดา และผู้ปกครอง พบว่า เด็กชาย จ. อยู่ในโอวาทของบิดา มารดา ช่วยเหลือทำงานบ้านบ้าง มารดาเอาใจใส่เรื่องการเรียนโดยการถามการบ้านแต่ไม่ค่อยเห็นบุตรทำการบ้าน มักอ้างว่าทำเสร็จจากโรงเรียน เวลาว่างดูโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ออกไปเล่นเกมร้านเกมบ้างบางครั้ง อนาคตอยากให้เรียนต่อ จะส่งเรียนเท่าที่สามารถส่งได้ เป็นห่วงเรื่องการเรียนเด็กชาย จ. เรียนไม่เก่งเหมือนพี่สาว ซึ่งเอาใจใส่เรื่องเรียนดีมาก

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม

จากแบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม พบว่า เด็กชาย จ. ไม่มีปัญหาการปรับตัวและพฤติกรรม ในด้านทัศนคติต่อการเรียนด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ด้านความคาดหวังในอนาคต ด้านสัมพันธภาพกับอาจารย์ ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และด้านการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พบว่า เด็กชาย จ. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดีในด้านต่างๆ ดังนี้ รู้สึกเหมือนตนเองถูกทิ้ง รู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม เพื่อนๆ ไม่ค่อยชอบ ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดมักเป็นความผิดของตนเอง ทำงานช้า พ่อแม่มุ่งหวังในตนเองมากเกินไป เกลียดบ้านไม่มีความสุข มักมีเรื่องต่อสู้อยู่ทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ ถึงแม้จะพยายามทำอะไร แต่ก็ดูเหมือนว่ามันผิดไปหมด

8. แบบทดสอบ

จากแบบทดสอบปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา Wechsler Intelligence Scale For children (WISC)

จากแบบทดสอบเชาว์ปัญญา WISC พบว่า เด็กชาย จ. มีผลการทดสอบ

VERBAL SCALE	IQ	=	46
PERFORMANCE SCALE	IQ	=	49
FULL SCALE	IQ	=	95

จากผลการทดสอบดังกล่าว พบว่า เด็กชาย จ. มีเชาวน์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง โดยความสามารถด้านภาษาดีกว่าความสามารถด้านปฏิบัติ

8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ ประกอบด้วย

8.2.1 แบบทดสอบ เบเนดอร์ เกสตอลท์ (Bender Gestalt test)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบ เบเนดอร์ เกสตอลท์ พบว่า เด็กชาย จ. ไม่มีความรอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี อารมณ์ไม่มั่นคง ไม่มีสมาธิ ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดี ขาดความเป็นระเบียบ ค่อนข้างดี

8.2.2 ทดสอบวาดภาพคน (Draw A Person test)

จากแบบทดสอบวาดภาพคน พบว่าเด็กชาย จ. ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง มีความวิตกกังวล ย้ำคิดย้ำทำ อารมณ์ฉุนเฉียว ให้ภาษาหยาบคาย ผูกพันอาหารค่อนข้างก้าวร้าว การรับรู้ไม่ค่อยดี แคร่สังคม ต้องการมีอำนาจ

8.2.3 แบบทดสอบวาดรูปบ้าน ต้นไม้ คน (The Kinetic – House -Tree Person Drawing) จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพบ้าน ต้นไม้ คน พบว่าเด็กชาย จ. มีความพึงพอใจในชีวิตปัจจุบันให้ความสำคัญมารมากกว่าบิดา มองว่ามารดาเป็นคนมีคุณธรรม มีภาวะพึ่งพาไม่กล้าตัดสินใจ ลังเล ต้องการความเข้มแข็งของร่างกาย อำนาจ เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย มีความวิตกกังวล ใช้เหตุผลไม่ดี ไม่มีความวิตกกังวล ใช้เหตุผลไม่ดี ไม่มีความเชื่อมั่น เศร้าซ่อนเร้นบางอย่าง รู้สึกถูกทำลายเกียรติยศ ชื่อเสียง

9. ระเบียบสะสม

จากการศึกษาระเบียบสะสม พบว่าเด็กชาย จ. มีผลการเรียนค่อนข้างต่ำ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิค ดังกล่าววินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย จ. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุจากตัวนักเรียนเอง

จากการสังเกต สัมภาษณ์ พบว่า เด็กชาย จ. ลักษณะการปรับตัวด้านการเรียนไม่ดี ขอบคุยก้นขณะครูสอน ทำงานไม่เสร็จตามเวลากำหนด ไม่มีสมาธิในการเรียน ขาดความรอบคอบในการทำงานไม่จดบันทึกในแต่ละรายวิชา เวลาวางใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับเพื่อน ไม่มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบ การเยี่ยมบ้าน ทำให้ทราบว่าเด็กชาย จ. ได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดาเป็นอย่างดี ก่อนช่วงช่วงใน พหุกรรมและการเรียนโดยคาดหวังในตัวบุตรมากเกินไป ทำอะไรต้องอยู่ในโอวาท ไม่ได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจด้วยตนเอง เด็กชาย จ. รู้ว่าตนเองเรียนไม่เก่งเหมือนพี่สาว กลัวทำให้บิดามารดาผิดหวัง จึงรู้สึกเป็นกังวลไม่มีความสุข

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

จากการสังเกต สัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบทดสอบทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. ชอบเล่นกับเพื่อนชายมาก เวลาว่างก็เล่นตลอดไม่มีเพื่อนที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการเรียน เวลาไม่เข้าใจบทเรียนก็ไม่ซักถามครู

การช่วยเหลือ

จากการวินิจฉัยปัญหา เด็กชาย จ. แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการช่วยเหลือ ดังนี้

1. การช่วยเหลือที่โรงเรียน ดังนี้

1.1 ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียน วิธีการเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรและการเป็นนักเรียน

1.2 ขอความร่วมมือกับเพื่อนในห้องที่มีผลการเรียนดี ช่วยอธิบายงานหรือการบ้านแทนที่จะให้ลอกอย่างเดียว และเวลาว่างให้จับกลุ่มทำงาน นั่งอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน หรือ อ่านหนังสือล่วงหน้าบ้าง หรือไม่ก็ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด แทนที่จะใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

1.3 สร้างความมั่นใจให้แก่เด็กชาย จ. ตลอดจนเอาใจใส่เขาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย จ. มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมมั่นตนเอง กล้าซักถามเมื่อยามมีปัญหา

2. การช่วยเหลือที่บ้าน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อขอความช่วยเหลือ ในการเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ แก้ไข ให้เด็กชาย จ. มีการปรับตัวด้านการเรียน ได้ดีขึ้น

2. ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดาที่บ้านของผู้รับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจในตัวเด็กชาย จ. มากขึ้น ขอให้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ และฝึกให้เด็กชาย จ. มีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยการมอบหมายงานบ้านให้ทำ

การทำนายผล

เนื่องจากปัญหาของเด็กชาย จ. เป็นปัญหาที่ยังไม่รุนแรงมากนัก และเจ้าตัว ก็มี ความคิดที่จะปรับตัวด้านการเรียนให้ดีขึ้น ดังนั้นหากเด็กชาย จ. ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้ กำลังใจ และการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ก็จะสามารถช่วยเหลือได้ นอกจากนี้ เด็กชาย จ. ยังอยู่ในวัยที่สามารถรับการแก้ไขปรับเปลี่ยนแปลงได้ และยังมีดีที่จะให้ความร่วมมือ ในการช่วยเหลือแก้ไขเป็นอย่างดี อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

เด็กชาย จ. ควรยอมรับสภาพและเข้าใจตนเองตามสภาพจริง รู้จักควบคุมทั้ง ทางพฤติกรรม และจิตใจ รู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อจะได้มีการปรับตัวด้านการเรียน ดีขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

2.1 บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ควรให้เวลากับเด็กชาย จ. เพื่อให้ เด็กชาย จ. มีความอบอุ่น รู้สึกมั่นคงทางจิตใจที่บิดามารดาพร้อมที่จะให้คำปรึกษาเมื่อยามมี ปัญหา

2.2 อาจารย์ แนะนำ ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจอย่าง ต่อเนื่อง และเข้าใจในพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ให้ความรัก ความห่วงใย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะ使得เด็กชาย จ. มีความรู้สึกที่ดี สนใจเรียน มากขึ้น และควรให้กำลังใจ และกล่าวชมเชย เมื่อเด็กชาย จ. มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรให้ความเอาใจใส่ห่วงใย เด็กชาย จ. มีความไว้วางใจ และกล้าที่จะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมต่อไป

กรณีศึกษารายที่ 6

เด็กชาย จ. (ระยะเวลาศึกษาดังตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2547 ถึง 27 สิงหาคม 2547)

ลักษณะทั่วไป

เด็กชาย จ. เป็นนักเรียนชายอายุ 11 ปี ผิวคล้ำ รูปร่างสันทนต์ แต่งกายสะอาด เรียบร้อย ผอมสันทร่งนักเรียน บุคลิกคล่องแคล่ว อารมณ์ดี ยิ้มเก่ง จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิค 9 เทคนิค สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การสังเกตและบันทึกการสังเกต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสังเกตในห้องเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ วันที่

ใช้เวลา 30 นาที พบว่าเด็กชาย จ. เป็นคนที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน มักพูดคุยกะเรียน ไม่ค่อยมีสมาธิในการเรียน ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยส่งงานตามกำหนดเวลา และได้ทำการสังเกตนอกห้องเรียนเวลา 12.00 น. – 12.30 น. ในวันเดียวกัน พบว่าเด็กชาย จ. เล่นดินน้ำมันกับเพื่อนๆ ที่สนามจนขึ้นชั้นเรียน

2. การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้รับการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ เด็กชาย จ. ทราบว่าเด็กชาย จ. อาศัยอยู่กับบิดามารดา พี่ชาย 1 คน พี่สาว 1 คน น้องชาย 1 คน และหลานชาย 1 คน บิดามีอาชีพขับรถแท็กซี่ รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท ที่บ้านรับแสดงแห่กลองยาวตามงานต่าง ๆ เด็กชาย จ. เป็นเด็กอารมณ์ดี เวลาว่างชอบเล่นดนตรีที่บ้านคือ กลองยาว กระตั้งแทงเสื่อ กับเพื่อนๆที่สนิท

2.2 การสัมภาษณ์ พี่สาว ทราบว่า เด็กชาย จ. เวลาอยู่บ้านชอบดูทีวี ดูละคร ช่วยงานบ้านเป็นบางครั้ง ตอนเย็นชอบเล่นกับเพื่อนๆ มีเพื่อนมาเล่นที่บ้านด้วยทุกวัน เชื้อฟุ้ง บิดามารดา

2.3 การสัมภาษณ์ อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาแต่ละรายวิชา มีความเห็นว่า เด็กชาย จ. อารมณ์ดีแต่ไม่ชอบส่งงาน ส่งงานไม่ทันตามกำหนดเวลา มักคุยและเล่นกันขณะครูสอนไม่มีความรับผิดชอบ สนใจทำแต่กิจกรรม แต่การเรียนไม่สนใจเรียน ไม่ตั้งใจเรียน

2.4 การสัมภาษณ์เพื่อนสนิท ในห้องเรียนซึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย จ. ไม่ค่อยทำงานส่งครู ไม่คิดเองรอลอกเพื่อน ชอบแกล้งเพื่อนผู้หญิง ชอบทำกิจกรรม คือ เล่น กลองยาว และกระตั้งแทงเสื่อ คุยเก่ง ชอบเล่นในเวลาเรียน

3. การเยี่ยมบ้าน

ผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมบ้านจำนวน 1 ครั้ง คือ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ใช้เวลา 1 ชั่วโมง ได้สังเกต สัมภาษณ์ พี่สาวและเด็กชาย จ. ดังนี้

3.1 จากการสังเกต พบว่า เด็กชาย จ. พักอาศัยอยู่บ้านไม้ 2 ชั้น ค่อนข้างเก่า มีบริเวณรอบบ้าน แต่ไม่ค่อยเป็นระเบียบ ภายในบ้านการจัดวางสิ่งของเป็นระเบียบพอใช้ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็นเช่น โทรทัศน์ เตารีด ตู้เย็น หม้อหุงข้าว พัดลม ฯลฯ มีเสียงรบกวนจากยวดยานยนต์เนื่องจากบ้านอยู่ติดกับถนน

3.2 จากการสัมภาษณ์พี่สาว เนื่องจากบิดายังไม่กลับจากขับรถแท็กซี่ ส่วนมารดาไม่อยู่ออกไปทำธุระนอกบ้าน พี่สาว แสดงความคิดเห็นว่าเด็กชาย จ. ช่วยทำงานบ้าน คือ กรอกน้ำเข้าตู้เย็น กวาดบ้าน เวลาว่างดูทีวี ไม่ค่อยอ่านหนังสือ เป็นคนขี้เกียจ เปิดเผยมีอะไรก็เล่าให้ฟังทุกอย่าง ถ้ามีปัญหา ก็ปรึกษาบิดามารดา ในระหว่างสนทนากับพี่สาวเด็กชาย จ. พูดแทรก เป็นระยะ ๆ และนางานที่ครูมอบหมายมานั่งทำใกล้ ๆ ผู้วิจัยขณะนั้นมีเพื่อนมาเล่นที่บ้านด้วย พูดคุยกันอย่างสนุกสนาน

จากการเยี่ยมบ้าน พอจะสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในบ้านดีมีปัญหาลดลง เด็กชาย จ. ปรึกษาศึกษาบิดามารดา รู้จักช่วยทำงานบ้าน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนดี อารมณ์ดี ขี้เกียจ เพื่อนรัก

4. อัตชีวประวัติ

จากอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย จ.

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย จ. มีความสุขกับครอบครัวได้ไปเที่ยวไหนต่อไหนด้วยกัน

ชีวิตในปัจจุบัน กำลังเรียนอยู่โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีเพื่อนมากมายมีความสุขชีวิตในอนาคต อยากเป็นนักดนตรี นักแสดง

จากการวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย จ. พบว่า เป็นคนรักครอบครัว รักเพื่อน ชอบอิสระ กล้าแสดงออก

5. บันทึกประจำวัน

จากการบันทึกประจำวันเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ทราบว่า เด็กชาย จ. มีกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันคล้ายกัน คือ ตื่นนอน เวลาประมาณ 06.00 น. ทำภารกิจส่วนตัวรับประทานอาหารเช้าและไปโรงเรียน เรียนหนังสือ เล่นกับเพื่อน ๆ เลิกเรียนซ้อมดนตรีและเล่นกับเพื่อน ๆ อาบน้ำรับประทานอาหารเช้า ดูทีวี และเข้านอน

จากการบันทึกประจำวัน สรุปได้ว่า เด็กชาย จ. ไม่ค่อยมีเวลาทำการบ้าน ส่วนใหญ่เล่นกับเพื่อน ไม่อ่านบททบทวนบทเรียนขณะอยู่บ้านเลย

6. สังคมมิติ

จากสังคมมิติ สถานการณ์ คือ “การทำรายงานกลุ่ม” ปรากฏว่า เด็กชาย จ. อยู่ในบทบาทของ NEGLECTEE หมายถึง เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากเพื่อนในห้องเพียง 1 คน จากจำนวนนักเรียน 35 คน

7. แบบสอบถาม

จากแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า

7.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว พบว่า

เด็กชาย จ. พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา พี่ชาย 1 คน พี่สาว 1 คน หลานชาย 1 คน เด็กชาย จ. มีสุขภาพดีไม่เคยเจ็บป่วยร้ายแรง หลังเลิกเรียนมักเล่นดนตรีกับเพื่อน ๆ อยู่ในโอวาทของบิดามารดา รักครอบครัว

7.2 แบบสอบถามตัวฉัน พบว่า เด็กชาย จ. รักครอบครัวมีความพึงพอใจในตนเองและชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน อยากได้รับความรักมาก ๆ จากครอบครัว มีความสามารถพิเศษ ในการตีกลองยาว และเล่นพลองไฟ มีความประทับใจที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดกลองยาว

7.3 แบบสอบถามบิดามารดาและผู้ปกครอง ทราบว่า มารดาช่วยเหลือเรื่องการเงินเคยทำโทษโดยการตีเมื่อเด็กชาย จ. ชน และให้ช่วยทำงานบ้านจะส่งเสริมให้เด็กชาย จ. เรียนจบมหาวิทยาลัย แสดงความคิดเห็นว่า เด็กชาย จ. เป็นเด็กพูดเก่ง กล้าแสดงออก ปัญหาที่กำลังประสบตอนนี้คือ บิดาตกงาน การได้ติดต่อกับทางโรงเรียนอย่างใกล้ชิดทำให้ทราบพฤติกรรมของเด็กชาย จ.

7.4 แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม พบว่าเด็กชาย จ. ไม่มีปัญหาการปรับตัวและพฤติกรรม

7.5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง พบว่า เด็กชายอารมณ์ มีความต้องการเติบโตเป็นบุคคลที่สำคัญเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในครอบครัว และสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง ว่าสามารถเรียนหนังสือให้ได้ ต้องการแสดงออกที่ไม่เหมือนใคร มีความสามารถด้านการวาดเขียน เล่นดนตรี ได้ดี เวลาอยู่บ้านประพฤติตัวดี เชื่อฟังบิดามารดา และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองที่ไม่ดี เป็นคนขี้อาย รู้สึกประหม่าเมื่อถูกครูเรียกให้ตอบคำถาม คิดว่าตนเองเรียนไม่เก่ง ยอมแพ้ง่ายๆ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เคยทำสิ่งที่ไม่ดีหลายอย่างมักทำอะไรตามใจตนเอง ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิดของตนเองเสมอ รู้สึกว่าบิดามารดาคาดหวังในตนเองมากเกินไป

8. แบบทดสอบ

8.1 แบบทดสอบเชาว์ปัญญา Wechsler Intelligence Scale For children (WISC)

จากแบบทดสอบเชาว์ปัญญา WISC พบว่า เด็กชาย จ. มีผลการทดสอบ

VERBAL SCALE IQ = 53

PERFORMANCE SCALE IQ = 40

FULL SCALE IQ = 93

จากผลการทดสอบดังกล่าว แสดงว่า เด็กชาย จ. มีเชาว์ปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง โดยความสามารถด้านภาษาดีกว่า ความสามารถด้านปฏิบัติ

8.2 แบบทดสอบบุคลิกภาพ

8.2.1 แบบทดสอบเบนเดอร์ เกสทอลท์ (Bender Gestalt Test)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบเบนเดอร์ เกสทอลท์ พบว่า เด็กชาย จ. ไม่มีความรอบคอบ ขาดการวางแผนที่ดี อารมณ์ไม่มั่นคง ไม่มีสมาธิ ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดี ขาดความรับผิดชอบ มีความคิดไม่เป็นระบบ

8.2.2 แบบทดสอบวาดภาพ (Draw A Person Test)

จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพ คน พบว่าเด็กชาย จ.ขาดความเชื่อมั่น วิตกกังวล ย้ำคิดย้ำทำ ก่อนข้างก้าวร้าวไม่มีความสำนึกผิด ไม่กล้าตัดสินใจ มีภาวะพึ่งพา

8.2.3 แบบทดสอบวาดรูป บ้าน ต้นไม้ คน (The Kinetic - House - Tree Drawing)

จากการทดสอบวาดรูปบ้านต้นไม้ คน พบว่า เด็กชาย จ. มีความสนิทสนมกับบิดามากกว่ามารดา มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มารดาเป็นคนมีคุณธรรม เด็กชาย จ. ต้องการเป็นบุคคลสำคัญ ต้องการครอบงำคนอื่น รู้สึกสำนึกผิด ในบางเรื่อง ชอบเข้าสังคม

9. ระเบียบสะสม

จากการศึกษาระเบียบสะสม พบว่าเด็กชาย จ. มีผลการเรียนต่ำ

การวินิจฉัย

จากข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้ง 9 เทคนิค ดังกล่าววินิจฉัยได้ว่าเด็กชาย จ. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สาเหตุมาจากตัวเด็กชาย จ.

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบทดสอบพบว่า เด็กชาย จ. เป็นคนที่ขาดสมาธิในการทำงาน ใจร้อน มีความวิตกกังวล การควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยดี ขาดความมานะพยายาม และยังมีพฤติกรรมการเรียนไม่เหมาะสม ชอบคุยขณะที่ครูสอน แกล้งเพื่อน ทำงานไม่เสร็จตามเวลา ขอบลอกงานเพื่อนไม่ทำการบ้านส่งครู และไม่ได้ทบทวนบทเรียน

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบสอบถาม และแบบทดสอบทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลกดดันในเรื่องการเรียน หรือให้การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และมารดาตามใจไม่ค่อยมอบหมายงานบ้านให้ทำ ให้อิสระในการเล่นมากเกินไป ไม่กำกับเรื่องการเรียน การทำการบ้าน การอ่านหนังสือ

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน แบบทดสอบแบบสอบถาม ทำให้ทราบว่า เด็กชาย จ. ไม่มี เพื่อนที่จะคอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแนะนำในด้าน การเรียน เนื่องจากเด็กชาย จ. มักใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมไม่สนใจการเรียนไม่ตั้งใจเรียน เด็กชาย จ. มีสัมพันธภาพกับครูไม่ดี มักโดนครูตำหนิ เรื่องไม่มีความรับผิดชอบ ทำงานไม่เสร็จตามกำหนด ไม่ส่งการบ้าน ทำให้กลัวครูไม่กล้าซักถาม เมื่อไม่เข้าใจในบางบทเรียน และมักขาดเรียนเมื่อทำการบ้านไม่เสร็จเพราะกลัวครูตี ซึ่งเป็นการปรับตัวด้านการเรียนที่ไม่ถูกต้อง

การช่วยเหลือ

จากการวินิจฉัยปัญหา เด็กชาย จ. แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการช่วยเหลือ ดังนี้

1. การช่วยเหลือที่โรงเรียน ดังนี้

1.1 ชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียนวิธีการเรียนที่จะทำให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ หน้าที่ความรับผิดชอบ ในฐานะบุตรและการเป็นนักเรียน

1.2 ขอความร่วมมือกับเพื่อนในห้อง โดยเฉพาะเพื่อนสนิทของเด็กชาย จ. ซึ่งมีผลการเรียนดี ช่วยอธิบายงานหรือการบ้านแทนที่จะให้ลอกอย่างเดียว และเวลาว่างให้จับกลุ่มทำงาน นั่งอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน หรือ อ่านหนังสือล่วงหน้าบ้าง หรือไม่ก็ไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด แทนที่จะใช้เวลาหมดไปกับการเล่นเป็นส่วนใหญ่

1.3 สร้างความมั่นใจให้แก่เด็กชาย จ. ตลอดจนเอาใจใส่เขาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย จ. รู้สึกอบอุ่น มีความรู้สึกอบอุ่น เชื่อมั่นตนเอง ปรับตัวด้านการเรียนได้ดีขึ้น

1.4 ผู้วิจัยทำการประชุมปรึกษาหารือ (Case Conference) ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อขอความช่วยเหลือ ในการเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และช่วยเหลือ แก้ไข ให้เด็กชาย จ. มีการปรับตัวด้าน การเรียน ได้ดีขึ้น

2. การช่วยเหลือที่บ้าน ดังนี้

2.1 ปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดาที่บ้านของผู้รับการศึกษาเพื่อให้เข้าใจ ในตัวเด็กชาย จ. มากขึ้น ขอให้บิดามารดาให้ความรักความเอาใจใส่ และให้เวลาแก่เขามากขึ้น ฝึกให้เด็กชาย จ. มีความรับผิดชอบด้านการเรียน ให้อ่านหนังสือทำการบ้านให้เสร็จลดการเล่น แบ่งเวลาอ่านหนังสือเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กชาย จ. รักการเรียน

การทำนายผล

จากการศึกษาปัญหาของเด็กชาย จ. ทำให้ทราบว่าปัญหาของเด็กชาย จ. ยังไม่รุนแรงมากนัก สามารถช่วยเหลือ แก้ไขได้ หากเด็กชาย จ. ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ และการชี้แนะแนวทางในการปรับตัวด้านการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ทั้งนี้เด็กชาย จ. ยังอยู่ในวัยที่สามารถรับการแก้ไข ปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีได้ และเด็กชาย จ. รวมทั้งบิดามารดายังยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือแก้ไขเป็นอย่างดี

การติดตามผล

จากการให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยได้ติดตามผลเป็นระยะ ๆ โดยการสอบถามผู้ปกครอง อาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ประจำวิชาแต่ละวิชาดังกล่าวเบื้องต้น และการสังเกตพฤติกรรม พบว่าเด็กชาย จ. ได้พยายามปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นแต่เนื่องจากระยะเวลาของการศึกษา มีข้อจำกัด เมื่อยุติการศึกษาแล้ว ผู้วิจัยก็ยังสามารถติดตามผลและช่วยเหลือต่อไปได้อีก จน เด็กชาย จ. เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

เด็กชาย จ. ควรยอมรับสภาพและเข้าใจตนเองตามความเป็นจริง รู้จักควบคุม อารมณ์ ฝึกจิตใจให้มีสมาธิ รู้จักเรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน และขอให้ ปฏิบัติตามอย่างจริงจัง ในการแก้ไขปัญหาคควรทบทวนเรื่องการเรียนมากขึ้น รู้จักแบ่งเวลาให้เหมาะสมฝึกให้มีความรับผิดชอบ เช่น ให้ทำการบ้านให้เสร็จก่อนจึงดูโทรทัศน์ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ให้ความสำคัญกับบุตรมากขึ้นเพื่อจะได้รู้สึกอบอุ่นและคอยให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหา เปิดโอกาสให้บุตร ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการทำให้เด็กชาย จ. มีความมั่นใจในความสามารถตนเอง

2.2 อาจารย์ แนะนำ ประจักษ์ อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจ ดูแลอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลควรให้ความรักความห่วงใยอย่างจริงใจให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ไม่กลัวครู กล้าที่จะปรึกษาปัญหา และให้กำลังใจ ชมเชยเมื่อเด็กชาย จ. มีพฤติกรรม การปรับตัวด้านการเรียนที่ดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ศึกษาต่อไป

ผู้ที่ศึกษาต่อไปควรให้ความเอาใจใส่ห่วงใย ซึ่งจะทำให้เด็กชาย จ. มีความไว้วางใจ และกล้าที่จะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่อไป เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

จากการศึกษาปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การปรับตัวด้านการเรียนทั้ง 6 คน สามารถแสดงผลของการศึกษาจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ทั้งก่อนและหลังการศึกษารายกรณีได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลการศึกษาศึกษาปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของนักเรียน ก. ข. ค. ง. จ. และ ฉ. ก่อนและหลังได้รับการศึกษารายการนี้

ปัญหาการปรับตัวด้าน การเรียน	เด็กชาย ก.			เด็กชาย ข.			เด็กชาย ค.			เด็กชาย ง.			เด็กชาย จ.			เด็กชาย ฉ.		
	ก่อน ศึกษา	หลัง ศึกษา	ผล ต่าง	ก่อน ศึกษา	หลัง ศึกษา	ผล ต่าง	ก่อน ศึกษา	หลัง ศึกษา	ผล ต่าง	ก่อน ศึกษา	หลัง ศึกษา	ผล ต่าง	ก่อน ศึกษา	หลัง ศึกษา	ผล ต่าง	ก่อน ศึกษา	หลัง ศึกษา	ผล ต่าง
ในห้องเรียน	56	40	16	52	38	14	53	35	18	50	42	8	43	38	5	52	44*	8
นอกห้องเรียน	34	24	10	32	24	8	24	25	-1*	32	21	11	31	23*	8	33	22	11
รวมคะแนน	90	64	26	84	62	17	77	60	17	82	63	19	74	61	13	85	66*	19

หมายเหตุ

คะแนนเต็มของแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนคะแนนสูงสุด 130 คะแนน แสดงว่ามีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากที่สุด
 เกณฑ์การพิจารณาถ้าตอบได้คะแนนตั้งแต่ 65 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนโดยแบ่งเป็นคะแนนในห้องเรียนตั้งแต่
 43 คะแนนขึ้นไป และนอกห้องเรียนได้คะแนนตั้งแต่ 23 คะแนนขึ้นไป ถือว่ามีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

เด็กชาย ฉ ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนก่อน การศึกษารายกรณี อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนน หลังการทำการศึกษารายกรณี พบว่าเด็กชาย ฉ ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ส่วนนอกห้องเรียน อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แต่เมื่อคะแนนรวมกันทั้งในห้องเรียนและ นอกห้องเรียนแล้วคะแนนยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แสดงว่าเด็กชาย ฉ ยังมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนอยู่

จากตาราง 1 สรุปได้ว่า ก่อนการศึกษารายกรณีเด็กชาย ก. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากที่สุด เด็กชาย ฉ มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนเป็นลำดับที่ 2 เด็กชาย ข. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากเป็นลำดับที่ 3 เด็กชาย ง. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากเป็นลำดับที่ 4 เด็กชาย ค มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากเป็นลำดับที่ 5 และ เด็กชาย จ มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนมากเป็นลำดับที่ 6 หลังการศึกษารายกรณี พบว่า เด็กชาย ค มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนน้อยที่สุด เด็กชาย จ มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนน้อยเป็นอันดับที่ 2 เด็กชาย ข มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนน้อยเป็นลำดับที่ 3 เด็กชาย ง มีปัญหาด้านการเรียนน้อยเป็นลำดับที่ 4 เด็กชาย ก มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนน้อยเป็นลำดับที่ 5 และเด็กชาย ฉ มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนน้อยเป็นลำดับที่ 6 ดังนั้นจากการให้นักเรียนทั้ง 6 คน ตอบแบบสอบถาม ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน พบว่า ได้คะแนนลดลงทุกคนหลังจากทำการศึกษารายกรณีมี 5 รายที่ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ได้แก่ เด็กชาย ก เด็กชาย ข เด็กชาย ค เด็กชาย ง และเด็กชาย จ มี 1 ราย ที่ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหา การปรับตัวด้านการเรียนลดลงแต่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนได้แก่ เด็กชาย ฉ

จากการติดตามผลเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาของการศึกษาพบว่า ผู้รับการศึกษา มีการพัฒนาขึ้นยอมรับ สภาพความจริงเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และได้พยายาม ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น มีความตั้งใจสนใจเรียนมากขึ้น มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสุขกับการเรียน แสดงให้เห็นว่าผู้รับการศึกษา มีการพัฒนา สามารถปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ตาราง 2 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมปัญหาด้านการปรับตัวด้านการเรียนก่อนและหลังได้รับการศึกษารายกรณี

ก่อนได้รับการศึกษา	หลังได้รับการศึกษา
1. กรณีศึกษาของเด็กชาย ก. ลักษณะพฤติกรรมปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. มักคุยกันขณะครูสอน 2. ไม่ตั้งใจเรียน 3. ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น 4. ไม่มีความรับผิดชอบ 5. ไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2. ไม่อ่านบททบทวนบทเรียน 1. กรณีศึกษาของเด็กชาย ข. ลักษณะพฤติกรรมปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ตั้งใจเรียน 2. ไม่มีความรับผิดชอบ 3. มักคุยและเล่นในขณะครูสอน 4. ไม่จดบันทึกในแต่ละวิชา ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2. ไม่อ่านบททบทวนบทเรียน	ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ลดการคุยกันขณะครูสอน 2. สนใจ ตั้งใจเรียนมากขึ้น 3. กล้าซักถามและแสดงความคิดเห็น 4. มีความรับผิดชอบมากขึ้น 5. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด 2. อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ตั้งใจเรียนมากขึ้น 2. มีความความรับผิดชอบ 3. ลดการคุยและการเล่นในขณะครูสอน 4. จดบันทึกในแต่ละวิชาที่เรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด 2. อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน

ก่อนได้รับการศึกษา	หลังได้รับการศึกษา
3. กรณีศึกษาของเด็กชาย ค. ลักษณะพฤติกรรมปัญหาการปรับตัวด้าน การเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ชอบคุยและเล่นกันขณะครูสอน 2. ไม่ส่งงานตามระยะเวลาที่กำหนด 3. ไม่กล้าซักถามเมื่อไม่เข้าใจบทเรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2. ไม่อ่านบททบทวนบทเรียน	ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ตั้งใจฟังครูอธิบาย ลดการคุยและเล่นกัน ในขณะครูสอน 2. ส่งงานตามเวลาที่ครูกำหนด 3. กล้าซักถามเมื่อไม่เข้าใจบทเรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด 2. อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน
4. กรณีศึกษาของเด็กชาย ง. ลักษณะพฤติกรรมปัญหาการปรับตัวด้าน การเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ชอบคุยและเล่นกันขณะครูสอน 2. ไม่กล้าซักถามเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน 3. ไม่ส่งงานตามระยะเวลาที่กำหนด 4. ไม่มีความรับผิดชอบ 5. ไม่จดบันทึกในแต่ละวิชาที่เรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2. ไม่อ่านบททบทวนบทเรียน	ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ตั้งใจเรียน ลดการคุยและเล่นกันในขณะ ครูสอน 2. กล้าซักถามเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน 3. ส่งงานตามกำหนดเวลามากขึ้น 4. มีความรับผิดชอบมากขึ้น 5. จดบันทึกในแต่ละวิชาที่เรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด 2. อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน

ก่อนได้รับการศึกษา	หลังได้รับการศึกษา
5. กรณีศึกษาของเด็กชาย จ. ลักษณะพฤติกรรมปัญหาการปรับตัวด้าน การเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ชอบคุยขณะครูสอน 2. ไม่มีความรับผิดชอบ 3. ไม่ส่งงานตามเวลาที่ครูกำหนด 4. ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียน 5. ไม่กล้าซักถามหรือแสดงความคิดเห็น ในขณะเรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2. ไม่อ่านบททบทวนบทเรียน	ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ตั้งใจเรียน ไม่คุยขณะครูสอน 2. มีความรับผิดชอบมากขึ้น 3. ส่งงานตามเวลาที่ครูกำหนด 4. มีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น 5. กล้าซักถามและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ในขณะเรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด 2. อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน
6. กรณีศึกษาของเด็กชาย ฉ. ลักษณะพฤติกรรมปัญหาการปรับตัวด้าน การเรียน ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ตั้งใจเรียน 2. ไม่มีความรับผิดชอบ 3. มักคุยและเล่นในขณะครูสอน 4. ไม่จดบันทึกในแต่ละวิชา ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม 2. ไม่อ่านบททบทวนบทเรียน	ขณะเรียน มีดังนี้ 1. ตั้งใจเรียนมากขึ้น 2. มีความความรับผิดชอบ 3. ลดการคุยและการเล่นในขณะครูสอน 4. จดบันทึกในแต่ละวิชาที่เรียน ก่อนและหลังเรียน มีดังนี้ 1. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด 2. อ่านหนังสือทบทวนบทเรียน

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนจำนวน 6 คน อย่างละเอียด ให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 10 คน เป็นนักเรียนชาย 6 คน และนักเรียนหญิง 4 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เพศเดียวกัน คือ เพศชาย
2. อายุใกล้เคียงกัน คือ อายุ 9-12 ปี
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับเดียวกัน คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
4. สถานภาพทางครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
5. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวใกล้เคียงกัน คือ บิดามารดามีรายได้

รวมกันประมาณเดือนละ 5,000 – 15,000 บาท

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

1. กรณีศึกษาของเด็กชาย ก

1.1 ประวัติ

จากอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย ก.

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ก. มีความสุขที่ได้ไปเที่ยว ถ้าอยากไปเที่ยวไหนก็

ได้ไป

ชีวิตในปัจจุบัน กำลังเรียนอยู่โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีเพื่อนมากมายมี

ความสุข

ชีวิตในอนาคต อยากเป็นนักบิน เพราะคิดว่ามันสนุกดี

จากการวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย ก. พบว่า มีความสุขเมื่อได้ไปเที่ยวทะเล มีเพื่อนที่โรงเรียนเยอะและมีความสุขเมื่อได้เล่นกับเพื่อน ๆ กับครอบครัว

1.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่าเด็กชาย ก. มีปัญหาเรื่องการปรับตัวด้านการเรียน ขาดความตั้งใจในการเรียน ซึ่งเกิดจากขาดความเข้าใจในการเรียนที่ถูกต้อง ขาดความกระตือรือร้น ไม่กล้าซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจในการเรียน นอกจากนี้เด็กชาย ก. ยังขาดความเอาใจใส่ดูแล กวดขัน เรื่องการเรียนจากบิดามารดา ขาดคนที่ให้คำแนะนำให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและส่งเสริมในด้านการเรียน ที่ถูกต้องเหมาะสม

1.3 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้แกเด็กชาย ก. คือการชี้แนะแนวทางวิธีการเรียนที่ถูกต้อง ให้ความสำคัญของการศึกษา ให้ความสนใจ เอาใจใส่และให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ขอความร่วมมือจากกลุ่มเพื่อนที่เรียนดีคอยให้คำปรึกษา และช่วยเหลือในด้านการเรียน นอกจากนี้ยังปรึกษา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา และขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจแกเด็กชาย ก. ต่อไป

1.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือ เด็กชาย ก. มีความเข้าใจในตนเอง มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความกระตือรือร้น มีความมั่นใจในตนเอง มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น สามารถกล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2. กรณีศึกษาของเด็กชาย ข

2.1 ประวัติ

จากการศึกษาอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย ข. เกิดในครอบครัวที่มีฐานะ ไม่ค่อยดี จากการวิเคราะห์ข้อมูลพอสรุปได้ดังนี้

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ข. กล่าวถึงเฉพาะมารดาเป็นคนเลี้ยงดูไม่กล่าวถึงบิดา พี่ชาย เลย แสดงว่ามีความผูกพันกับมารดามากที่สุด

ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย ข. กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีความรู้สึกดีต่อครูที่ให้ความรู้แก่ตน มีความภูมิใจที่ตอนเรียนเทอม 2 ป. 4 ได้ลำดับที่ดีกว่าเทอมแรก คือ จากลำดับที่ 34 ดีขึ้นเป็น 33 ตอนอยู่บ้านช่วยบิดามารดาทำงานบ้านคือกวาดบ้าน ถูบ้าน กรอกน้ำ เวลาว่างไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าทุกวันเพราะอยู่บ้านไม่มีโทรทัศน์ มีความเข้าใจบิดามารดาเป็นอย่างดี รู้สึกเห็นใจมารดาที่มีหนี้และต้องลำบากทำงานสองอย่างเป็นแม่บ้านและขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง

ชีวิตในอนาคต พบว่าโตขึ้นอยากเป็นทหาร และจะกลับมาเยี่ยมบิดามารดา ตายาย และป้า

จากการศึกษาอัตชีวประวัติ สรุปได้ว่าเด็กชาย ข. มีผลการเรียนที่ไม่ดีขณะอยู่บ้านช่วยเหลืองานบ้านเป็นอย่างดี มีความเข้าใจในสภาพชีวิตเป็นอยู่ของตนเอง

2.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า เด็กชาย ข. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งเกิดจากการขาดความตั้งใจเรียน ไม่กล้าซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจ ขาดความรับผิดชอบ และไม่เคยทบทวนบทเรียนนอกจากนี้เด็กชาย ข. ก็มีปัญหาระบบการเงินของครอบครัว จึงทำให้เกิดความท้อแท้ ขาดกำลังใจ บิดามารดาก็ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแล กวดขันเรื่องการเรียน ขาดคนที่จะปรึกษาแนะนำช่วยเหลือและ ส่งเสริมในด้านการเรียนที่ถูกต้อง

2.3 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้เด็กชาย ข. คือ การชี้แนะแนวทางวิธีการเรียนที่ถูกต้อง การสร้างสมาธิในการเรียน ให้ความสนใจ เอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ข. มีความรู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจ และได้ปรึกษาอาจารย์แนะแนวในการขอทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา และขอความร่วมมือในการเอาใจใส่ดูแล ให้ความอบอุ่นและเป็นกำลังใจแก่เด็กชาย ข. ต่อไป

2.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือเด็กชาย ข. มีความเข้าใจในตนเองมากขึ้น มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนมาก มีการปรับตัวด้านการเรียนที่ดี มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

3. กรณีศึกษาของเด็กชาย ค

3.1 ประวัติ

จากการศึกษาอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย ค. เกิดในครอบครัวที่อบอุ่น ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ค. มีความสุข สนุก รักครอบครัว ผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวและญาติ

ชีวิตในปัจจุบันของเด็กชาย ค. กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีความสุขที่ได้เล่นกับเพื่อน ๆ

ชีวิตในอนาคต อยากเปิดร้านขายเครื่องบังคับรถยนต์

จากการศึกษาอัตชีวประวัติ พบว่า เด็กชาย ค. เป็นคนรักครอบครัว รักเพื่อน มีความสุขเวลาอยู่กับครอบครัวและเพื่อน ๆ อนาคตอยากเป็นเจ้าของร้านเครื่องบังคับรถยนต์

3.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า เด็กชาย ค. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งเกิดจากขาดความเข้าใจในวิธีเรียนที่ถูกต้อง ในขณะที่เรียนไม่ค่อยตั้งใจเรียน เหม่อลอย ไม่กล้าซักถามเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เมื่อกลับบ้านไม่มีการทบทวน

บทเรียนหรือหาความรู้เพิ่มเติม บิดามารดาก็ไม่ได้ให้ความเอาใจใส่ ดูแล กวดขันเรื่องการเรียน ขาดคนที่จะให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ และส่งเสริมด้านการเรียนที่ถูกต้องและเหมาะสม

3.3 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้แกเด็กชาย ค. คือ การชี้แนะวิธีการเรียนที่ถูกต้อง การใช้เวลาว่างให้ถูกต้องตลอดจนการสร้างสมาธิในการเรียน และขอความร่วมมือจากกลุ่มเพื่อนที่เรียนดีช่วยเหลือและให้คำปรึกษาในการเรียนให้มีความสุข เอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ค. มีความรู้สึกอบอุ่น มีความมั่นใจในตนเองและมีกำลังใจที่จะปรับปรุงตนเอง นอกจากนี้ยังปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา และขอความร่วมมือ ในการเอาใจใส่ดูแล และให้กำลังใจแกเด็กชาย ค.

3.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือ เด็กชาย ค. มีความเข้าใจในตนเองมากขึ้นมีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรค และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างเหมาะสม

4. กรณีศึกษาของเด็กชาย ง

4.1 ประวัติ

ชีวิตในวัยเยาว์ จำได้ว่าตัวเองไปเที่ยวสวนสัตว์ดุสิต ได้ถ่ายรูปด้วย และเดินเข้าไปหาสิ่งไหนที่อยากจะทำจะกัดแต่ไม่ได้บอกว่ากัดหรือไม่

ชีวิตในปัจจุบัน ได้รับประทานอาหารที่ร้าน MK อร่อยมาก ปัจจุบันกำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ชีวิตในอนาคต จะเรียนให้จบปริญญาโทและทำงานให้ได้เงินเยอะๆ แล้วให้บิดามารดา

จากอดีตชีวิตประวัติ สรุปได้ว่า เด็กชาย ง. พุดถึงแต่ช่วงที่ตนเองมีความสุข ได้ออกไปเที่ยวและรับประทานอาหารนอกบ้านอย่างมีความสุข มีความคาดหวังว่าจะเรียนจบปริญญาโทและตั้งใจทำงานเก็บให้บิดามารดา

4.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่าเด็กชาย ง. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งเกิดจากขาดความเข้าใจวิธีการเรียนที่ไม่ถูกต้อง ขณะเรียนไม่ตั้งใจเรียนชอบเล่นขณะครูสอน ไม่กล้าซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจ ขาดความขยันหมั่นเพียร เมื่อกลับบ้านก็เล่นฟุตบอลมากเกินไป จนขาดความรับผิดชอบในการเรียน ไม่ค้นคว้าทบทวนบทเรียน บิดามารดาก็ไม่ได้ให้ความเอาใจใส่ดูแล กวดขันด้านการเรียน ขาดคนที่จะให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม ในด้านการเรียนที่ถูกต้องเหมาะสม

4.3 การให้ความช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้เด็กชาย จ. คือ การชี้แนะวิธีการเรียนที่ถูกต้อง การแบ่งเวลาในการเรียนและการเล่นให้เหมาะสม ขอความร่วมมือจากกลุ่มเพื่อนที่เรียนดีคอยช่วยให้คำแนะนำด้านการเรียน ให้ความสนใจเอาใจใส่สม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย จ. มีความรู้สึกอบอุ่น มีกำลังใจที่จะปรับปรุงตนเอง นอกจากนี้ยังปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา และขอความร่วมมือในการ เอาใจใส่ดูแลและให้กำลังใจเด็กชาย จ.

4.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือเด็กชายมีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้นมีความเข้าใจในตนเองและยอมรับตัวเอง มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

5. กรณีศึกษาของเด็กชาย จ

5.1 ประวัติ

จากอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย จ.

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย จ. มีความสุขกับการได้ไปเที่ยวนอกบ้านกับ

ครอบครัว

ชีวิตในปัจจุบัน เด็กชาย จ. กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีความสุขเมื่อได้เล่นกับเพื่อน ๆ

ชีวิตในอนาคตเด็กชาย จ. อยากทำงานข้าราชการ

จากการวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย จ. สรุปได้ว่า รักครอบครัว รักเพื่อน มีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัวและเพื่อน ๆ อนาคตอยากทำงานข้าราชการ

5.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่าเด็กชาย จ. มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งเกิดจากขาดความเข้าใจในวิธีการเรียนที่ถูกต้อง ไม่ตั้งใจเรียน ชอบคุยขณะที่ครูสอน ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นในการเรียน บิดามารดาก็ไม่ค่อยดูแลเอาใจใส่ กวดขันด้านการเรียน การทำการบ้าน หรือทบทวนบทเรียน ขาดคนที่จะคอยให้คำปรึกษา ชี้แนะ ช่วยเหลือ และส่งเสริมด้านการเรียนที่ถูกต้องเหมาะสม

5.3 การให้ความช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้เด็กชาย จ. คือการชี้แนะวิธีการเรียนที่ถูกต้อง การใช้เวลาว่างให้เหมาะสม ขอความร่วมมือจากกลุ่มเพื่อนที่เรียนดีคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำด้านการเรียน ให้ความสนใจเอาใจใส่สม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย จ. มีความอบอุ่น และมีกำลังใจที่จะปรับปรุง

ตนเอง นอกจากนี้ยังปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา และขอความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ให้กำลังใจแก่เด็กชาย จ.

5.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือ เด็กชาย จ. มีความเข้าใจตนเองยอมรับตนเอง มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น โดยมีพฤติกรรมตั้งใจเรียน และความรับผิดชอบมากขึ้น มีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออก สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

6. กรณีศึกษาของเด็กชาย ฉ.

6.1 ประวัติ

จากอัตชีวประวัติทราบว่าเด็กชาย ฉ.

ชีวิตในวัยเยาว์ของเด็กชาย ฉ. มีความสุขกับครอบครัวได้ไปเที่ยวไหนต่อไหนด้วยกัน

ชีวิตในปัจจุบัน กำลังเรียนอยู่โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก มีเพื่อนมากมายมีความสุข

ชีวิตในอนาคต อยากเป็นนักดนตรี นักแสดง

จากการวิเคราะห์อัตชีวประวัติของเด็กชาย ฉ. พบว่า เป็นคนรักครอบครัว รักเพื่อน ชอบอิสระ กล้าแสดงออก

6.2 ปัญหา

จากการศึกษาพบว่า เด็กชายมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ซึ่งเกิดจากการขาดความตั้งใจเรียน ไม่กล้าซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจ ขาดความรับผิดชอบ และไม่เคยทบทวนบทเรียนนอกจากนี้เด็กชาย ก็มีปัญหาเรื่องการเงินของครอบครัว จึงทำให้เกิดความท้อแท้ ขาดกำลังใจ บิดามารดาก็ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแล กวดขันเรื่องการเรียน ขาดคนที่ปรึกษาแนะนำช่วยเหลือและ ส่งเสริมในด้านการเรียนที่ถูกต้อง

6.3 การช่วยเหลือ

ความช่วยเหลือที่ให้เด็กชายคือ การชี้แนะแนวทางวิธีการเรียนที่ถูกต้อง การสร้างสมาธิในการเรียน ให้ความสนใจ เอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กชาย ข. มีความรู้สึกอบอุ่นมีกำลังใจ และได้ปรึกษาอาจารย์แนะแนวในการขอทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับบิดามารดา และขอความร่วมมือในการเอาใจใส่ดูแล ให้ความอบอุ่นและเป็นกำลังใจแก่เด็กชาย ข. ต่อไป

6.4 สรุปและการติดตามผล

หลังจากให้ความช่วยเหลือเด็กชาย มีความเข้าใจในตนเองมากขึ้น มีพฤติกรรมตั้งใจเรียนมาก มีการปรับตัวด้านการเรียนที่ดี มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

จากวินิจฉัยนักเรียนทั้ง 6 คน ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ผลจากการศึกษารายกรณีพอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวนักเรียน ปัญหาที่พบคือ เด็กขาดความเข้าใจในวิธีเรียนที่ถูกต้อง ขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้น เกียจคร้าน ไม่มีความพากเพียรพยายาม ประกอบกับมีพื้นฐานทางการเรียนเดิมไม่ดี เรียนไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความท้อแท้ เบื่อหน่ายในการเรียน

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

2.1 สิ่งแวดล้อมที่บ้าน ได้แก่สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว บิดามารดาเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ขาดความใกล้ชิดสนิทสนม ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดคนชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม มีผลทำให้เด็กรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง กลายเป็นคนขาดความรับผิดชอบ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน

2.2.1 ครู ปัญหาที่พบคือ เด็กจะไม่กล้าเข้าหาครู กลัวครูจะตำหนิ มีปัญหาอะไรไม่กล้าซักถามครู ดังนั้นครูจึงควรให้ความรักความเอาใจใส่ ให้ความใกล้ชิด มีความเป็นกันเอง จะทำให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี เกิดความไว้วางใจ กล้าขอคำปรึกษาเมื่อมีปัญหา หรือความคับข้องใจเกิดขึ้น

2.2.2 เพื่อน เพื่อนมีความสำคัญต่ออนาคตของบุคคลมาก พฤติกรรมจะดีหรือไม่ดีนั้น ส่วนหนึ่งมาจากเพื่อนจึงควรระมัดระวังในการคบเพื่อน ควรเลือกคบเพื่อนที่มีคุณสมบัติหลาย ๆ ด้าน เช่น ขยันเรียน ขยันทำงาน รู้จักเรียนรู้จักเล่น มีความรับผิดชอบ จะทำให้เป็นคนดี และมีคุณสมบัติเช่นนั้นด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าคบเพื่อนไม่ดี เช่น เกียจคร้าน เอาแต่เล่น ก็จะพลอยมีพฤติกรรมแบบนั้นไปด้วย

การช่วยเหลือ

การช่วยเหลือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 ราย มีดังนี้

1. การประชุมปรึกษาเป็นรายกรณี (Case Conference) ประกอบด้วยผู้วิจัย อาจารย์แนะแนวอาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา เพื่อหาทางช่วยเหลือ ให้ผู้รับการศึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง

2. การชี้แนะแนวทางวิธีการเรียนที่ถูกต้อง เพื่อช่วยให้ผู้รับการศึกษา มีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้วิจัย ผู้รับคำปรึกษาและผู้ปกครอง

3. การเยี่ยมบ้าน เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง ในการขอความร่วมมือที่จะช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของเด็ก

4. ให้การดูแลเอาใจใส่ อย่างสม่ำเสมอ โดยการติดตามผลเป็นระยะ

สรุปจากการช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 6 คน ผลปรากฏดังนี้

เด็กชาย ก ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนก่อนการศึกษารายกรณี อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังจากทำการศึกษารายกรณี พบว่า เด็กชาย ก ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนลดลง ซึ่งคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แสดงว่าปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของเด็กชาย ก ลดลง อย่างเห็นได้ชัด

เด็กชาย ข ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนก่อนการศึกษารายกรณี อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังจากทำการศึกษารายกรณี พบว่า เด็กชาย ข ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนลดลง ซึ่งคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แสดงว่าปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของเด็กชาย ข ลดลง อย่างเห็นได้ชัด

เด็กชาย ค ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนก่อนและการศึกษารายกรณี อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนเมื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังจากทำการศึกษารายกรณีพบว่า เด็กชาย ค ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนลดลงและคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาคะแนนนอกห้องเรียนเพิ่มมากขึ้น และอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เด็กชาย ค ยังมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนขณะอยู่นอกห้องเรียน แต่อย่างไรก็ตามคะแนนรวมทั้งหมดของเด็กชาย ค อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาแสดงว่าการปรับตัวด้านการเรียน ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของเด็ก ค ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

เด็กชาย ง ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนก่อนการศึกษารายกรณี อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังจากทำการศึกษารายกรณี พบว่า เด็กชาย ง ได้คะแนนรวมจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนลดลง ซึ่งคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แสดงว่าปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของเด็กชาย ง ลดลง อย่างเห็นได้ชัด

เด็กชาย จ ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ก่อนการศึกษารายกรณีอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนน หลังการศึกษารายกรณี พบว่า เด็กชาย จ ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน อย่างไรก็ตาม คะแนนรวมไม่อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แสดงว่าปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนของเด็กชาย จ ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

เด็กชาย ฉ ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ก่อนการศึกษารายกรณี อยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนน หลังการศึกษารายกรณี พบว่าเด็กชาย ฉ ได้คะแนนจากการตอบแบบสอบถามลดลง โดยคะแนนในห้องเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ส่วนนอกห้องเรียน อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แต่เมื่อคะแนนรวมกันทั้งในห้องเรียนและ นอกห้องเรียนแล้วคะแนนยังอยู่ในเกณฑ์ที่มีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน แสดงว่าเด็กชาย ฉ ยังมีปัญหาการปรับตัวด้านการเรียนอยู่

การนำเสนอผล

จากการศึกษารายกรณีทั้ง 6 ราย พบว่าการนำเสนอผลอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้รับการศึกษาอยู่ในวัยที่สามารถแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงได้ และให้ความร่วมมือในการ ช่วยเหลือหรือแก้ไขเป็นอย่างดี นอกจากนี้มีผู้เกี่ยวข้องอื่นได้แก่ อาจารย์แนะแนว อาจารย์ ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชา และผู้ปกครอง ยินดีให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือเป็น อย่างดี การติดตามผล

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้รับการศึกษา

ควรมีความเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับ ความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาด้านการเรียนที่เกิดขึ้น เข้าใจสาเหตุของปัญหาด้านการเรียนของ ตน มีการ ตั้งเป้าหมายในการเรียนที่ชัดเจน มีความเพียรพยายามที่จะแก้ไขปัญหาด้านการ เรียน เสริมสร้าง แรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองในด้านการเรียน เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในการเรียน และชีวิตตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการศึกษา

2.1 บิดาและมารดาควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูให้ความเอาใจใส่ดูแลผู้รับการศึกษาทั้ง 6 ราย อย่างใกล้ชิด ทั้งในด้านความเป็นอยู่ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านการเรียน เป็นต้น ด้านการศึกษา ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเต็มความสามารถทั้งในเรื่องของทุนทรัพย์และเวลา เอาใจใส่ดูแลในเรื่องความรับผิดชอบต่อการเรียน การใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม นอกจากนี้บิดามารดาให้กำลังใจแก่ผู้รับการศึกษาทั้ง 6 รายเป็นพิเศษอย่างสม่ำเสมอ และเป็นที่ปรึกษาที่ดีในทุกโอกาสเพื่อผู้รับการศึกษา จะได้เกิดความอบอุ่นใจและมีความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองในด้านการเรียนต่อไป

2.2 อาจารย์หัวหน้าภาควิชา อาจารย์ประจำวิชา และอาจารย์ที่ปรึกษา ควรให้ความเอาใจใส่ดูแล และให้กำลังใจแก่ผู้รับการศึกษาทั้ง 6 ราย อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผู้รับการศึกษา เห็นคุณค่าของตนเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความเพียรพยายามที่จะแก้ไขปัญหาด้านการเรียน และพัฒนาตนเองในด้านการเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้รับการศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาเทคนิควิธีการเรียนที่เหมาะสม ซึ่งอาจทำได้โดยการส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคและกลยุทธ์ในการเรียน เพื่อให้ผู้รับการศึกษาทั้ง 6 ราย ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านการเรียนของตน และสามารถเรียนได้ดียิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะศึกษาในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ต่อไป

ผู้ที่จะศึกษาต่อไปควรมีการฝึกการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ และควรมีการฝึกเทคนิคต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา อีกทั้งฝึกการประชุมปรึกษารายกรณีเพื่อให้เกิดความชำนาญ นอกจากนี้ผู้ศึกษาควรสร้างสัมพันธภาพที่ดี ให้ความเอาใจใส่ ห่วงใย ดูแล ผู้รับการศึกษา อย่างจริงใจและสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับการศึกษาเกิดความเชื่อใจและ ไว้วางใจในตัวผู้ศึกษา กล้าเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงออกมา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางในการให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

ในการช่วยเหลือควรมีการช่วยเหลือทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ดังนี้

1. การช่วยเหลือที่โรงเรียน ได้แก่

อาจารย์แนะแนว อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ประจำวิชาควรให้ความสนใจดูแลอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลควรให้ความรักความห่วงใยอย่างจริงใจให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ไม่กลัวครู กล้าที่จะปรึกษาปัญหา และให้กำลังใจชมเชย เมื่อเด็กนักเรียนมีพฤติกรรม การปรับตัวด้านการเรียนที่ดีขึ้น และที่สำคัญควรสร้างความตระหนักในการเรียนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการปรับตัวด้านการเรียน และยอมรับสภาพเป็นอยู่ และเข้าใจปัญหาของตนเองตามความเป็นจริง รู้จักควบคุมอารมณ์ ฝึกจิตใจให้มี

สมาธิ รู้จักเรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน และขอให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้การปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้น

2. การช่วยเหลือที่บ้าน ได้แก่

บิดามารดา ควรให้การเอาใจใส่ดูแล ให้เวลากับบุตรมากขึ้นเพื่อจะได้รู้สึกอบอุ่นและคอยให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหา เปิดโอกาสให้บุตร ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการทำให้บุตรมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสงฆ์.(2527).เอกสารคำสอนการศึกษามุคคัลเป็นรายกรณี. กรุงเทพฯ :
คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2524). สุขภาพจิตในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- กันยา สุวรรณแสง. (2533). การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น
ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2529). การแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2529). เด็กและวิกฤตการณ์ในครอบครัว. เชียงใหม่: ภาควิชามนุษย์
สัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- เตโช สวานานนท์. (2512). ปทานุกรมจิตวิทยา. กรุงเทพฯ. โอเดียนสโตร์.
- จำเนียร ช่วงโชติ. (2527). เทคนิคการแนะแนว. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทวี ท่อแก้ว และอบรม สันภิบาล. (2517). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ทองเรียน อมรัชกุล. (2524). เทคนิคเบื้องต้นในการให้คำปรึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์อักษรไทย.
- ธัญชนก ศิริสุขชัยวุฒิ. (2542). การศึกษารายกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีปัญหาการ
ปรับตัวกับเพื่อนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร. ปริญญา
นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ธีรรุณี ประทุนนพรัตน์. (2520). การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล.กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนว
และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- นันท์กา แยมสรวล. (2529). การศึกษาเฉพาะกรณี กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์.
- นิภา นิธยาน. (2530). การปรับตัวและบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮ้า.
- นิยม บุญมี. (2529). ครอบครัวสัมพันธ์, พิมพ์ครั้งที่ 4. (ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม)
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บงกช โควินท์. (2544). การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรม
รังแกเพื่อน โรงเรียนวัดราชสิทธิาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร
- บัวทอง สว่างโสภากุล. (2525). การแนะแนว . กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.

- ประคอง ประสิทธิพร. (2519). ความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของครูนักเรียนในด้านการเรียนการสอน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัว. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประยุทธ์ วัชรดิษฐ์. การแนะแนวเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์ : คณะวชาครศาสตร์
วิทยาลัยครูนครสวรรค์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). สุขภาพจิตเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บัณฑิตการพิมพ์.
- พนม ลิ้มอารีย์. (2538). การเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล. มหาสารคาม : ภาควิชาการแนะแนว
และจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2526). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ. : ภาควิชาจิตวิทยาและ
การแนะแนว คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- พรจันทร์ เจียรอดิศักดิ์. (2527). เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลการแนะแนวเบื้องต้น
กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรหมธิดา แสนคำเครือ. (2528). การแนะแนวเบื้องต้น. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2523). เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์.
กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เขาวนาฏ ผลิตนันทเกียรติ. (2534). สุขภาพจิต 14 เด็กไทยวันพรุ่งนี้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา.
- โยธิน ศันสนยุทธ และคนอื่นๆ. (2533). จิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริม
วิชาการ.
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2522). จิตวิทยาการแนะแนว. กรุงเทพฯ : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัย
ครูจันทเขม.
- รุ่งทิพย์ ยอดประดู่. (2537). การศึกษารายกรณีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีพฤติกรรม
ก่อกวนในชั้นเรียนโรงเรียนหลวง สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิต
วิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร
- ลักขณา สริวัฒน์. (2530). จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วัชร ฐระคำ. (2524). จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : จงเจริญ
การพิมพ์.
- วันดี ระเจริญ. (2531). บุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยาและการ
แนะแนวคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยรำไพพรรณี.

- วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุนีย์ ธีรดากร. (2522). *จิตวิทยาการศึกษา*. นนทบุรี : โรงพิมพ์
สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด กรมประชาสงเคราะห์.
- วัฒนา พิชราวณิช. (2531). *หลักการแนะแนว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศาสนา.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2544). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ :
หมอชาวบ้าน.
- สุนีย์ ธีรวิรุฬห์. (2542). *การศึกษารายกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวในเขต
กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพรณ โคตรจรัส. (2528). *การศึกษาเฉพาะรายและการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ :
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2545). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ อนันตรังสี. (2517). *หลักการแนะแนว*. พระนคร : โอเดียนสโตร์.
- อารี ตันเจริญรัตน์. (2526). *การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายกรณี*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- Ajzen, Icek and Martin ,fishbein. (1973, July) "Attitudinal and Normative Variables as
Predictors of Specillic Behavior," *Journal of Personality and Social Psychology*.
(27) : 41 – 57.
- Anastasi , Anne. (1961). *Psychological Testing*, New York : The Macmillan Company,
- De Silva, Padmat, and Parnet, Amarida. (1992). *Pollution in"Metroland : An unusual
Paraphelia in a Shy Young Man*. University of London, Institute of
Psychiarty,England1992.(CDRom.ERICT)
- Eichenberger, Susan Abrams. (1990, September) "The Contribution of Systemic Family
Functioning Variables to the Adjustment Level of Children of Divorce as
Reported by Custodial Parents. " *Dissertation Abstracts International*. 51 (3A) :
792.
- Erikson, E.H. Identity and the life Cycle, *Psychological Issues*. 1 : 88-94 ; 1959.
- Fishbein, Martin and Icek, Ajzen. (1974,January). "Attitude Towards Objects as
Predictors of Single and Multiple Behavior Criteria," *Psychological Review*.
(81) : p.59-74
- Gilmer, B. and other. (1971). *Industrial and Organizational Psychology*. New York :
McGraw- Hill Book Company.

- Lazarus, Richard S. (1969). *Patterns of Adolescent and Human Effectiveness*.
New York : McGraw – Hill.
- Moskowitz, Merle J. and Arthur R. Orgel.(1969). *General Psychology*. Boston :
Houghton Mifflin Company.
- Osgood,C.E.,Suci and Taunantbaum,P.H. (1957). *The Measurement of Meaning*.
Urbana, 111 : University of Illinois Press.
- Pomazal,Richard J. and Jaccard,James J. (1976, March). "An Informational Approach to
Altruistic "Behavior"*Journal of Personality and Social Psychology*. (33) :
.317 – 326.
- Rogers, C.R. (1974). "The Organization of Personality, "*American Psychologists*.
(2) : 258 .
- Shaffer, Laurance F.and Edward J. Shoben. (1955). *The Psychology of Adjustment*.
Boston : Houghton Mifflin Company.
- Sperber, B.M., Fishbein, M. and Ajzen,I. (1960). "Predicting and Understanding," In
Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior.Englewood Cliffs,N.J. :
Prentice-Hall.
- Worchel, Stephen. (1989). *Adjustment : Pathways to Personal Growth*, 2nd ed.
New Jersey : Prentice- Hall, Inc.,

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

แบบสอบถามปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน

คำแนะนำ

ให้นักเรียนอ่านข้อความที่กล่าวถึงการปรับตัวด้านการเรียนต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อใดตรงกับนักเรียนจริงมากน้อยเพียงใด แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงเพียง 1 ช่อง

ลำดับที่	ข้อความ	จริงที่สุด	จริง	จริงบ้าง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
1	ก. ปัญหาในห้องเรียน ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนทุกครั้งที่คุณสอน					
2	ข้าพเจ้ามักพูดคุยกับเพื่อนขณะครูสอน					
3	ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกกับบทเรียนที่คุณสอน					
4	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดขณะเรียน					
5	ข้าพเจ้าทำงานเสร็จตามเวลาที่ครูกำหนด					
6	ข้าพเจ้าไม่จดบันทึกในแต่ละรายวิชา					
7	ข้าพเจ้าไม่กล้าซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน					
8	ข้าพเจ้ามักทำงานไม่เสร็จตามเวลาที่ครูกำหนด					
9	ข้าพเจ้าไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน					
10	ข้าพเจ้ามักซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน					
11	ข้าพเจ้าไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน					
12	ข้าพเจ้ามักจดบันทึกการเรียนในแต่ละวิชา					
13	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน					
14	ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้ เมื่อได้คะแนนไม่ดีทำให้ไม่อยากเรียน					
15	ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนเมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน					
16	ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียนเมื่อมีโอกาส					
17	ข้าพเจ้ามักเล่นกับเพื่อนขณะครูสอน					

ลำดับที่	ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	จริง น้อย ที่สุด
18	ข. ปัญหานอกห้องเรียน ข้าพเจ้าไม่อ่าน ไม่ให้ความสนใจในบทเรียนก่อน เข้าเรียน					
19	ข้าพเจ้าไม่อ่าน ไม่ทบทวนบทเรียนเมื่ออยู่ที่บ้าน					
20	ข้าพเจ้าอ่าน ให้ความสนใจกับบทเรียนล่วงหน้าก่อน เข้าเรียนเสมอ					
21	ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูทีวี เทียวเตร่ มากกว่าอ่านหนังสือเรียน					
22	ข้าพเจ้าไม่เคยศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด					
23	ข้าพเจ้ามักไม่ทำการบ้านหรืองานตามที่ครู มอบหมาย					
24	ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอ่านหนังสือ มากกว่าดูทีวี เทียวเตร่					
25	ข้าพเจ้าทำการบ้านหรืองานที่ครูมอบหมายเสร็จ ทุกครั้ง					
26	ข้าพเจ้าศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด					

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามและแบบทดสอบที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจงให้นักเรียนเติมข้อความในแบบสอบถามให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด การตอบตามความเป็นจริงย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเองแบบสอบถามนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ

ก. ประวัติส่วนตัวและครอบครัวของข้าพเจ้า

1. ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....
กำลังเรียนอยู่ระดับชั้น.....นับถือศาสนา.....เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....
เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี.....เดือน.....
2. สถานที่เกิด.....ถนน.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....
อยู่บ้านตนเอง หรือบ้านเช่า.....มีห้องส่วนตัวหรือไม่.....
3. บิดาชื่อ.....ชื่อสกุล.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....บาท
สถานที่ทำงาน.....โทรศัพท์.....
มารดาชื่อ.....ชื่อสกุล.....อายุ.....ปี
อาชีพ.....รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....บาท
สถานที่ทำงาน.....โทรศัพท์.....
4. บิดามารดาของนักเรียน (เขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความ)
.....อยู่ด้วยกัน บิดาสมรสใหม่ แยกกันอยู่
..... บิดาถึงแก่กรรม หย่ากัน มารดาสมรสใหม่
..... มารดาถึงแก่กรรม
5. นักเรียนอาศัยอยู่กับ
.....บิดามารดา บิดาและมารดาเลี้ยง บิดา
.....มารดาและบิดาเลี้ยง อื่น ๆ (ระบุ)
6. ผู้ปกครองชื่อ.....นามสกุล.....
เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยเป็น.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
รายได้เฉลี่ยเดือนละ.....บาท
7. ระดับการศึกษาของบิดา.....
ระดับการศึกษาของมารดา.....
8. นักเรียนได้ค่าใช้จ่ายประจำวันจาก.....ประมาณวันละ.....บาท

9. นักเรียนมีพี่น้องเกิดจากบิดามารดาเดียวกัน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
 นักเรียนมีพี่น้องเกิดจากบิดากับภรรยาอื่น ๆคน ชาย.....คน หญิง.....คน
 นักเรียนมีพี่น้องเกิดจากมารดากับสามีอื่น ๆ.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
10. พี่น้องของนักเรียนรวมทั้งตัวนักเรียนเรียงตามลำดับดังนี้
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
11. บุคคลอื่นในครอบครัวของนักเรียน คือ
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
 คนที่.....อายุ.....เพศ.....การศึกษา.....อาชีพ.....
12. เพื่อนนักเรียนที่อยู่บ้านใกล้ที่สุดที่จะติดต่อได้สะดวก
 ชื่อ.....สกุล.....ระดับชั้น.....

ข. สุขภาพของข้าพเจ้า

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เหมาะสมกับนักเรียนและเติมข้อความในช่องว่างบางข้อ

1. สุขภาพของข้าพเจ้าในขณะนี้ () ดีมาก () ดี () พอใช้ () ไม่ดีเลย
2. ข้าพเจ้าเคยเจ็บป่วยอย่างหนักมาก่อน () เคย () ไม่เคย
3. ข้าพเจ้าเคยเป็นโรคเรื้อรังมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคยเป็น บอกชื่อโรค.....อายุขณะเป็นโรค.....ปี
4. ข้าพเจ้าเคยประสบอุบัติเหตุร้ายแรงมาก่อน () เคย () ไม่เคย
 ถ้าเคย บอกด้วยว่าเป็นอุบัติเหตุอะไร
 ได้รับบาดเจ็บอะไรบ้าง.....เมื่ออายุ.....ปี
5. ข้าพเจ้าเคยเป็นลมวิงเวียนศีรษะบ่อย ๆ () เป็นเสมอ () เป็นบ้าง () ไม่เคยเป็น
6. ข้าพเจ้ามีปัญหาเกี่ยวกับโรคประสาท () มีปัญหา () ไม่มีปัญหา
7. ข้าพเจ้าต้องใช้แว่นสายตาในขณะนี้ () ใช้เป็นประจำ () ใช้บ้าง () ไม่ต้องใช้
8. ข้าพเจ้าไม่เคยใช้แว่นสายตามาก่อนเลย แต่คิดว่าจำเป็นต้องใช้
 () จำเป็นมาก () จำเป็น () ไม่จำเป็น

9. ในเรื่องการพูด () ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการพูดคล่อง () พูดไม่คล่องหรือพูดซ้ำ () พูดติดอ่าง
10. ข้าพเจ้าได้ยินชัดเจน () ชัดเจนดี () ไม่ค่อยชัดเจน
11. ตามปกติข้าพเจ้านอนวันละ () 4-6 ชั่วโมง () 6-8 ชั่วโมง () 8-10 ชั่วโมง
12. โรคประจำตัวของข้าพเจ้าที่เป็นอยู่เสมอ คือ.....
13. ในบางครั้งข้าพเจ้าวิตกกังวลอย่างมากเกี่ยวกับสุขภาพขณะนี้ () วิตก () ไม่วิตก
14. ขณะนี้ข้าพเจ้าสูง.....ซ.ม. น้ำหนัก.....ก.ก.
15. ตรวจสุขภาพปีละ.....ครั้ง ครั้งสุดท้ายได้ตรวจร่างกายเมื่อ.....
16. อื่น ๆ (ที่ต้องการบอกเกี่ยวกับสุขภาพ)
.....
.....

ค. การสังคมและกิจกรรมของข้าพเจ้า

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เหมาะสมกับนักเรียนและเติมข้อความ
ในช่องว่างบางข้อ

1. ที่อยู่ของครอบครัวของข้าพเจ้า () บ้านบิดามารดา () บ้านญาติ () บ้านเช่า
และอื่น ๆ อธิบาย.....
2. ความรู้สึกของข้าพเจ้าต่อที่อยู่อาศัย () ชอบมาก () ชอบ () ไม่ชอบเลย
3. เพื่อน ๆ มาเที่ยวหรือเยี่ยมเยียนข้าพเจ้า () มาบ่อย ๆ () มาบ้าง () ไม่มาเลย
4. ข้าพเจ้าชอบให้เพื่อนมาบ้าน () ชอบให้มาเสมอ () ชอบให้มาบ้างเป็นครั้งคราว
5. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเมื่อสมาคมกับเพื่อน ๆ.....
6. ความรู้สึกของเพื่อนที่มีต่อข้าพเจ้า.....
7. ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้ตัดสินใจด้วยตนเอง () ใช่ () ไม่ใช่
8. ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ () ใช่เป็นประจำ () ใช่บ้าง () ไม่ใช่เลย
9. ข้าพเจ้าชอบฟังวิทยุ () ชอบฟังเป็นประจำ () ชอบฟังบ้าง () ไม่ชอบฟังเลย
10. ข้าพเจ้าชอบดูโทรทัศน์ () ดูเป็นประจำ () ดูบ้าง () ไม่ได้ดูเลย
ชอบดูประเภท.....
11. ข้าพเจ้าชอบดูภาพยนตร์ () ดูบ่อย () ดูบางครั้ง () ไม่ได้ดูเลย
12. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือประเภท
() ผจญภัย () ลึกลับ () รักใคร่ () เครื่องยนต์กลไก () ตลกขบขัน
() วิทยาศาสตร์ () กีฬา () ชีวิตประวัติ () ประวัติศาสตร์ () โคลงและบทละคร
13. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน () อ่านเป็นประจำ () อ่านเป็นบางครั้ง
() ไม่เคยอ่านเลย

14. ข้าพเจ้าชอบเล่นกีฬากลางแจ้ง () ชอบมาก () ชอบบ้าง () ไม่ชอบเลย
กีฬากลางแจ้งที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุดคือ.....
15. ข้าพเจ้าชอบกีฬาในร่ม () ชอบมาก () ชอบบ้าง () ไม่ชอบเลย
กีฬาในร่มที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุดคือ.....
16. ข้าพเจ้าเคยแสดงบทละครในงานต่าง ๆ () เคย () ไม่เคย
17. ข้าพเจ้าสามารถเล่นดนตรี () ได้ดี () พอใช้ได้ () ไม่ได้เลย
18. ข้าพเจ้าชอบร้องเพลง () ชอบมาก () ชอบมาก () ไม่ชอบเลย
ประเภทเพลงที่ชอบคือ.....
19. ข้าพเจ้ามีความสนใจในนาฏศิลป์ไทย () สนใจมาก () สนใจบ้าง () ไม่สนใจเลย
20. ข้าพเจ้า () ทำ () ไม่ทำ งานพิเศษหรือหารายได้ส่วนตัว
21. งานอดิเรกของข้าพเจ้าคือ.....

ง. กิจกรรม การศึกษา และปัญหาของข้าพเจ้า

1. เมื่อปีที่แล้ว ข้าพเจ้าได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัด คือ.....
กิจกรรมที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุดคือ.....
2. ปีนี้ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมทางโรงเรียนจัดขึ้น ดังต่อไปนี้.....
.....
กิจกรรมที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุด คือ.....
3. ข้าพเจ้า () เคย () ไม่เคย เป็นหัวหน้ากลุ่มในการทำกิจกรรม
ข้าพเจ้า () เคย () ไม่เคย เป็นหัวหน้าชั้นเรียน
4. ในโรงเรียนนี้ข้าพเจ้ามี () เพื่อนมาก () เพื่อนน้อย () ไม่มีเพื่อนเลย
เพื่อนที่ดีที่สุดของข้าพเจ้า ชื่อ.....
สิ่งที่ข้าพเจ้าและเพื่อนที่ดีที่สุดของข้าพเจ้าทำด้วยกันเสมอ ๆ คือ.....
.....
5. ตามปกติข้าพเจ้าใช้เวลาอ่านหนังสือหรือทบทวนบทเรียนที่บ้านวันหนึ่ง ๆ ประมาณ
.....ชั่วโมง สถานที่ที่ข้าพเจ้าใช้ดูหนังสือและทำการบ้าน () เป็นที่แห่งเดียวกัน
ทุกวัน () ไม่เป็นที่แห่งเดียวกัน () บางทีในห้องนอน () สนามหญ้า
6. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับวิชาที่เคยเรียน

ชอบมากที่สุด

ชอบน้อยที่สุด

ยากที่สุด

ง่ายที่สุด

(วิชา)

(วิชา)

(วิชา)

(วิชา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. วิชาที่ข้าพเจ้าต้องท่องจำและเอาใจใส่มากที่สุด คือ.....
8. ข้าพเจ้า () ทำ () ไม่ทำ ตารางกำหนดเวลาดูหนังสือ
9. ข้าพเจ้าทำให้มีสมาธิในเวลาดูหนังสือ () ได้ง่าย () ได้ยาก
10. ข้าพเจ้า () ต้องการ () ไม่ต้องการ คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเรียน
11. ตามปกติข้าพเจ้า () ชอบ () ไม่ชอบ เรียนหนังสือและเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ
ข้าพเจ้าเรียนหนังสืออยู่ในเกณฑ์ () ดี () ปานกลาง () ไม่ดี
12. เมื่อข้าพเจ้าเติบโตขึ้น บิดาต้องการให้มีอาชีพเป็น.....
มารดาต้องการให้มีอาชีพเป็น.....
ข้าพเจ้าต้องการมีอาชีพเป็น.....
13. ข้าพเจ้าตั้งใจจะเรียนให้จบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนแห่งนี้
() ตั้งใจแน่วแน่ () ไม่แน่วแน่ () ไม่ตกลงใจเลย
14. เมื่อข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้ว ข้าพเจ้าตั้งใจจะศึกษาต่อใน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสาขาวิชา.....ที่โรงเรียน.....
15. อาชีพที่ข้าพเจ้าเลือกตามความตั้งใจของข้าพเจ้าในขณะนี้ เรียงตามลำดับดังนี้
1.....
2.....
3.....
4.....
16. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนแห่งนี้
.....
.....
17. ความรู้สึกของข้าพเจ้าเกี่ยวกับความเป็นอยู่ทางบ้าน
18. ปัญหาหรือความไม่สบายใจที่ข้าพเจ้าต้องการได้รับความช่วยเหลือ
1.....
2.....

แบบสอบถามตัวฉัน

ให้นักเรียนเขียนข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ตามความรู้สึก และสภาพที่เป็นจริง ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1. ฉันชื่อ.....นามสกุล.....ชื่อเล่น.....
เกิดเมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....ภูมิลำเนา.....
- 2. บิดาชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
รายได้เดือนละ.....บาท ความรู้สึกที่ฉันมีต่อบิดา.....
- 3. มารดาชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
รายได้เดือนละ.....บาท ความรู้สึกที่ฉันมีต่อมารดา.....
- 4. ฉันมีพี่.....คน น้อง.....คน ฉันเป็นคนที่.....ความสัมพันธ์ระหว่างฉันกับพี่-น้อง.....
- 5. ชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน.....
- 6. ความรู้สึกที่ฉันมีต่อตนเอง.....
- 7. เพื่อนที่สนิทที่สุดของฉันคือ.....
- 8. สิ่งที่ยังอยากได้จากคนรอบข้าง (พ่อ แม่ พี่ น้อง เพื่อน ฯลฯ).....
- 9. สิ่งที่ยังกลัวในการอยู่กับคนอื่น.....
- 10. สิ่งที่ยังชอบและพอใจเกี่ยวกับตนเอง.....
- 11. สิ่งที่ยังไม่ชอบเกี่ยวกับตนเอง.....
- 12. สิ่งที่ยังอยากปรับปรุงแก้ไขในตนเอง.....
- 13. ความภาคภูมิใจและความสำเร็จของฉันคือ.....
- 14. เหตุการณ์ที่ยังประทับใจมากที่สุด.....
- 15. ขณะนี้ฉันรู้สึกมีความกังวลใจในเรื่อง.....

แบบสอบถามบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

วันที่.....

ชื่อนักเรียน.....ชื่อสกุล.....ชั้นประถมศึกษาปีที่.....
ชื่อผู้ปกครอง.....ชื่อสกุล.....เกี่ยวข้องกับ.....
ที่อยู่.....

โทร.....
สถานที่ทำงาน.....โทร.....

อาชีพของผู้ปกครอง.....

1. บุตรของท่านเดินทางมาโรงเรียนโดย.....

2. ในครอบครัวของท่านมีสมาชิกทั้งหมด.....คน

3. บุตรคนนี้เป็นบุตรคนที่.....ถ้าไม่ใช่บุตร(หลาน,ญาติ หรืออื่น ๆ ของท่าน).....
บิดา มารดาของนักเรียนอยู่ที่ไหน.....
มีอาชีพอะไร.....เหตุใดจึงมาอาศัยอยู่กับท่าน.....

4. บริเวณรอบ ๆ บ้านที่ท่านอาศัยอยู่มีสภาพเป็นอย่างไร.....

5. ระหว่างอยู่บ้านท่านให้บุตรของท่านช่วยงานอะไรบ้าง.....

6. ท่านเอาใจใส่เรื่องการเรียนของบุตรอย่างไร.....

7. ท่านเคยพาบุตรของท่านไปไหนบ้าง.....

8. ท่านควบคุมการใช้เวลาว่างหรือการเที่ยวเตร่ของบุตรซึ่งอยู่ในความปกครองของท่าน
อย่างไร.....

9. เมื่อบุตรของท่านประพฤติตนไม่เหมาะสมท่านปฏิบัติอย่างไร.....

10. ท่านเคยทำโทษบุตรของท่านบ้างหรือไม่.....ในกรณีเช่นไร.....
ด้วยวิธีการอย่างไร.....ได้ผลตามที่คิดไว้หรือไม่.....
11. ท่านมีความคิดจะให้บุตรของท่านทำอะไร เมื่อสำเร็จการศึกษาจาก
โรงเรียนสู่หว่าตอนสะแกไปแล้ว.....
.....
12. ท่านให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนทางการเงินระหว่างการศึกษาของบุตรอย่างไร
.....
13. โรคประจำตัวของบุตรมีหรือไม่ ถ้ามีโรคอะไร.....
14. ประวัติการเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุครั้งสำคัญในชีวิตของบุตรมีหรือไม่ เมื่อไร
.....
15. ข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับตัวบุตรที่ท่านต้องการแจ้งให้ทางโรงเรียนรับทราบคือ
(1).....
(2).....
(3).....
16. ปัญหาสำคัญที่ทางครอบครัวของท่านกำลังประสบอยู่ในขณะนี้คืออะไร.....
.....
และจะกระทบกระเทือนการเรียนของบุตรหรือไม่ อย่างไร.....
.....
17. ระหว่างวันหยุด หรือโรงเรียนปิดเทอม ท่านให้บุตรทำอะไร
.....
.....
18. ท่านคิดว่าการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับบุตรของท่าน จะช่วยให้ท่าน
ได้รับประโยชน์อะไรบ้าง.....
.....
19. ท่านคิดว่าบุตรของท่านเป็นคนมีลักษณะอย่างไร.....
.....
.....
20. ข้อมูลอื่น ๆ ที่โรงเรียนควรทราบเกี่ยวกับครอบครัวของท่าน
.....
.....

แบบสอบถามการปรับตัวและปัญหาพฤติกรรม

ศ.ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์

คำอธิบาย โปรดระบุข้อความต่อไปนี้ เป็นจริงสำหรับท่านมากน้อยเพียงใด

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
1. ข้าพเจ้าตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียน					
2. ข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายในการเรียน					
3. เวลาอยู่บ้าน ข้าพเจ้ารู้ว่าเวลาใดควรจะดูหนังสือหรือ ทบทวนบทเรียน					
4. ข้าพเจ้าเป็นคนค่อนข้างฉลาด แม้ว่าจะไม่ฉลาดที่สุด					
5. ข้าพเจ้าเข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียนในชั้นเรียน					
6. ข้าพเจ้าชอบเรียน					
7. ข้าพเจ้าเป็นคนร่าเริง					
8. ข้าพเจ้าเป็นคนมีอารมณ์ขัน					
9. ข้าพเจ้าเป็นคนที่ไม่มีตรัสัมพันธ์					
10. ข้าพเจ้าเป็นที่รู้จักมักคุ้นของเพื่อน ๆ					
11. ที่โรงเรียนข้าพเจ้ามีเพื่อนหลายคน					
12. ข้าพเจ้ามีเพื่อนที่สามารถพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับ ปัญหาของข้าพเจ้าได้					
13. ข้าพเจ้าคิดถึงอนาคตของตนเอง					
14. ข้าพเจ้ามีเป้าหมายสำหรับอนาคตของตนเอง					
15. ข้าพเจ้าวางแผนที่จะทำงานตามที่ตนเองต้องการ					
16. ข้าพเจ้าคิดว่า ข้าพเจ้าสามารถเลือกประกอบอาชีพตามที่ ข้าพเจ้าต้องการได้					
17. ข้าพเจ้าติดตาม เสาะแสวงหาข้อมูลเกี่ยวข้องกับ แผนการณ์ในอนาคตที่ตนเองมุ่งหวัง					
18. ข้าพเจ้ามีความทะเยอทะยาน					

ข้อความ	จริง ที่สุด	จริง	จริง บ้าง	จริง น้อย	ไม่จริง เลย
19. ข้าพเจ้ามีครูที่ข้าพเจ้าสามารถปรึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ได้ 20. ข้าพเจ้ามีโอกาสที่จะปรึกษาพูดคุยกับครู 21. ข้าพเจ้ามีครูที่มีความเป็นมิตร ให้ทั้งการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ 22. ข้าพเจ้าสามารถพูดคุยกับครูโดยไม่ลังเล 23. ข้าพเจ้าไวใจเชื่อใจครู 24. ข้าพเจ้าสามารถถามครูเกี่ยวกับสิ่งที่ข้าพเจ้าข้องใจ					
25. ข้าพเจ้ายินดีที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ 26. ข้าพเจ้าเป็นคนที่ระเบียบวินัย 27. ข้าพเจ้ามีความคิดเห็นว่า ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ 28. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน 29. ข้าพเจ้าคิดว่า โรงเรียนทุกแห่งต้องมีกฎระเบียบ 30. ข้าพเจ้าสามารถยอมรับความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับกฎระเบียบต่าง ๆ โดยไม่มีข้อโต้แย้ง					
31. ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน 32. ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมหรือกิจกรรมในวาระต่าง ๆ 33. ข้าพเจ้าอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนหรืองานอาสาพัฒนา 34. ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือกับนักเรียนทุก ๆ คนในโรงเรียน 35. ข้าพเจ้าทุ่มเทชีวิตจิตใจให้กับงานของชมรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน					

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง

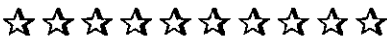
ชื่อ – สกุล.....

คำสั่ง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือสภาพที่เป็นจริงของท่าน
เพียง 1 ช่องเท่านั้นและขอให้ท่านตอบทุก ๆ ข้อ

	จริง	ไม่จริง
1. เพื่อนเห็นฉันเป็นตัวตลก		
2. ฉันเป็นคนมีความสุข		
3. ฉันผูกมิตรกับคนอื่นได้ยาก.		
4. ฉันมักรู้สึกเศร้าใจ		
5. ฉันเป็นคนเรียนเก่ง		
6. ฉันเป็นคนขี้อาย		
7. ฉันรู้สึกประหม่าเมื่อถูกเรียกให้ตอบคำถาม		
8. ฉันยังยากลำบากใจเรื่องรูปร่างหน้าตาของฉัน		
9. เมื่อโตขึ้นฉันจะเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง		
10. ฉันรู้สึกวิตกกังวลเมื่อต้องสอบ		
11. เพื่อน ๆ ไม่ค่อยให้ความสนใจฉัน		
12. เวลาที่ฉันอยู่บ้านฉันประพาศิตนเรียบร้อย		
13. ตามปกติเมื่อเกิดอะไรผิดพลาดขึ้นมักเป็นความผิด ของฉันเสมอ		
14. ฉันก่อเรื่องเดือดร้อนให้กับครอบครัว		
15. ฉันเป็นคนแข็งแรง		
16. ฉันมีความคิดดี		
17. ฉันเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในกลุ่ม		
18. ฉันมักทำอะไรตามใจของฉัน		
19. ฉันมีความสามารถในการใช้มือได้ดี		
20. ฉันมักยอมแพ้ง่าย ๆไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม		
21. ฉันเรียนหนังสือได้ดี		
22. ฉันทำสิ่งที่ไม่ดีหลายอย่าง		
23. ฉันวาดเขียนได้ดี		
24. ฉันเล่นดนตรีได้ดี		
25. เวลาอยู่บ้านฉันประพาศิตนไม่ดีเลย		

	จริง	ไม่จริง
26. ฉันทำงานเสร็จช้า		
27. ฉันเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งในบ้าน		
28. ฉันประหม่า หงุดหงิดและตื่นเต้นง่าย		
29. ฉันมีนิสัยตาสวย		
30. ฉันพูดได้ดี		
31. เวลาอยู่ที่บ้านฉันเป็นคนช่างฝัน		
32. ฉันชอบคอยหาเรื่องว่าพี่น้องของฉัน		
33. เพื่อน ๆ ชอบความคิดเห็นของฉัน		
34. ฉันมักมีความยุ่งยากใจบ่อย ๆ		
35. เวลาอยู่ที่บ้านฉันเป็นเด็กที่เชื่อฟัง		
36. ฉันเป็นคนโชคดี		
37. ฉันกลัวใจเรื่องโน้นเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา		
38. พ่อแม่มุ่งหวังในตัวฉันมากเกินไป		
39. ตามปกติฉันชอบทำตัวอย่างที่ฉันเป็นอยู่		
40. ฉันรู้สึกเหมือนถูกทิ้ง		
41. ฉันมีผมสวย		
42. เวลาอยู่ที่บ้านฉันมักอาสาทำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ		
43. ฉันไม่อยากเหมือนใคร		
44. ฉันนอนหลับสนิทตลอดคืน		
45. ฉันเกลียดบ้าน		
46. ฉันมักถูกเลือกเป็นคนสุดท้ายเวลาที่มีการเลือก		
47. ฉันเจ็บป่วยอยู่เสมอ		
48. ฉันมักทำตัวไม่ดี ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่		
49. เพื่อนเห็นฉันเป็นคนมีความคิดดี		
50. ฉันไม่มีความสุข		
51. ฉันมีเพื่อนมาก		
52. ฉันเป็นคนร่าเริง		
53. ฉันไม่ค่อยรู้เรื่องอะไรเลยเป็นส่วนมาก		
54. ฉันเป็นคนหน้าตาดี		
55. ฉันอยากทำอะไรอยู่เสมอ		
56. ฉันมักมีเรื่องต่อสู้ทะเลาะวิวาทอยู่เสมอ		

	จริง	ไม่จริง
57. ฉันเป็นที่นิยมในหมู่ผู้ชาย		
58. ผู้คนมักคอยหาเรื่องว่าฉัน		
59. ครอบครัวผิดหวังในตัวฉัน		
60. ฉันมีหน้าตาขึ้นบาน		
61. ฉันพยายามทำอะไรดูเหมือนว่ามันจะผิดไปหมด		
62. ที่บ้านคอยหาเรื่องฉัน		
63. ฉันเป็นผู้นำในการเล่นเกมส์และกีฬา		
64. ฉันเป็นคนงุ่มง่าม		
65. ในทางกีฬาและการเล่นฉันเป็นผู้ดูมากกว่าผู้เล่น		
66. ฉันมักลืมสิ่งที่เรียนมาแล้ว		
67. ฉันเป็นคนเข้ากับคนอื่นได้ง่าย		
68. ฉันอารมณ์เสียบ่อย ๆ		
69. ฉันเป็นที่นิยมในหมู่ผู้หญิง		
70. ฉันอ่านหนังสือเก่ง		
71. ฉันชอบทำงานคนเดียวมากกว่าที่จะทำด้วยกันหลายคน		
72. ฉันชอบพี่น้องของฉัน		
73. ฉันมีรูปร่างงดงาม		
74. ฉันมักรู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอ		
75. ฉันมักทำของหล่นหรือแตกหักเสมอ		
76. ฉันเป็นคนที่ไม่ใส่ใจได้		
77. ฉันเป็นคนที่ไม่เหมือนคนอื่น		
78. ฉันคิดถึงแต่สิ่งที่ไม่ดี		
79. ฉันร้องไห้ง่าย		
80. ฉันเป็นคนดี		

แบบทดสอบการเติมประโยคให้สมบูรณ์

ชื่อ - นามสกุล
 วัน / เดือน / ปี ที่ทำแบบทดสอบ
 วัน / เดือน / ปี เกิด

วิธีตอบแบบทดสอบ

จงเติมประโยคหรือข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ โดยอ่านแต่ละประโยคหรือแต่ละข้อความแล้วเติมสิ่งแรกที่ผ่านสมองของท่านเพื่อให้ประโยคนั้นสมบูรณ์ โปรดทำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าไม่ทราบว่าจะเติมอะไร ให้เขียนวงกลมล้อมหมายเลขของข้อนั้น ๆ และพยายามเติมประโยคหรือข้อความนั้นภายหลัง

1. ฉันรู้สึกว่าคุณพ่อของฉันไม่ค่อยจะ
2. เมื่อเคราะห์ร้ายประดังกันเข้ามา ฉัน
3. สิ่งที่คุณต้องการมากที่สุด
4. ถ้าฉันต้องรับผิดชอบ
5. สำหรับฉัน อนาคตเป็นสิ่งที่
6. ผู้ที่มีอำนาจเหนือฉัน
7. ทั้ง ๆ ที่ฉันเห็นว่ามันไร้สาระ ฉันก็ยังกลัว
8. ฉันรู้สึกว่าเพื่อนที่แท้จริง
9. เมื่อตอนที่ฉันยังเป็นเด็กอยู่
10. ผู้ชายในอุดมคติของฉัน
11. เมื่อฉันเห็นผู้ชายและผู้หญิงอยู่ด้วยกัน
12. ถ้าเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นแล้ว ครอบครัวฉัน
13. ผู้ที่ฉันชอบทำงานร่วมกับเขามากที่สุดคือ
14. คุณแม่ของฉัน
15. ฉันจะทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ลืม
16. ถ้าคุณพ่อของฉันเพียงแค่
17. ฉันมั่นใจว่าฉันสามารถที่จะ.....
18. ฉันคงมีความสุข ถ้า.....
19. ถ้าใครทำงานให้ฉัน.....
20. ฉันกำลังตั้งตาคอย
21. เพื่อนของฉันส่วนมากไม่ทราบว่าฉันกลัว
22. อาจารย์ที่มหาวิทยาลัย

23. ฉันไม่ชอบคนที่
24. ฉันจำได้เมื่อ.....
25. ฉันคิดว่าผู้ชายส่วนมาก
26. ความรู้สึกของฉันเกี่ยวกับชีวิตแต่งงาน
27. พวกที่บ้านทำกับฉันอย่างกับว่า
28. เพื่อนร่วมงานของฉัน คือ
29. คุณแม่กับฉัน
30. ฉันได้ทำผิดอย่างมากที่.....
31. คุณพ่อของฉัน
32. จุดอ่อนของฉันคือ
33. ความทะเยอทะยานในชีวิต คือ
34. คนที่ทำงานให้ฉัน
35. สักวันหนึ่งฉันคง
36. เมื่อฉันเห็นนายเดินมา
37. ฉันอยากขจัดความกลัวในเรื่อง
38. คนที่ฉันชอบมากที่สุด
39. ฉันไม่เคยมีความสุขเท่า
40. เมื่อฉันคิดถึงผู้ชาย
41. เมื่อฉันมีความรู้สึกทางเพศ.....
42. ครอบครัวส่วนมากที่ฉันรู้จัก
43. ฉันชอบทำงานร่วมกับคนที่
44. ถ้าคุณแม่ของฉันเพียงแต่
45. บางครั้งฉันรู้สึกละอาย
46. คุณพ่อและฉัน
47. เมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นแล้วฉัน
48. เมื่อฉันเป็นคนออกคำสั่ง ฉัน
49. สิ่งที่ต้องการมากที่สุดในชีวิต
50. อีก 10 ปี ข้างหน้าฉัน
51. คนที่ฉันถือว่าเหนือกว่าฉัน
52. บางครั้งคามกลัวก็บังคับให้ฉันต้อง
53. เมื่อฉันไม่อยู่ เพื่อนจะ.....
54. สิ่งที่ยืนยันได้แม่นยำที่สุดในวัยเด็กของฉัน
55. สิ่งที่ยืนยันน้อยที่สุดเกี่ยวกับบุรุษเพศ

- 56. ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องเพศ
- 57. เมื่อฉันยังเป็นเด็กอยู่ บิดาของฉัน
- 58. คนที่ทำงานร่วมกับฉันโดยมาก
- 59. คุณแม่ของฉันไม่ค่อยจะ
- 60. ฉันรู้สึกว่าเป็นความผิดใหญ่หลวงที่ฉันได้
- 61. ผู้หญิงในอุดมคติของฉัน
- 62. ฉันคิดว่าผู้หญิงส่วนมาก
- 63. เมื่อฉันคิดถึงผู้หญิง
- 64. สิ่งที่ฉันชอบน้อยที่สุดเกี่ยวกับสตรีเพศ

การแปลผล

หัวข้อ	ข้อที่
1. มารดา	14 29 44 59
2. บิดา	1 16 31 46
3. ครอบครัว	12 27 42 57
4. สัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ	10 25 40 55 61 62 63 64
5. เพศสัมพันธ์	11 26 41 56
6. เพื่อนทั่วไป	8 23 28 53
7. ผู้ที่เหนือกว่า	6 22 36 51
8. ผู้ที่ด้อยกว่า	4 19 34 48
9. เพื่อนร่วมกลุ่ม	13 38 43 58
10. ความกลัว	7 21 37 52
11. ความรู้สึกผิด	15 30 45 60
12. ความสามารถ	2 17 32 47
13. อดีต	9 24 39 54
14. อนาคต	5 20 35 50
15. เป้าหมาย	3 18 33 49

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ - สกุล	นางสาว วาสนา มุทฺธเสน
วัน เดือน ปีเกิด	2 ตุลาคม 2518
สถานที่เกิด	อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	35-37 ซอยเทพเทวี ถนนลาดพร้าว 134 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โทร 0-4103-4936
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร โทร 0-2514-1716
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	ประถมศึกษา จากโรงเรียนเมืองโพนทอง อ.โพนทอง จ. ร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนโพนทองพัฒนาวิทยา อ. โพนทอง จ. ร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2540	ครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2547	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ